

İDARE

Dahiliye Vekâletinin aylık mecmuası

Yıl:6

AĞUSTOS 1933

Sayı:65

Resmî Kısım

Tayinler

İnzibat Komisyonları kararları

Vekâlet İnzibat Komisyonu kararları

Vilâyet İnzibat Komisyonları kararları

Taltif edilenler

İcra vekilleri heyeti, kararnameleri,

Tamimler

Tekaüt muamelesi ikmal edilenler

Gavri Resmî Kısım :

İdare İlimleri Kongreleri

Sabri

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürü

Şehirler ve Belediyecilik (Bulgaristan'da)

K. Naci

Mahallî İdareler Umum Müdürü

Yeni Demografide Kovadis meselesi

Selim Sabit

İstatistik U. Müdür Muavini

Cihan İdare hayatına ait bazı malûmat

A. Hidayet

Yunanistan'da İstatistik teşkilâtı

Ali Kemali

Bilecik Valisi

Alman hükümetinin bazı dairelere ait

hususî muamelât talimatnamesi

İlâve :

Türkçeye çeviren :

Macit Burhan

Hukuku idare (Berthelemy)

Türkçeye çeviren :

M. Atıf

Ziraat Vekâleti Müsteşarı

İstanbul — Hamit Matbaası

1931

Resmî Kısım

TAYİNLER

Şube müdürlükleri:

Karar No. 9836

Münhal olan Mahallî İdareler Umum Müdürlüğü muavinlik Ve birinci şube müdürlüğüne Sarıyer kaymakamı Mehmet Hüdaverdi ve Vilâyetler İdaresi ikinci şube müdürlüğüne Çorlu kaymakamı Abidin Beylerin terfian tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

3/8/933

Kaymakamlar;

Kararname No. 9832

Münhal olan Zaruşat kaymakamlığına eski Yalvaç kaymakamı Murat Nihat ve Ermenak kaymakamlığına eski Tutak kaymakamı Salâhattin Beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

3/8/933

.....1052.....

Kararname No. 9838

Münhal olan Mudurnu kaymakamlığına Gediz kaymakamı Necip, Ünye kaymakamlığına esbak Saiteli kaymakamı İbrahim, Malkara kaymakamlığına mektebi hukuk mezunlarından Yeşilköy nahiyesi müdürü Haşan Beylerin nakil ve tayinleri tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

3/8/933

Kararname No. 9856

Münhal olan Sarıyer kaymakamlığına esbak kaymakamlardan ve mektebi hukuk mezunlarından Memduh Beyin tayini tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

8/8/933

VEKÂLET EMRİNE ALINANLAR

Kararname No. 9882

Görülen kat'î lüzuma binaen Ovacık kaymakamı Neşet Beyin Vekâlet emrine alınması tensip edilmiştir.

Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

20/8/933

**VEKÂLET İNZİBAT KOMİSYONUNUN 17/3/933
TARİHLİ KARARLARI**

Karar No. 402

İzinsiz olarak mıntakası haricine çıktığından dolayı Dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesi hükmüne tevfikan sınıfının tenzilini ve tanzimi icap eden ihşaî cetvelleri vaktinde tanzim etmediğinden dolayı memurin kanununun 20 inci maddesi mucibince tevbihîe tecziyesi hakkında İzmir Vilâyeti inzibat komisyonunca müttehaz kararın kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Menemen kazası nüfus memuru Fuat Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel müstenidatile birlikte ikinci derecele tetkik olundu:

1— İzinsiz mıntakası haricine çıkan mumaileyh hakkında tatbik olunan sınıf tenzili cezasında bir mugayereti kanuniye görülememekle tasdikine.

2— istatistik cetvellerini vaktinde göndermediğinden memurin kanununun 20 inci maddesi hükmüne tevfikan verilen bir haftalık maaş kat ı kararının tatbikat cihetinden nakzile hareketi vakıasına temas eden Dahiliye memurları kanununun 21 inci maddesi mucibince tevbihîe tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 403

Nüfus İşleri Umum Müdürlüğü ikinci şube memurlarından Osman Nuri Beyin memuriyet Vekarına yakışmıyacak şekilde odacı Haşan ile kavga etmesinden dolayı hakkında inzibatî ceza tayini talebine dair 'Nüfus işleri Umum Mü-

.....1054.....

dürlüğünün müzekkeresi mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Memuriyet haysiyet ve vekarına münafi bulunan bu hareketinden dolayı mumaileyhin memurun kanununun 28 inci maddesi ahkâmına tevfikan ihtarla tecziyesine,

Karar No. 404

Bir ay zarfında on beş gün vazifesini terkettiğinden dolayı Kars Vilâyeti inzibat komisyonunca müttehaz altı ay kıdem müddetinin tenzili kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Ardah'an hususî muhasebe memuru Mes'ut Efendinin itiraz arzuhalı kararın vilâyetten mürsel müstenidatıle birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Muhasebei hususiye müdiriyetinin istilâmma karşı gönderdiği cevapnameyi müdafaâ yerine koyarak karar ittihazına kanunî imkân olmadığından vilâyet inzibat komisyonunca müttehaz kararn nakzile mumaileyhin müdafaası alındıktan sonra ikinci bir karara bağlanmak üzere evrakın takımıle mahalline iadesine,

Karar No. 405

Bünyan kazası sabık hükümet doktoru Ragıp Beyin hanesine tecavüz etmek suretile memuriyet şeref ve haysiyetini muhil harekâtta bulunan mezkûr kaza kaymakamı 'Hüûsi Bey hakkında inzibatî ceza tayinine dair mülkiye müfettişliğinin raporu mumaileyhin bu baptaki müdafaana- mesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Mumaileyhin harekâtı vakıası memuriyet haysiyet ve vekarını muhil olduğundan memurin kanununun 29 uncu maddesine tevfikân tevbihle tecziyesine;

Karar No. 406

Viranşehir kazası kaymakamlığı vekâletinde bulunduğu sırada mıntakası dahilinde gaspedilen ağnam hakkında vilâyeti haberdar etmemekle suçlu sabık Urfa maiyet memuru ve lâhik Harran kaymakamı Kâmil Bey hakkında inzibatî ceza tayinine dair vilâyetten mürsel evrak mumaileyhin bu baptaki müdafaanesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran muamelâtın seyir ve intizamında mumaileyhin lâkaydisi görüldüğünden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine,

Karar No. 407

Dinar kazası kaymakamlığında bulunduğu sırada Ispâr- tanm Karatepe ormanında çıkan yangının sûratle söndürülmesinden dolayı Akdağmadeni kaymakamı Ali Nusret Beye Ziraat Vekâletince verilen takdîrnâmenin sicilline geçirilmesi hakkında Vilâyetler İdaresinin Vekâlet Yüksek makamından havale buyurulan tezkeresi okundu:

Ziraat Vekâleti tarafından mumaileyhe verilen takdîrnâmenin sicilline geçirilmesine,

.....1056.....

Karar No. , 408

Düğün hamındaki oyunda rakı içerek sarhoş olmaktan suçlu Pınarbaşı kaymakamı Celâl Beyin heyeti teftişiyyeden mürsel tahkikat evrakı mumaileyhin bu baptaki müdafaa- namesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 30 uncu maddesine tevfikân bir haftalık maaşının kat'ına,

Karar No. 409

Tahsilat nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti İnzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1 777 numaralı kanunun birinci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 10 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Devrek kazası hususî muhasebe memuru Sami Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile irlikte ikinci derecede tetkik olundu.

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalli le iadesine,

Karar No. 410

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 15 günlük maaş

.....1057.....

Kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Bartın hususî muhasebe üçüncü daire tahsildarı Halit Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 411

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1 777 numaralı kanunun 1 ir.ci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 10 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Bartın hususî muhasebe üçüncü daire tahsildarı Halit Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine te/fikan ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No: 412

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 177 7 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 10 günlük maaş

.....1058.....

kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Bartın hususî muhasebe meruru Lûtfî Efendinin itiraz arzuhalî vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik olundu: Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı va kıyasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 413

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâlet ile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 10 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini isteyen Bartın hususî muhasebe 4 üncü daire tahsildarı Haşan Efendinin itiraz arzuhalî vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 414

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâlet ile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân bir haftalık maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci

.....1059.....

derecede tetkikini istiyen Bartın hususî muhasebe birinci daire tahsildarı Mehmet Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikan ihtirla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 415

Thasilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun I inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikan 10 günlük maaş kai'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Zonguldak hususî muhasebe merkez ikinci daire tahsildarı Mehmet Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı va- kıasia temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikan ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 416

Thasilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun I inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikan 10 günlük maaş kai'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci

.....1060.....

derecede tetkikini istiyen Zonguldak hususî muhasebe 4 üncü daire tahsildarı Sami Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 417

Thasilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâlet ile 1 7 77 numaralı kânunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 13 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Devrek hususî muhasebe ikinci daire tahsildarı Muzaffer Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 418

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâlet ile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 15 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci

.....1061.....

derecede tetkikini istiyen Safranbolu hususî muhasebe 4 üncü daire tahsildarı Ahmet Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 419

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân bir haftalık maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Zonguldak Vilâyeti hususî muhasebe 2 nici daire tahsildarı Mehmet Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatile birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 420

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1 777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 5 günlük maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci

.....1062.....

derecede tetkikini istiyen Safranbolu hususî muhasebe üçüncü daire tahsildarı Mehmet Nuri Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 421

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 1 3 günlük maaş kat ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Safranbolu hususî muhasebe üçüncü daire tahsildarı Mehmet Nuri Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 422

Tahsilât nisbetinin dun olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletile 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân 15 günlük maaş kat ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci

.....1063.....

derecede tetkikini istiyen Bartın hususî muhasebe ikinci daire tahsildarı Galip Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten müsél karar ve müstenidatle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı vakıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 423

Tahsilât nisbetinin düñ olmasından dolayı Zonguldak Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında memurin kanununun 30 uncu maddesi delâletle 1777 numaralı kanunun 1 inci maddesinin «C» fıkrasına tevfikân bir haftalık maaş kat ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Devrek hususî muhasebe birinci daire tahsildarı İbrahim Efendinin itiraz arzuhali vilâyetten mürsel karar ve müstenidatle birlikte ikinci derecede tetkik olundu:

Mumaileyh hakkındaki bu kararın nakzile harekâtı va kıasına temas eden memurin kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 424

6/4/933 gecesi izinsiz olarak mmtakasını terkederek Malkaraya gitmek ve orada idman Yurdu tarafından verilen müsamerede memuriyet haysiyet ve şerefini muhil hallerde bulunmaktan suçlu Hayrabolu kaymakamı Hüseyin

.....1064.....

Beyin vilâyetten mürsel evrakı mumaileyhin bu baptaki müdafaanamesile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran mumaileyhin hareketi vakıası vekara münafı ve haysiyetini muhil görülmekle beraber mintakası haricine izinsiz gittiği anlaşıldığından Dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesi mucibince sınıfının teziline ve mumaileyh esasen üçüncü sınıf kaymakam bulunduğundan ve bundan aşağı bir sınıf kaymakamlıkta olmadığından sınıf tenzili yerine bir terfi müddeti olan üç senenin kıdeminden indirilmesine,

Karar No. 425

Beyazıt Vilâyeti inzibat komisyonunca hai- ıda müt- tehaz bir haftalık maaş kat'ı kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Karaköse kazası nüfus memuru Şakir Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel karar ve müstenidatıle birlikte tetkik ve mütalea olundu:

İttilhamı mucip mevat hakkında mumaileyhin müdafaası alınmadığından 9/7/933 tarih ve 3 numaralı kararın nakzile müdafaasının alındıktan sonra tekrar bir karara raptedilmek üzere evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 426

Gümüşhane Vilâyeti makamı tarafından resen verilen tevbih cezasına itiraz ederek ikinci derecede tetkikini istiyen Torul tahrirat kâtibi vekili Ömer Efendinin itiraz arzu-

hali vilâyetten mürsel karar ve müstenidat ile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Vazifei memuriyetine ait işleri geciktirdiğinden dolayı mumaileyh Vali Ethem Bey tarafından resen verilen tevbih cezasının kabili itiraz olmadığından ikinci derecede tekikine imkân görülemediğine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 427

Istefanya Kara Çoban namındaki kadına ait bir evrakı kaybettiğinden dolayı Nüfus Umum Müdürlüğünce hakkında inzibatî ceza tayinini istiyen mezkûr Umum Müdürlük müracaat memuru Baha Beyin bu bapta ki müdafaanamesi Nüfus Umum Müdürlüğünün tezkeresi ve mumaileyhin alınan ifadesi ile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Mumaileyhin hareketi vakıası 1 700 numaralı Dahiliye memurları kanununun 20 inci maddesine temas etmekle tevbihle tecziyesine,

Karar No. 428

Bilecik Vilâyeti inzibat komisyonunca eshabı mesalihten harç namile para aldığı ve bilâhare lüzumsuz olduğunu görerek iade ettiği ve evrakı bilâsebeb geciktirdiğinden dolayı Bilecik Vilâyeti inzibat komisyonunca hakkında müttehaz tevbih kararının kanuna uygun olmadığından bahisle ikinci derecede tetkikini istiyen Bozüyük kazası nüfus memuru Reşat Efendinin itiraz arzuhalı vilâyetten mürsel evrakı ile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Vilâyetçe ittihaz olunan tevbih cezası kararının tatbi-

.....1066.....

kat cihetinden nakzile işinde intizamsızlık görülen mumaileyhin memurun kanununun 28 inci maddesine tevfikân ihtarla tecziyesine ve evrakın mahalline iadesine,

Karar No. 429

Bir tahkikatın icrasında icap eden itınayı göstermemek suretile vazife icabını takdirde müsamahaları görüldüğü beyanile İstanbul Emniyet Müdürlüğü beşinci şube müdürü Kenan, sabık birinci şube müdürü İbrahim ve Ankara Emniyet müdür muavini Şınası Beyler hakkında inzibatî ceza tayinine mütedair Emniyet Umum Müdürlüğünün tezkeresile tahkikat evrakı maznunların müdafaanamelerile birlikte tetkik ve mütalea olundu:

Tetkik olunan evrak münderecatına nazaran haklarında tavini muameleye mahal olmadığına ve evrakın Emniyet işleri Umum Müdürlüğüne tevdiine,

Karar No. 430

Keskin hükümet doktoru Cemal Beyin katili şaki Sa- lihin ölü olarak derdestinde âmil olan Ankara Vilâyeti mektupçusu Kâzım ve Emniyet Müdürü Salih Beylerin takdirname ile taltifleri hakkında Ankara Vilâyetinin komisyonumuza havale edilen 13/8/933 tarih ve 1/372 numaralı tahrirâtı okundu:

Kâzım ve Salih Beylerin hidematı vakıalarına binaen takdirname ile taltiflerine karar verildi.

17/8/933

VİLÂYET İNZİBAT KOMİSYONLARI KARARLARI

(Aydın)

Nahiyenin icap ettirdiği faaliyeti gösteremiyen ve bilhassa muharrerata vaktinde cevap vermiyen Akköy nahiyesi müdürü Şükrü Beyin mecburî tahviline karar verilmiştir.

(Bilecik)

Müteaddit ihtara rağmen vukuat defterlerini muntazaman işlemediğinden ve dairesindeki karışıklıkları izale edemediğinden Bozüyük kazası nüfus memuru Reşat Beyin I 5 günlük maaşının kesilmesine karar verilmiştir.

(Sinop)

Vazifelerinde fevkalâde faaliyet ve gayretleri görülen Vilâyet Encümeni Daimî Başkâtibi Şevket, Mektubî kalemi Başkâtibi Lûtfî ve Vilâyet Evrak memuru Haşan Beyler birer takdirname ile taltif edilmişlerdir.

**TAKDİRNAME ALAN MERKEZDEN MANSUP
MEMURLAR**

Karklarelî Valisi Mehmet Faik Bey: Nafia işlerinde senelik programın tamamilik tatbikine muvaffak olmasından dolayı Nafia Vekâletince takdir edilmiştir.

Zonguldak Valisi Halit Bey : Yol programının meydana gelmesinde büyük faaliyeti görüldüğünden Nafia Vekâletince takdir edilmiştir.

Mudurnu kaymakamı Ali Riza Bey : Nafia işlerinde ve muamelâtı sairede gösterdiği mesai ve muvaffakiyete binaen Bolu Vilâyetince takdir edilmiştir.

Gerede kaymakamı İsmail Bey : Nafia işlerinde ve muamelâtı sairede gösterdiği mesai ve muvaffakiyete binaen Bolu Vilâyetince takdir edilmiştir.

Turgutlu kaymakamı Hâkim Şerif Bey: Kaza dahilindeki sıtma mücadelesinde gösterdiği mesaiye binaen takdir edilmistir.

Kalecik kaymakamı Ragıp Bey: Keskin hükûmet tabibi Cemal Beyin kaitillerini elde etmek hususunda gösterdiği gayrete binaen Ankara Vilâyetince takdir edilmiştir.

Keskin kaymakamı Abdülkadir Bey: Keskin hükûmet tabibi Cemal Beyin kaitillerini elde etmek hususunda gösterdiği gayrete binaen Ankara Vilâyetince takdir edilmiştir.

Beytüşşebap kaymakamı Kâmil Bey : Kaza dahilinde vücade getirdiği asarımran dolayısile mülga Hakkâri Vilâyetince takdir edilmistir.

İCRA VEKİLLERİ HEYETİ KARARNAMELERİ

Kararname No. 14756

Neşri tarihi: 12/8/1933

2301 numaralı Belediyeler Bankası kanununun 10 uncu maddesine göre Dahiliye Vekilligince tanzim kılınmış olup Şûrayı Devlet Reisliğinin 27/7/1933 tarih ve 11582 sayılı tezkeresile gönderilen «Belediyeler Bankası Esas Nizamnamesi» icra Vekilleri Heyetince 29/7/1933 te tetkik edilerek ilişik şekilde olduğu gibi tadiilen mer'iyete konulması kararlaştırılmıştır. 29/7/1933

.....1070.....

Şûrayı Devlet Heyeti Umumiyesince tespit olunan şekil:

BELEDİYELER BANKASI ESAS NİZAMNAMESİ

BİRİNCİ FASIL

Bankanın unvanı, müddeti ve idare merkezi ve şahsiyeti, teşkil maksadı

Unvan:

Madde 1 — 1 1/6/1933 tarihli ve 2301 numaralı kanun mucibince Belediyeler Bankası tesis edilmiştir.

Müddet, İdare merkezi, şahsiyet:

Madde 2 — Bankanın müddeti, teşekkülü tarihinden itibaren 99 senedir, idare Merkezi Ankaradır.

Banka hükmi şahsiyeti haiz malî bir müessese olup muamelelerinde kendi kanunu ile bu nizamname hükümlerine tâbidir.

Teşkil maksadı:

Madde 3 — «A» Belediyelere, şehirlerin tanzim ve tesisi işlerinde yapacakları esaslı âmmе hizmetleri için muhtaç olacakları parayı, yapılacak işlerin ehemmiyetine ve Belediyelerin ödeme kabiliyetlerine göre ikraz etmek, kısa veya uzun vadeli avans vermek ve carî hesaplar açmak veya bunlara tavassut ve kefalet etmek;

«B» - Bu nizamname ile müsaade edilen banka işlerini yapmaktır.

İkraz müddeti:

Madde 4 — ikraz müddeti bir seneden on seneye ka dardır. Her ikraz talebi İdare Meclisince tetkik edilerek ikrazın müddeti ve şartları tayin olunur.

Hesapların kapatılması:

Madde 5 — Kısa vadeli avanslar ve carî hesaplar, se nesi içinde, uzun vadeli avanslar ve carî hesaplar azamî üç sene zarfında ödenmek üzere açılır. Ve bunlara gene bu e- saslar dairesinde tavassut ve kefalet edilir.

Bu avans ve carî hesapların vadelerinde nakten kapanması mecburidir. Kapatılmadığı takdirde herhangi bir şekilde tecdit ve temdit caiz değildir.

Müşteriler:

Madde 6 — Banka, belediyelerden başka hiç bir müesseseye veya şahsa ikrazatta bulunamaz.

İKİNCİ FASIL

Bankanın sermayesi ve istikraz tahvilleri

Sermaye:

Madde 7 — Bankanın sermayesi:

A - Türkiyede mevcut bütün belediyelerin senelik varidatlarından tahsil edilen miktarın yüzde beşinden;

B - Yukarıki fıkroda yazılı mecburî iştirak hissesinden başka bankaya muhayyer olarak koyacakları hisselerden;

C - Bankanın elde edeceği kârlardan;

Ç - icabında umumî ve mahallî bütçelerden ayrılacak iştirak veya yardım hisselerinden;

.....1072.....

D - Kanunu mahsusla gösterilecek menfaatlerden ibaret.

İstikraz tahvilleri:

Madde 8 — Banka uzun veya kısa vadeli, ikramiyeli veya ikramiyesiz, namı veya hamiline muharrer olmak üzere istikraz tahvilleri çıkarabilir. Bu tahviller banka idare meclisinden iki zat ile umumî müdürün imzalarını ve bankanın resmî mührünü ihtiva eder.

Müruru zaman:

Madde 9 — İşbu tahvillerin faizlerinin tediyesi lâzım geldiği tarihten itibaren beş sene zarfında talep edilmeyen faiz kısmı müruru zamana uğrar.

Rüçhan hakkı:

Madde 10 — istikraz tahvilleri sahipleri, bankadan bütün matlûp ve mevcudü üzerinde rüçhanı haiz olur.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Bankanın muameleleri

Muamelât:

Madde 1 1 — Kanunda ve işbu nizamnamede yazılı hükümlere istinaden bankanın ifa edeceği muhtelif muamelelerin şartları, İdare Meclisince yapılacak bir talimatname ile tayin olunur.

Borç karşılığı varidat:

Madde 1 2 — Banka, yapacağı ikraz ve vereceği avans

.....1073.....

ve açacağı carî hesaplar için belediyelerin hâzinece cibayet edilmekte olan varidatının tamamının veya bir kısmının karşılık gösterilmesini isterse bu varidatı doğrudan doğruya belediyeler bankasına teslim etmeği Maliye Vekâleti taahhüt eder.

İpotek:

Madde 13 — Banka, gayri menkul teminat almağa lüzum görürse o gayri menkulü birinci derecede ve birinci sırada ipotek ettirir.

Kıymet takdiri:

Madde 14 — Gayri menkul mukabilinde ikraz edilecek para veya verilecek avans ve açılacak carî haseplar miktarı o gayri menkulün yarı kıymetini geçemez. Bu kıymet ikraz sırasında Banka idare Meclisince tayin edilecek usulde yaptırılacak takdir muamelesi ile tespit olunur.

Taksit zamanını geçirmek:

Madde 15 — Taksitler ile ödenmesi şartlı bulunan borcun herhangi bir taksitini ödemiye borçluların borç bakiyelerini dahi birden ve hemen ödemeleri mecburî olur.

Taksit zamanından önce ödemek:

Madde 16 — Borçluların, taksit zamanında evvel tamamen veya kısmen borçlarını ödemiye hakları vardır. Ancak borcunu kısmen vermek isteyenler borç bakiyesinin beşte birinden aşağı borcunu veremezler. Bu şartlar dahilinde vaktinden evvel vuku bulan teslimat, Bankanın menfaatine olarak üç aylık faiz ve komisyonu geçmemek üzere bir tazminat almağa hak verir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

İdare Meclisi

İdare Meclisi:

Madde 17 — idare Meclisi, kanunu mahsusla teşkil olunan Millî Bankaların idare Meclisi Azaları için yazılı evsafı haiz zevattan olmak üzere Dahiliye Vekilinin inhası ile icra Vekilleri Heyeti kararla tayin olunacak bir reis ve üç azadan teşekkül eder.

Meb uslar ve Devlet ve Belediyeler memur ve müstahdemleri ve diğer bankaların müdürlerde idare meclisi reis ve azaları Bankanın idare Meclisine dahil olamazlar.

Tabîî Aza:

Madde 18 — Umumî Müdür, idare Meclisinin tabîî azasıdır. Umumî Müdür bulunmadığı zamanlarda banka namına birinci derecede imza koymağa salâhiyetli olanlardan vekâlet edecek zat, aynı salâhiyetle idare meclisi toplanmalarına iştirak eder.

Toplanma yeri:

Madde 19 — Banka idare Meclisi toplanmaları bankanın idare merkezinde yapılır.

Azalık müddeti:

Madde 20 — Banka idare Meclisi Reis ve Azalarının müddeti üç senedir. Müddetin hitamında tekrar tayinleri caizdir. ilk defa tayin olunacak idare Mec'isi Reis ve Azasının birinci devre hizmetinin ilk seneleri, bankanın teşekkül ettiği tarihten sonraki mayıs nihayetinde hitam bulur.

Azahk inhilâli:

Madde 21 — Reis ve Azalıklardan münhal vukuunda yemden tayin edilenler, makamına kaim olanların müddetini ikmal ederler.

Ücret:

Madde 22 — İdare Meclisi Reisine şehri 400 ve Azalarına şehri üçer yüz lira ücret verilir.

Reis vekilliği:

Madde 23 — Reisin gayubetinde İdare Meclisi Azası arasından reisin seçeceği zat riyaset vazifesini ifa eyler.

Toplanma zamanı:

Madde 24 — İdare Meclisi, haftada en az bir defa reisin daveti üzerine toplanır. Azadan ikisinin talebi üzerine İdare Meclisinin toplanması mecburidir, idare Meclisinden mezun olmaksızın veya mazereti bulunmaksızın birbiri ardınca dört toplanmada bulunmıyan Reis ve Aza istifa etmiş sayılır ve yerine başkaları tayin olunur.

Müzakere nisabı:

Madde 25 — idare Meclisi en az üç zat ile müzakereye başlar. Kararlar mutlak ekseriyetle ittihaz olunur. Reylerin müsavâtı takdirinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

Zabıtnameler:

Madde 26 — İdare Meclisi toplanmalarının zabıtnameleri her toplanma sonunda hazırlanır ve yukarisına o top-

.....1076.....

lanmada Kazır bulunanların adları yazılır. İşbu zabıtnameler, mahsus bir deftere geçirilerek toplanmada hazır bulunanlar tarafından imza olunur.

Zabıtnamelerin, veya bazı fıkralarının çıkarılan suretleri Reis ve Umumî Müdür tarafından imza edilmiş olmadıkça muteber değildir.

Salâhiyet:

Madde 27 — İdare Meclisi, Umumî Heyetçe karar ittihazını istilzam etmiyen ve Umumî Müdürün salâhiyeti haricinde kalan ve başhcaları aşağıda sayılan işlerle, Bankanın diğer işleri hakkında müzakere ve karar ittihaz edebilir.

1 - Umumî Müdürlüğe ait salâhiyetleri tespit ve tefrik ve Dahiliye Vekilinin tasvibine arzeyler.

2 - Umumî Heyetin fevkalâde ve adî içtimalarına ait ruznameleri tanzim eder. Ve davetnamelerle Birlikte ruznameyi Umumî Heyet Reis ve azasına gönderir.

3 - İkrazatın veya verilecek avans ve açılacak carî hesapların faizlerinin azamî ve asgarî miktarlarını kararlaştırır.

4 - Bankanın dahilî talimatını tanzim ve muamelelerinin kaidelerini ve şartlarını tayin ile bunların hüsnü tatbikim temin eder.

5 - Kefalete tâbi memurların kefalet miktarlarını tespit eyler.

6 - Banka memurlarının kabul ve terakki şartları ile vazife ve salâhiyetlerini bir talimatname ile tayin eyler.

7- Umum Müdürün inhası üzerine merkezi idare müdürlerini ve banka namına imza vazına mezun memurları nasp ve azil ve maaşları miktarını tayin eder.

8 - Banka namına kiralanacak gayri menkul mallar hakkında karar verir.

9 - İhtiyat akçesinin nasıl tenmiye edileceğini tayin eder.

10 - Umumî Heyete arzedeilecek senelik blânço, kâr "ve zarar hesabını tetkik ve tasdik eder.

1 1 - Bankanın alâkadar olduğu davalar ve ihtilâflardan dolayı müddei ve müddeaaaleyh sıfatile bütün mahkemeler ve resmî dairelerde bankayı temsil ve her türlü ilâmat ve kararları istihsal ve bunların icrasını takip eder. Sulh olur, hakem tayin eyler.

Salâhiyet devri;

Madde 28 — İdare Meclisi 27 inci maddede yazılı salâhiyetlerinden tayin edeceği kısımlarını yapmak için tasrih eyliyeceği şartlar altında Umumî Müdüre veya vekiline veya azasından birine veya diğer bir zata vekâlet verebilir.

Vekâlet haricinde bankayı taahhüt altına koyan imzalar:

Madde 29 — Umumî Müdür ile Reisin veya bunların tevkil edecekleri iki zatın müşterek imzaları, Vekâlete hacet olmaksızın bankayı taahhüt altına alır.

BEŞİNCİ FASIL

Umumî Müdür

Müdürün tayini:

Madde 30 — Umumî Müdür Dahiliye Vekilinin inhası üzerine İcra Vekilleri Heyetince tayin olunur. **Şehrî ücreti** 300 liradır.

Müdürün vazifesi:

Madde 31 — Umum Müdür işbu nizamname hükümlerine göre idare Meclisinin tayin edeceği şartlar dairesinde banka umurunu idare eyler.

.....1078.....

Azil ve nasp salâhiyeti:

Madde 32 — Merkezi idare müdürlerinin ve banka namına imza vaz'ma mezun memurların nasp ve azlini ve ücretleri miktarını İdare Meclisine teklif eyler ve sair memurları İdare Meclisine bildirmek üzere kadro ve memurin talimatnamesine tevfikan resen tayin ve azil eder ve ücretleri miktarını tespit eyler.

Emir vermek salâhiyeti:

Madde 33 — Bankanın memurları, bütün emirleri Umum Müdürden telâkki ederler.

ALTINCI FASIL

Murakipler

Murakiplerin tayini:

Madde 34 — Bankanın iki murakibi vardır. Birini Dahiliye Vekâleti, diğerini umumî heyet intihap ve tayin eder.

Murakiplerin vazifesi:

Madde 33 — Murakipler, Bankanın bütün muamelelerini ve hesaplarını, muamelâtı cariyeye sekte vermemek şartile en az ayda bir defa tetkik ve murakabe ederler. Bankanın bütün defterlerini, ve muhaberatını ve zabıtnamelerini ve muharreratını, vezne, senedat ve cüzdanlarını mahallerinde murakabe ederler.

Mes'uliyet:

Madde 36 — Murakipler, memuriyetlerinin sureti ifasından mes'uldürler.

Raporlar:

Madde 37 — Murakipler Umumî Heyete senelik muamele hakkında rapor verirler. Bu raporların birer sureti Umumî Heyetin içtimaından on beş gün evvel İdare Meclisine verilir.

Murakiplerin müddeti:

Madde 38 — Murakiplerin müddeti bir senedir. Tekrar intihap ve tayinleri caizdir.

Ücret:

Madde 39 — Murakiplere verilecek senelik ücret, İdare Meclisinin teklifi üzerine Dahiliye Vekâleti tarafından tayin olunur.

Hizmetten ayrılmanın neticesi:

Madde 40 — Murakiplerin senelik ücreti ancak işbu nizamname ile kendilerine tevdi olunan vazifelerin tamamen ifası halinde verilir. Vazifelerini ikmal etmeden evvel istifa veya herhangi bir sebeple işini terkedendenlerin ücret talebine hakları yoktur. Şu kadar ki vefat edenlerin varislerine hizmet müddetlerine göre İdare Meclisince tayin ve Dahiliye Vekâletince kabul olunacak bir ücret verilir.

YEDİNCİ FASIL

Umumî Heyet

Teşekkül:

Madde 41 — Umumî Heyet, Divanı Muhasebat Rei-

.....1080.....

sinin riyasetinde Şûrayı Devlet ve Divanı Muhasebat daire Reislerinden ve Dahiliye Vekâleti Müsteşarı ile Mahallî İdareler Umum Müdürü ve Hukuk müşavirinden ve sermayeye iştirak eden belediyelerin en çok iştirak edenlerinden başlamak üzere münavebe ile her sene Dahiliye Vekâletince davet edilecek on belediye reisinden meydana gelir. Divan Muhasebat Reisi toplanmaya iştirak edemediği takdirde Şûrayı Devlet daire reislerinden en kıdemlisi bu toplanmaya riyaset eder.

Toplanma zamanı ve yeri;

Madde 42 — Heyet, her sene ikinci üç aylık müddet zarfında Ankarada alelâde toplanır.

Toplanma daveti:

Madde 43 — İdare Meclisi, ya doğrudan doğruya ve yahut bankaya verdikleri yüzde beşler miktarının mecmuu banka sermayesinin nısfını tecavüz eden bir veya bir kaç belediyenin veya mevcut belediyelerden dörtte birinin istemeleri üzerine umumî heyeti fevkalâde toplanmaya davet edebilir.

İdare Meclisi talebin vukubulduğu tarihten itibaren nihayet otuz gün içinde umumî heyeti toplamağa mecburdur. İdare Meclisince bu vazife yapılmadığı takdirde Dahiliye Vekâleti doğrudan doğruya umumî heyeti toplar.

Ruznameleriti tevzii:

Madde 44 — Umumî Heyetin alelâde ve yahut fevkalâde olarak toplanmasına dair olan ruzname ve davetname, İdare Meclisi Riyasetince toplanma gününden bir ay evvel resmî ve gayri resmî iki gazete ile ilân olunur. Ve

ayrıca Umumî Heyetin Reis ve Azalarına ruzname ve davetnameler taahhütlü olarak gönderilir.

Cetvel imzası:

Madde 45 — Umumî Heyet Reis ve Azaları, Umumî Heyete dahil olmazdan evvel İdare Meclisince tanzim -edilmiş olan toplanma cetveline imza ederler.

Vazife:

Madde 46 — Umumî Heyetin vazifeleri şunlardır:

A - Bankanın malî senesi zarfında vukubulan muamelelerine dair idare Meclisi raporunu ve Bankanın hesaplarını ve murakiplerin raporunu tetkik etmek;

B - Senelik blânçoyu tetkik ve idare Meclisini ibra eylemek ;

C - Bankaya bir murakip intihap eylemek.

Ruzname harici müzakere:

Madde 47 — Ruznamedeki maddelerin müzakeresi bir günde bitmediği takdirde reis müzakeratın ertesi günü devamına karar verir. Ruznamede yazılı olmıyan maddeler müzakere edilemez. Ancak ruznamede dahil olmayıp ta Umumî Heyet tarafından aza tarafından vukubulacak tekliflerin ileride ilk yapılacak Umumî Heyet toplanma ruznamesine alınıp alınmamasına Umumî Heyet karar verir.

Müzakere nisabı:

Madde 48 — Umumî Hej^et, mürettep azanın yarısından bir fazlası ile müzakereye başlar.

.....1082.....

Karar:

Madde 49 — Umumî Heyet kararları toplanmıya iştirak eden azanın mutlak ekseriyeti ile ittihaz olunur.

Zabıtnameler:

Madde 50 — Umumî Heyet zabıtnamesi, Reis ve Umumî Heyetçe toplanma başlangıcında intihap edilecek iki aza tarafından imza olunur.

Ücret:

Madde 51 — Umumî Heyet reis ve azalarına, idare Meclisince teklif ve Dahiliye Vekâletince takdir olunacak miktarda maktu bir huzur ücreti ve yol masrafı yapmış olanlara ilâveten hakikî masrafları hesap edilerek tediye olunur.

SEKİZİNCİ FASIL

Banka hesabâtı

Malî sene:

Madde 52 — Bankanın senesi hazıranda başlar, mayıs nihayetinde biter, ilk sene bankanın teşkil tarihinden başlayarak mayıs sonunda hitam bulur.

Blânço tanzimi:

Madde 53 — Her malî sene nihayetinde bankanın hal ve mevkiî ile mevduat ve düyununu hulâsa eden ve sene zarfındaki masrafları ve temettü ve zararları gösteren bir blânço tanzim olunur.

Blânço tevdfi:

Madde 54 — Blânço ile murakip raporu umumî heyetin toplanmasından on beş gün evvel İdare Meclisinde hazır bulundurulur.

Safî temettü:

Madde 55 — İmha akçeleri, istikraz tahvilleri, ikramiye ve faizleri ve her türlü masraflar tesviye edildikten sonra kalacak hasılat bankanın safî temettüünü teşkil eder.

Temettüün tevzii:

Madde 56 — Safî temettüün % 20 si ihtiyat akçesi o-

larak ayrılıcaktır. ihtiyat akçesi sermayenin yarısını bulunca ayrılmıyacaktır, ihtiyat akçesi umumî heyet karare zarar tazminine tahsis olunabilir.

%3 İdare Meclisi Reis ve Azası-

na ve Umumî Müdüre, ücretleri nisbetinde,

%3 Umumî müdürden maada banka memurlarına, ücretleri nisbetinde,

%40 Belediyelere «verdikleri yüzde beş iştirak hisseleri nisbetinde» ita,

%34 Bankanın sermayesine ilâve olunur. Ancak işbu % 34 lerden bir kısmını Umumî Heyet fevkalâde ihtiyat akçesi teşkiline tahsis edebilir.

.....1084.....

Temettü hissesi:

Madde 57 — Temettüden idare Meclisine ve memurlara verilecek kısım, tebeddül vukuunda halef ile selef veya varisleri arasında müddeti hizmet itibarile, taksim edilir,

DOKUZUNCU FASIL

Müteferrik hükümler

Gümrük yüzdeleri:

Madde 58 — 2256 numaralı kanun mucibince gümrük resimlerine belediyeler hissesi olarak zammedilmiş olan yüzde onlar gümrüklerce belediyeler bankasına veya namına, bankanın veznedarlığını yapan diğer bir bankaya tevdi olunur. Dahiliye Vekâletince yapılacak tevzie göre bu paralar, Vekâletin tensibi dairesinde mahalleri belediyelerine gönderilir.

İpotek muamelesi:

Madde 59 — Banka namına vukubulacak ipotek tesis veya ref'i, idare Meclisince tayin olunacak bir veya müteaddit vekil tarafından icra edilecek ve bu vekiller marifetile ita olunacak takrirler muteber olacaktır.

Sigorta işleri:

Madde 60 ----- Banka, belediyelerin gayri menkul mallarının ve belediye memurlarının şahıslarının umumî kanunlar hükümleri dairesinde bizzat veya bilvasıta sigorta ettirilmesini temin eder.

Madde 61 ----- Şûrayı Devletçe görülmüş olan işbu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 62 — işbu nizamname hükümlerinin icrasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Kararname No. 1475 7

23/7/1932 tarih ve 13204 sayılı kararnameye zeyldir.

2056 sayılı kanunun tatbik suretini göstermek üzere yeniden hazırlanan ilişik talimatnamenin mer'iyete konulması, Ziraat Vekilliğinin 23/7/1933, 31/7/1933 tarih ve 763,865 sayılı tezkereleri ve Maliye Vekilliğinin 29/7/1933 tarih ve 141 sayılı mütaleanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 31/7/1933 te kabul olunmuştur.

31/7/1933

TALİMATNAME

Madde 1 — Ziraat Bankası altıncı maddede yazılı mahallerde müstahsilin kendisine satılığa arzedeceği buğdaylardan yüzde birden fazla çavdar ve yüzde birden fazla ecnebi maddeli olmayıp libresi 61 den yukarı bulunanları okkası beş buçuk kuruştan, yüzde üçten fazla ecnebi maddeli ve yüzde üçten fazla çavdarlı olmyanları da bes kuruştan satın alacaktır.

Madde 2 — Satın alınabilmek şartları ve kalite farkı ecnebi maddeler, çavdar ve saire payı olarak tenzili lâzım miktarlar İstanbul borsasının umumî hüküm ve taamülleri esasları nazara alınarak komisyonca tesbit olunur.

Madde 3 — Buğday alım ve satımında aşağıdaki ve ikinci maddedeki vazifeler 2303 numaralı silo ve ambarlar hakkındaki kanunun 4 üncü maddesi mucibince İcra Vekilleri Heyeti kararile teşekkül etmiş olan silo komisyonu tarafından yapılacaktır.

Komisyon Ziraat Vekâletine bağlıdır.

.....1086.....

Komisyonu Ziraat Vekili ve bulunmadığı takdirde namına tensip edeceği zat riyaset edecektir.

Madde 4 — Komisyon:

A - İşbu kararnamede münderiç alım ve satım mahallerinin tebdili veya yeniden alım ve satım mahalleri ihdası lüzumu halinde bu bapta Heyeti Vekileden karar alınmak üzere tekliflerde bulunmak,

B - Buğday alım zamanının başlangıç ve sonunu ve satım mevsimlerini fiat, miktar ve zamanını tayin etmek,

C - Her mubayaa yerinde o sene zarfında alınması lâzım gelen azamî miktarı tayin ve tesbit ve icabında bu miktarları tadil eylemek gibi başlıca vazifelerle mükelleftir.

Madde 5 — Satın alınacak buğdaylar borsalarda, borsa olmayan yerlerde, pazar yerlerinde veya istasyonlarda ve doğrudan doğruya müstahsiller elinden alınır. Ve müstahsil sattığı buğdayını bankanın deposuna teslim eder.

Madde 6 — Buğday alım yerleri şunlardır:

Ankara, Polatlı, Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar, Akşehir, Konya, Ereğli, Çerikli, Yerköy, Sivas, Balıkesir, Denizli, Dinar, Tekirdağ, Uzunköprü, Adana, Zile, Hacışenfaatli, Şarkışla.

Madde 7 — Alınan buğdaylar ya satın alma mahallerinde ve yahut icabı hale göre munasip bir yere sevkolunarak muhafaza olunur.

Madde 8 — Bankaca satın alınan buğdayların esmammalın teslimini müteakip derhal ve nakten mal sahibine ödenir.

Madde 9 — Devlet Demiryolları idaresi Ziraat Bankası buğdayları muhafaza için ihtiyaç ve talep vukuunda kendisine ait ambar, depo, hangar ve siloları tamamen veya kısmen ve tercihan banka emrine terk ve tahsis edecektir.

Madde 10 — Satın alınan buğdayların ambarlarda yangın ve vesaiti nalcliyede kazalara karşı sigorta ettirilmesi hususuna Ziraat Bankası mezundur. Kezalik banka malın hüsnü muhafazasına müteallik bilcümle tedbirleri ittihaz edecektir. Bu hususun icap ettirdiği masrafları ihtiyara banka mezundur.

Madde 11 — Ziraat Bankası alım ve satım miktarile ambar mevcudünü ve naktî vaziyeti gösterir tafsilâtlı hulâsai hesabiyeyi ayda bir buğday komitesine tevdi eder.

Madde 12 — Ziraat Bankası alım, satım muhafaza ve idare hususatının temini ifası için ihtiyaç ve lüzum nisbetinde ve Ziraat Vekâletinin muvafakatile memur, eksper, bekçi, kantarcı ve ameale istihdamına mezundur.

Kezalik bunlardan başka olarak merkezde muamelâtı umumiyenin tedviri için icabı kadar memur, muhasip, kâtip ve hademe istihdamına Ziraat Vekâletinin tensibi ile Banka mezun kılınmıştır.

Madde 13 — Her sene yeni mubayaa başlamadan evvel geçen seneye ait buğday vaziyeti ve mubayaadan mütevellit kâr veya zararı da gösterir bir hulâsai hesabiyenin tanzimi mecburidir. Bu hesabın çıkarıldığı zaman mevcut buğdaylar o tarihteki piyasa fiatma göre kıymetlendirilerek cetvelde gösterilecektir.

Kararname No. 14764

Cümhuriyetin 10 uncu yıldönümünü kutlulama masraflarına karşılık olarak devlet bütçesile hususî idare ve belediye bütçelerinden ayrılan ve ayrılacak olan paraların sureti sarfı hakkında ilişik talimatnamenin mer'iyete konulması; Maliye Vekilliğinin 31/7/1933 tarih ve 10994/411

.....1088.....

sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 5/8/1933 te kabul olunmuştur.
5/8/1933

TALİMATNAME

2305 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde zikredilen Cümhuriyetin 1 0 uncu bayramını kutlulama masrafı aşağıdaki usuller dairesinde yapılır.

1 — Devlet bütçesile Ankara Vilâyeti Hususî İdare ve Belediye bütçelerinden bu maksada tahsis olunan ve olunacak paralar Ankara Vilâyeti kutlulama komitesi emrine verilir.

Her vilâyet hususî idare ve belediye bütçelerinde ayni maksada ayrılmış paralar o vilâyetin kutlulama komitesi emrine verilir.

Kaza merkezi ve daha altta bulunan belediyelerden kutlulama maksadına ayrılan paralar yerlerindeki kutlulama komiteleri emrine verilir.

2 —Bütün bu paraların sarfı paranın emrine verildiği komitelerin karare ile ve komite reisinin emrile yapılır. Bu sarfiyat muhasebei umumiye, (müzayede ve münakaşa kanunlarına) ve belediye muhasebe ve müzayede ve münakaşa nizamnameleri hükümlerine tâbi değildir.

3 — İşbu sarfiyatta usulüne göre makbuz alınır. Ve komite tarafından sarfiyatın defteri tutulur. Masraf bittikten sonra defterlerin altı komite tarafından imza olunur. Bu defterler ve makbuzlar en geç teşrinisani 1933 sonunda vilâyetlere gönderilir. Ve oralarda saklanır.

4 — Bütün komitelerin emrine verilecek paraların sarfı hakkında yüksek komisyon talimat verir. Komiteler bu talimata uyarlar.

No. 14801

4 mart 1933 tarih ve 13963 sayılı kararnameye zeyldir.

Askerî merasim talimatnamesinin ikinci kısıım merasim satışıları bahsinin birinci maddesindeki «hafif top talimleri» tabirinin «topçu kıt'ası» şeklinde değiştirilmesi; M. M. Vekâletinin 20/7/1933 tarih ve 1529/2703 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 5/8/1933 te kabul olunmuştur.

TAMİMLER

Matbuat Umum Müdürlüğü

Hulâsa: Vilâyetlerde çıkan gazeteler hakkında malûmatı gösterir cetvellere dair.

No. 201

Türkiye dahilinde muhtelif lisanlarda münteşir günlük, haftalık, aylık gazete, mecmua ve risaleler hakkında aşağıda gösterilen malûmatın bilinmesine lüzum hasıl olduğundan bu maddelere ait malûmatı havi tanzim edilecek muntazam birer cetvelin kısa bir zaman zarfında Vekâlette bulundurulması.

1 — Gazete, mecmua ve risalelerin isimleri, tesis tarihleri, çıktığı yerler (Günlük, haftalık veya aylık olduğu ta-srih edilecektir.)

2 — İmtiyaz sahiplerinin, muharrir, muhabir, mes'ul müdür ve saire gibi gazete müntesiplerinin isimleri, tahsil

.....1090.....

dereceleri bunlara verilen hüviyet varakalarının hangi kamca verilmiş olduğu ve teşçil numaralan.

3 — Kaçar nüsha basıldığı ve ne kadar satıldığı.

4 — İlânlardan bir aylık vasatı gelirleri.

5 — İlânat için hasrettikleri aylık sütun miktarları.

6 — Gazete ve müntesiplerinin matbuat kanunu mucibince teşçilleri esnasında yapılan tahkikat ve istihsal edilen malûmat mahiyetinin hulâsaları. ‘

7 — Gazete müntesiplerinin dört buçuk altı eb'adında ikişer kıt a fotoğraflarının raptı.

8 — İstenilen bu malûmatı havi cetvelin 927 senesinden itibaren - 927 senesi dahil - her sene için ayrı ayrı olmak üzere tertibi tamimen rica olunur efendim.

8/8/933

Nüfus İşleri Umum Müdürlüğü

Hulâsa: Mültecilerin sıhhi vaziyetleri H.

No. 5327/2541

Gelen muhacir ve mülteciler hakkında Vekâlete malûmat vermekle beraber Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletine de malûmat verilmesini ve bunlar hakkında vilâyet Sıhhiye müdürlerine lâzım olan sıhhi tedbirler aldırılması 18/9/932 tarih ve 22082/13645 sayılı ve 27/12/32 tarih ve 25733/2 No. 11 ve 16/4/933 tarih ve 28759 sayılı tamimlerle tebliğ olunmuştur.

Gerek dağınık ve gerek toplu şekilde önce haber vermeden hudutlarımıza pasaportlu veya kaçak iltica eden muhacir ve mültecilerin adetlerini ve ne suretle ve hangi ta-

rikle geldikleri telle Vekâlete bildirilmekle beraber aynı zamanda Sıhhat ve İc̣timâi Muavenet Vekâletine de eskisi gibi bildirilmesi ve mahallî Sıhhiye teşkilâtıle bunlar hakkında lâzım gelen sıhî tedbirler ittihaz olunması ve ayrıca Sıhhat ve İc̣timâi Muavenet Vekâletinden bir iş'ar vaki olursa o iş'ar dairesinde tedbirler alınması icap eder.

Gelen muhacirlerden birer defteri Vekâletimize gönderildiği sırada bir nüshasının da Sıhhat ve İc̣timâi Muavenet Vekâletine de yollanması badema usul ittihaz olunmuştur.

Muhacir ve mülteciler mürettep mahallerine sevk olunacakları sırada mürettep mahallerine malûmat verilmek icap ettiği gibi toplu kafilâ halinde gidecek olanlar için uğrıyacıkları mahallere de önce malûmat verilmesi ve Sıhhat ve İc̣timâi Muavenet Vekâletine de hareketin bildirilmesi lâzımdır.

Dahilde bir yerden diğer yere nakil olunacaklar için de hareketten evvel sıhhiye teşkilâtıle görüşülerek sıhî tedbirler aldınılarak gidecekleri yerlere telle malûmat verilmesi lâzım olduğu gibi kafilâ halinde olanların geçecekleri yerlere de haber verilmesi ve hareketten önce Yüksek Sıhhat ve İc̣timâi Muavenet Vekâletine yazılması icap eder.

Badema bu tamim dahilinde muamele yapılması tamamen tebliğ olunur.

22/8/1933

Vilâyetler İdaresi Umum Müdürlüğü
Ş. I.

Hulâsa: Açıkta bulunan memurlar
verken hariçten tayin yapılmaması H.

No. 7184

Memuriyetlerinin lâğvına binaen açıkta kalan memur-

.....1092.....

lar 1777 sayılı kanun hükümlerine tevfikân Vekâlet emrine alman memurların isimleriyle hizmet müddetlerini ve nere emvalinden maaş aldıklarını gösterir cetvelden bir adet leffen gönderildi.

Yapılan hesap neticesinde: 933 bütçesinin 314 üncü faslının ikinci açık maaşı maddesine konulan tahsisatın, bu kabil memurların açık maaşlarına tekabül edemeyeceği ve bu fasla münakale icrasına da imkân olmadığı anlaşılmıştır.

Vekâlet emrine alınmak suretile memuriyetle alâka ve irtibatları kesilen memurların yerlerine esasen başkalarının tayin edilmiş olması dolayısıyla hem bu vazifelere tayin edilenlere ve hem de Vekâlet emrinde bulunanlara açık maaşı itası bütçeden füzulî sarfiyat icrasını istilzam etmekte olduğundan hazine hukukunun zarardan vikayesini temin için badema vilâyetiniz dahilinde inhilâl edecek memuriyetlere 932 muvazenei umumiye kanununun 19 uncu maddesine tevfikân açıktan maaş alan memurların tercihan tayinleri ve keyfiyetten muntazaman malûmat verilmesi aksi takdirde hariçten alman memurlara maaş verilmiyeceği ehemmiyetle ve tamimen tebliğ olunur efendim. 14/8/933

Ş. II.

Hulâsa: Alâiye kazası adının Alan-
ya'ya değiştirilmesi H.

No. 3354

Antalya Vilâyetine bağlı «Alâiye» kazası adı «Alanya» olarak 23/5/1933 tarih ve 14437 No. lı kararname ile değiştirilmiştir. Tamimen tebliğ olunur efendim. 8/8/1933

Kararname No. 14437

Antalya Vilâyetine bağlı «Alâiye» kazası isminin «A- lanya» ya çevrilmesi; Dahiliye Vekillîğinin 18/5/1933 tarih ve 71/18 No. 11 tezkeresile yapılan teklifi ve Şûrayı Devlet Heyeti Umumiyesinin tensibi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 25/5/1933 toplantısında kabul edilmiştir.

23/5/933

Hulâsa: Ziraat Bankası Umumî Heyet intihabatı H.

No. 3391

Ziraat Bankasının esas Nizamnamesinin 71 inci ve onu takip eden maddeleri mucibince her sene olduğu gibi bu sene de teşrinisani zarfında Ankarada toplanacak olan Umumi Heyete Vilâyetlerce gönderilecek olan murahasların intihabına ağustos ayı zarfında başlanacağından Ziraat Bankası memurlarına teshilât gösterilmesi Ziraat Bankası U. Müdürlüğünden bildirilmiştir. İktizasının ifası tamamen tebliğ olunur efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

10/8/1933

Hulâsa: Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Beyefendinin istifası ve Dahiliye ve Maliye Vekâletlerinin vekâleten tedviri H.

No. 3417

1— Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Beyefendinin, be-

.....1094.....

denî yorgunluğu ve sıhî arızalan dolayısıyla uzun zaman dinlenmeğe mecbur olduğundan ve doktorların tavsiyesi de bu yolda bulunduğu bahisle istifa ettiği ve istifasının kabul edildiği ve Maarif Vekâleti işlerinin vekâleten Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekili Dr. Refik Beyefendi tarafından tedvir edilmesi Reisicümhur Hazretlerinin Yüksek tasviplerine iktiran ettiği,

2— Tedavi için Avrupaya giden Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Beyefendinin avdetine kadar Dahiliye Vekâleti işlerinin vekâleten Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi tarafından tedvir edilmesi ve tedavi mecburiyetinde bulunan Maliye Vekili Abdülhalik Beyefendinin avdetine kadar Maliye Vekâleti işlerinin Nafia Vekili Hilmi Beyefendi tarafından tedvir edilmesi Reisicümhur Hazretlerinin Yüksek tasviplerine iktiran eylediği Başvekâlet Yüksek Makamın - dan 6/2354 ve 6/2356 ve 6/2358 No. 11 tezkerelerle bildirilmişir efendim.
14/8/933

Hulâsa: Hayır Cemiyetleri tarafın-
dan tertip edilen Eşya Piyangosu H.

No. 35 72

Zeyl: 8/6/1933 tarih ve 2342 No. 11 Umumî Tahrirata:

Memleketimizin belli başlı hayır ve terbiye cemiyetleri olan Hilâliahmer, Himayietfal, Türk Maarif, Millî iktisat ve Tasarruf, İdman ittifakları Cemiyetlerinin birlikte tertip edecekleri eşya piyangosu hakkında Başvekâleti Celileden alman 6/2410 No. 11 tezkerenin bir sureti leffen gönderildi.

Tezkere münderecatına göre iktizasının ifası temenni olunur efendim.
Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

24/8/1933

Başvekâleti Çelil enin 6/2410 No. lı tezkeresi suretidir

Her biri memleketin İctimaî ve harsı birer ihtiyacını karşılamağa çalışan Hilâliahmer, Himayeietfâl, Millî İktisat ve Tasarruf, Türk Maarif Cemiyetleri ile İdman İttifakları Umumî merkezlerince senede bir defa müştereken tertip edilmekte olan eşya piyasasının rağbet ve revacının temini hususuna müzaheret olunması rica edilmekte olduğundan muktezasının ifa buyurulması tamimen rica olunur efendim.

Hulâsa: Umumî ahval raporlarının
senede bir defa tanzim edilmesi H.

No. 4275

Şimdiye kadar senede iki defa gönderilmekte olan Umumî ahval raporlarının daha esaslı bir surette tanzim edilebilmesi için senede bir defa gönderilmesi muvafık görüldü. Binaenaleyh bu raporun 934 senesinden itibaren vilâyetlerin bir senelik çalışmasını gösterir bir blânço tarzında ve esaslı malûmatı ihtiva etmek üzere tanzim edilerek gönderilmesi icap eder.

933 senesi birinci altı aylık umumî ahval raporunu göndermiyen vilâyetler kemafissabık göndereceklerdir.

.....1096.....

Raporlar için malî sene başı mebde ittihaz edilmiştir. İlk senelik rapor 1933 haziranından 934 senesi mayıs nihayetine kadar olan malûmatı ihtiva etmek üzere 934 senesi haziran ve nihayet temmuzunda Vekâlete gönderilmelidir.

Raporların vilâyetin bir senelik icraatının canlı bir hulâsası olmasına ve icap eden resim ve grafikleri ihtivla etmesine itina edilmesi tamimen tebliğ olunur.

Raporun tanziminde 2 temmuz 1928 tarih ve 3000 sayılı umumî tahrirattaki esasata riayet edilecektir efendim.

Vilâyetlere ve B. U. Müfettişliğe yazılmıştır.

15/8/1933

Ş.III

Hulâsa:Ayniyat talimatnamesinin 934 Senesinden itibaren tatbik edileceği H.

No. 926

Ayniyat talimatnamesinin 934 malî senesinden itibaren tatbik edileceği hakkında Başvekâleti Celileden alınan 5/8/933 tarih ve 6/2283 sayılı tezkerenin bir sureti leffen gönderildi. Münderecatının ehemmiyetle takip edilmesi ve mezkûr talimatnamenin tatbik zamanına kadar önümüzde uzun bir zaman bulunduğundan o vakte kadar hazırlanarak miadı geldiğinde işe icap eden ehemmiyetle başlanması ve bunun için de ayniyat hesaplarının ne şekilde tanzim edileceği hakkında yapılan 14/4/930 tarih ve 1794 sayılı tamim ile zeyillerinin göz önünde bulundurulması, tereddüt edilen

noktalar hakkında şimdiden izahat istenilmesi ve vilâyetiniz dahiliye daireleri ayniyat muhasipliğinin vilâyette ve kazalarda hangi memuriyetlere zamimeten tevdi edildiğinin, tamimin alındığı tarihten itibaren nihayet bir ay zarfında bildirilmesi ve tamimin alındığı tarihin iş'arı rica olunur efendim. 8/8/1933

Başvekâleti Celilenin tezkeresi suretidir

No. 6/2284

Muhasebei Umumiye kanununun 97 inci maddesi mucibince ayniyat muhasiplerinin de nakit muhasipleri gibi Divanı Muhasebata idare hesabı vermeleri ve bu bapta tanzim edilmiş olan talimatnamenin 1930 senesinden itibaren mer'iyeti bu baptaki tebligat icabından bulunmasına mebni 930 idare hesaplarının miadı itasının hululünden hayli zaman sonraya kadar Divana tevdi edilmeyen mezkûr hesaplar hakkında Divanca 932 iptidasından bu ana kadar yapılan takibat neticesinde muhabere edilen 44 daireden yalnız 33 ü ayniyat muhasiplerinin isimlerini bildirmiş 1 1 i henüz muhasiplerini tayin ve isimlerini iş ar etmemiş olduğu ve isimleri bildirilen 157 muhasipten ancak altısının gönderdikleri hesap tamam ve talimatına muvafık bulunmuş ve 1 1 tanesi hesaplarını kısmen gönderebilmiş ve bir kısmının hesabı da kabule şayan görülememiş ve 1 39 muhasipten de bütün takibata rağmen hesap alınmamış olduğu ve buna sebep olarak talimatnamenin vaktinde ihzar ve tebliğ edilmemiş ve icap eden teşkilât ve ihzaratın yapılmamış olması ve kadroların ayniyat muhasipliği teşkilâtına müsait olmaması hususlarının ileri sürüldüğü Divanı Muhasebat Reisli-

İdare — 4

.....1098.....

ğinden bildirilmiş ve halbuki ayniyat hesaplarının 1930 malî senesinden itibaren tatbiki kararlaştırılırken buna müteallik talimatnamenin merkez dairelerine 10/2/930 tarihinde yani tatbika başlanmasından üç ay 20 gün evvel ve mülhakata da 18/2/930 da yani 3 ay 1 2 gün evvel tebliğ edilmiş olduğu cihetle bunun teahhurlar için sebep gösterilmesi varit olamayacağı, ancak ayniyat hesaplarının bazı Vekâletler ve dairelerce taşralardan muntazam bir şekilde alınmadığı ve bazılarınca da talimatnamede yazılı defatir ve evrakın vaktinde tabedilerek tatbik senesinden itibaren ihzari bir vaziyetin temin edilememiş olduğu anlaşıldığından Muhasebei Umumiye kanununun bu husustaki hükümlerinin tatbiki ve şimdiden ihzari bir vaziyet alınarak hesapların kanunî miadı zarfında Divana tevdiî temin edilmek üzere mezkûr talimatnamenin 934 malî senesinden itibaren tatbiki muvafık olacağı Maliye Vekâletinden beyan olunmuştur.

Gerek Divanı Muhasebat Reisliğinden bildirilen vaziyet ve izahata ve gerek Maliye Vekâletinden beyan olunan mütaleaya göre; kanun ve talimatname ahkâmının tamamen ve vaktinde tatbikini teminen lâzım gelen tedbirler şimdiden alınmak üzere bir senelik ihzar devresi kabulü ve talimatnamenin 934 malî senesinden itibaren tatbiki zarurî görülmüştür. Bu devrenin de hitamından sonra ayniyat hesaplarının miadında verilmemesi hususunda hiç bir sebep ve mazeret kabul edilmeyerek hesabını vaktinde vermiyen alâkadarlar hakkında kanunun tayin ettiği muamelenin derhal tatbik edileceğinin icap edenlere tebliği ve keyfiyetin ehemmiyetle takibi tamimen rica olunur efendim. 5/8/933

Başvekil: İsmet

**Ağustos 1933 ayı zarfında tekaüt ve yetim muamelesi
ikmal edilenler**

Aktaş nahiyesi müdürü müteveffa Hasan Tahsin B.	Yetim
Güdül tahrirat kâtibi müteveffa Mustafa Ef.	»
Havza iskân kâtibi Mustafa Ef.	Tekaüt
Derik tahrirat kâtibi müteveffa Arif Ef.	Yetim
Akçadağ nüfus memuru Yusuf Ef.	Tekaüt
İstanbul evrak muhafızı Zühtü B. «Dahiliye»	»
Basbirin nahiyesi müdürü Kâmil B.	Yetim
Kocaeli iskân müdiriyeti eski tefviz kâtibi Ahmet Bedrettin B.	»
Gebze kaymakamı Kemal B.	»
Mihaliççik kaymakamı Nafiz B.	»
Adapazarı eski kaymakamı Hasan Hayri B.	Tekaüt
Nazimiye tahrirat kâtibi Mustafa Ef.	Yetim
Çatalan nahiye müdürü Arif B.	Tekaüt
Oğnut nahiyesi müdürü İshak B.	»
Elbistan kaymakamı Hüsnü B.	»
Adana Vilâyeti tercümanlığından mütekait müteveffa Avadis Ef.	Yetim
Mülga Dahiliye Nezareti idarei umumiyei vilâyet evrak memuru İsmail Şefik B.	»
Gümüşane meclisi idare başkâtibi Muhittin B.	»
Büyükçekmece iskân memuru Süreyya B.	Tekaüt
Yunak nahiyesi müdürlüğünden mütekait Mehmet Tahir Efendi	Tekaüt maaşına zam

Gayri Resmî Kısım

İdare İlimleri Kongreleri

İdare kongrelerinin küçük bir tarihi — Brüksel, Paris, Madrid kongreleri — Paris ve Madrid kongrelerinde izhar olunan temenniler — idare ilimleri kongresinin daimî komisyonu — Viyana kongresinin müzakere mevzuları — Şûrayı Devlet ve İdarî davalar — Memurlara müteallik mevzuatın esası ne olmalıdır? — Bugünkü fikir cereyanlarına göre umumî idare nasıl olmalıdır? — Viyana kongresinin temennileri.

VİYANA KONGRESİ

idare ilimleri Kongresinin beşincisini teşkil eden Viyana kongresi 19 haziran 933 te Viyanada toplanmıştır. A- vusturya hükümeti kongrenin içtimai için «Hofburg» sarayını tahsis etmişti. Kongreye 28 hükümet iştirak etmişti. Bu meyanda hükümetimiz de vardır. Murahhasların adedi 106 sı muhtelif memleketlere ve mütebakisi Avusturya hükümetine ait olmak üzere iki yüze balığ oluyordu.

Kongreyi Avusturya Cümhur Reisi Miklas Hazretleri açmıştır. İdarî ilimler beynelmilel enstitüsü reisi İspanjya murahhası «Gascony Marin» enstitü namına evvelki kongrelerle beşinci kongre arasında muvasalayı temin ve Avus turya Cümhur Reisi ile,hükümete, matbuata, kongre için

gösterilen alâkadan dolayı teşekkür etmiş ve enstitü bürosu tarafından kongrenin tetkikine arzedilen üç mevzuun seçilme sebeplerini izah eylemiştir. Bu sebepler, İdareye, memura ve idare edilenlere emniyet verici mevzuatın tedvini meselesini halletmenin büyük faydası ve İdarî ihtilâfların ehemmiyeti ve yeni İçtimâî nazariyeler neticesinde idarenin oynadığı rol olarak hulâsa edilebilir. Bilâhare enstitü namına kongre reisliğini Avusturya heyeti reisi Baron (Beck) e vermiştir.

Baron (Beck) in reisliği altında devam eden kongre tetkik edilecek üç mevzu için ayrı ayrı üç şubeye ayrılmıştır.

Raportörlüğü İspanya murahhası M. Gascony Marin tarafından yapılan birinci şube: İdarî davalar ve Şûrayı Devlet mevzuu üzerinde, raportörlüğü İsviçre murahhası M. Le- imgruber tarafından yapılan ikinci şube: Memurlara müteallik mevzuatın esası ne olmalıdır? Mevzuu üzerinde, Polonya murahhası Mr. Kopzinski tarafından raportörlüğü yapılan üçüncü şube: Bugünkü fikir cereyanlarının tesiri altında umumî idare nasıl olmalıdır? Mevzuu üzerinde çalışmışlardır.

Birinci şubenin mesaisi:

Birinci şubeye sabık nazırlardan Dr. Schenek riyaset etmiştir. Şubede başlıca şu dört madde üzerine münakaşalar cereyan eylemiştir.

1 — İdarî kaza ile idarenin teşkilât itibarile tefriki şayanı tavsiyedir.

2 — Müracaat tarzının fevkalâde yeknesaklığı şekli ve maddî evsaf nazarı itibare alınmak üzere yapılacak tariflere şayanı tercih midir?

3 — Kaziyei muhkeme halini almış kararların İdarî tadilâtında ne gibi esaslar kabul edilmelidir?

4 — Kabahat gibi az ehemmiyetli suçların cezalandırılması selâhiyetinin idareye verilmesi tavsiyeye şayanımdır? Ve verildiği takdirde bu salâhiyetin derecesi ne olmalıdır?

Şube raportörü Gascony Marin'in teklifi üzerine mümkün olduğu takdirde henüz formüle edilmemiş olan İdarî usulü muhakemeye ait prensiplerin müzakeresine karar verilmiştir. Gascony Marin bu hususa dair Avusturya murahh- sı ve ayan reisi Dr. Henritt'in raporunu okudu. Bunun ancak idarede müstakil İdarî mahkemeler tarafından temin edilebileceği hakkındaki hukuku âmme prensibine nazarı dikkati celbetti.

Uzun münakaşalardan sonra âyan reisi bir esbabı mucibe okudu. Ve umumî raportör Gascony Marin İdarî kaza makinesile idarenin teşkilât itibarile tefrikinin tevsiye edilebileceğini söyledi. «Müracaat yollarını mümkün olduğu kadar tevhit mi yoksa şekil ve prensip noktasından bazı karakteristik evsaf nazarı dikkate alınarak tefrik mi şayanı tavsiyedir?» Mevzuu üzerinde de hayli münakaşalar cereyan etmiş ve raportör Gascony Marin'in teklifi üzerine ekseriyeti âra ile müracaat tariklerinin çoğaltılması karargir olmuştur.

Türkiye murahhası Muslihittin Adil Beyin riyaset ettiği celselerden birinde şubenin müzakere ettiği hususlardan biri de şudur: Mevkii mer'iyete girmiş İdarî kararların tadili için ne gibi prensipler konulmalıdır? Bu mesele uzun münakaşalardan sonra Macar murahhası Dr. Szekacs ile Dr. de Biron'ın tekliflerde daha şümüllü bir tarzda müzakere e- dilmek üzere gelecek kongreye talik edildi.

Bu meselenin yerine M. Gascony Marin'in teklifi ile «kanunun derpiş ettiği ahvalde tazminat hususu müstesna olmak üzere İdarî mahkemeler tarafından verilen kararlar

İdarî makamlar tarafından icra olunur meselesi görüşülmüş ve şiddetli münakaşalardan sonra profesör Henrît'in teklifi ile talik edilmiştir.

Birinci şubenin vâsıl olduğu neticeler:

1 — Şube, umumî fikrin İdarî kaza ile idarenin ayrı olmasına mütemayil olduğunu müşahede eder. İdare mahkemeleri azasının vazifelerini hakkile ifa edebilmeleri için müstakil kaza salâhiyetine malik ve İdarî hayata vâkıf bulunmaları lâzımdır.

2 — Şube, müracaat makamlarının ve kaza dereceleri a- dedinin mümkün olduğu kadar azaltılması arzusunu izhar eder.

3 — Şube, müracaat tarzının yeknesaklığa mukabil müs- tedinin müracaatinin mahiyetine göre müracaat şeklinde te- nevvüünü şayanı tercih bulur.

4 — Kaziyei muhkeme halini almış İdarî mahkemeler kararları idare tarafından infaz edilmeli.

5 — Şube,

A — inzibata taallûk eden kabahatlerin,

B — Bazı İdarî suçların, hususile sanayie müteallik nizamât ile mektep ve orman nizamâtına müteallik olanların, «bunda ihmal de dahildir» İdarî mahkemelerde görülebileceği fikrindedir. Şube alâkadarlara kazaî teminat imkânını verebilmek üzere her memlekette İdarî polis nizamnamesi vücade getirilmesinin şayanı arzu olduğunu kabul eder.

6 — İdarî mahkemelerde usulü muhakeme basit, seri ve az masraflı olmalıdır.

İkinci şube nasıl çalıştı?

ikinci şubenin müzakere mevzuu «memurin» mesaili idi. Bu şubeye Dr. Horitzky reislik etmiştir. Şubenin raportörlüğü İsviçre murahhası M. Leimgruber tarafından ifa e- dirmiştir. Bu şube 20 haziranda çalışmağa başlamış ve sık sık toplanmalar yaparak 23 haziranda mesaisine nihayet vermiştir. Bu şubenin mesai programı şu idi:

1— (Travailleur, employe, fonctionnaire), memur, müstahdem, işçi tabirlerinin tarifleri,

2— Hukuku umumiye ve hususiye noktai nazarından memurlar hakkındaki mevzuat,

3— İdarenin ihtiyacı nazarı dikkate alınarak memurların memuriyete kabulden evvel ve sonra bilgileri meselesi,

4— En esaslı müsabaka tarzları hangileridir?

5— Namzetlerin sıhhî vaziyetleri hakları,

6— Kadınların memuriyete kabul ve maaşları hakkın da mukayeseler,

7— Memuriyetlerin devamı «kaydi hayatla yahut muayyen bir müddetle»,

8— Mesai saatleri hakkında nizamât,

9— Memurların ihtiyacı bizzat memur tarafından mı yoksa idare tarafından mı temin edilir.

10— Memurun maaşını tesbit ederken aile vaziyeti ve hali medenisi nazarı itibare alınmalı mı,

11— Maaş tesbit edilirken hayat pahalılığı ve mesken buhranı nazarı dikkate alınmalı mı?

12— Disiplin noktai nazarından memurun memuriyet haricindeki vaziyeti nazarı itibare alınmalı mı,

13— Âmine otoritesi tarafından ika edilen zararlardan mütevellit mes'uliyet.

Müteakip içfimalarda bu meseleler münakaşa edilmiştir. Evvelâ raportör M. Leimgruber memurların hukuk ve

vecaibi hakkında umumî beyanatta bulunmuştur. Romanya murahhası profesör Vermoulin, İtalyan Romen mevzuatı e- sas ittihaz edilmek üzere yeknesak bir memurun statüsü vü- cude getirilmesini ve her memlekette görülen memur tensikâtı münasebetile: Memur azaltılmasının işleri azaltmadan kabil olamayacağının göz önünde tutulmasını ileri sürdü. Bundan çıkan münakaşa neticesinde Polonyalı Dr. Hilaro- vicz ticarî mahiyette olan umumî inhisarlar memurlarının devlet memurlarının tâbi olacakları haklara tâbi olup ol- mayacağı meselesini ortaya attı. İsviçre federal idaresi memurin şefi Dr. Wartmann memleketi olan İsviçrede ufak bir tereddüt devresi geçirdikten sonra şimendifer memurlarının da devlet memurlarının tâbi olduğu ahkâma tâbi tutulduğunun ve Avusturyanın 1914 te memurin kanununun misal olarak gösterilebileceğini söyledi. İtalya murahhası M. Piormarto İtalya mevzuatının devlet memuru için grev ve iştirak hakkı tanımadığını ancak bazı sınıf memurlar için cemiyet kurmak hakkını verdiğini ve idareyi deruhte eden memurun Musolini'nin dediği gibi kitleye karşı vecibeleri olduğunu söyledi.

Dr. Holdik «Prag» Çekoslovakya'da 1926 da maaş miktarını hizmetin ehemmiyetine ve mesaiye göre tanzim eden bir kanun vücade getirildiğini ifade etti. Dr. Mad- le bütün memleketler memurin mesailini tetkik eden bir eser neşredilmesini Brüksel beynelmilel enstitüsüne teklifi fikrini ortaya koydu. Umumî müdür de Just «Brüksel» yeni memur alırken ahlâkî vasıf ve temayülleri çok dikkatle tetkik etmelerinin bütün devletlere tavsiyesini teklif etti.

İkinci şubenin vasıl olduğu neticeler:

1 — Beşinci beynelmilel idare kongresi memurların hukukî vaziyetlerinin bir tek statü ile tesbit edilmek, gerek umumî hizmetlerin, gerek memurların menfaatleri icabın- dan olduğunu kabul eder. Şimendifer memurları bu statüden müstesna tutulacaklardır.

2 — Kongre, kongreye iştirak eden devletlerin kendi memleketlerinde umumî memurların teknik hazırlanması hususunu iyi bir esasa raptetmelerinin temenniye şayan olduğu arzusunu izhar eder.

3 — Kongre, memur statüleri hakkındaki suallere cevap vermeyen hükümetlerden bunun bir an evvel vermelerini talep etmesini enstitüden rica eyler.

Kongre, aynı zamanda, bunların enstitüye gelir gelmez neşrini de rica eder. Tâki her memleketin vaziyeti hukukîyesi bu suretle öğrenilebilir.

Bu (cevaplar alâkadarların enzârı istifadesine konulmalı ve bu her sene alınacak müzeyyil cevaplarla ikmal edilmeli.

Üçüncü şubenin mesaisi:

Üçüncü şube, mütekait orta elçi ve fevkalâde murahhas Baron Eichhof'in reisliğile açılmıştır. Mumaileyh bu şubede müzakere edilecek meselelerin ehemmiyetinden bahsetmiş ve müzakerata başlanılarak raportör jeneral Lehistan murahhası Kopzynski hükümet reisinin, hükümetin diğer azası arasında işgal ettiği mevki hakkında bir nutuk irat etmiştir. Macaristan murahhası profesör Magyery bu bapta bazı itirazlar dermeyer etmiş ve bu meselenin hususî bir tetkike tâbi tutulması lüzumundan bahsetmiştir.

Profesör Magyery müteakip celsede bu husus hakkında uzun bir nutuk irat eylemiş ve münakaşaya İtalya murahhası profesör Spielmann, Çekoslovak murahhası Dr. Yoachim, Macar murahhası Dr. Harrer, Belçika murahhası de Vuyst, Avusturya raportörü ayan reisi Dr. Mannlicher iştirak etmişlerdir.

Nihayet Avusturya murahhaslarile Macar murahhaslarının teklifleri ve Çekoslovak heyeti murahhasasınm teklif ettiği bazı tadilât ile umumî raportörün teklif ettiği formül üzerinde mutabık kalındı. Bundan başka profesör Magyery'nin mütemmim teklifleri de kabul edildi.

Nezaretlerin dahilî teşkilâtları hakkmdaki ikinci nokta Romanya heyeti murahhasasınm mütalea beyan etmesi için umumî raportörün teklifi üzerine tehir edildi.

Vekâletlerdeki işlerin kontrolü hakkmdaki üçüncü nokta umumî raportörün teklifi veçhile kabul edildi.

Çalışma tarzı hakkmdaki dördüncü noktaya gielince Fransız murahhası M. Drovost teknik bir çalışma tarzı teklif etti. Bu teklif bir kararla hükümetlerin tetkiklerine arzedildi.

Bundan başka Belçika murahhası De Vuys tarafından takdim edilen beş teklif bilâhara, usul veçhile, zabıtnamelere geçirilmek şartile kabul edildi.

Müteakip içtimalarda da geri kalan maddeler müzakere edilerek üçüncü şube mesaisine nihayet verdi.

Üçüncü kısmın teklifleri:

Hükümet reisinin rolü

1 — Umumî idarenin rasyonel bir teşkilâtı evvel emirde merkezi kuvvetlerin yani hükümetin tanzimi demek-

.....1108.....

2 — Her memleket idaresinin muhtelif kısımlarında mümkün olduğu kadar vahdet, intizam, kuvvet, basitlik temin edilebilmesi için hükümet reisine bilhassa İdarî sahada büyük bir salâhiyet verilmesi çok şayanı temennidir.

3 — Binnetice hükümet reisine nazırlar meclisinde (heyeti vekile) hükümet programını tanzim hakkını vermeli ve buna nezareti temin etmeli.

4 — Yukarıda zikredilen salâhiyetler hükümet reisinin emri altında hareket etmek üzere teşri kuvveti tarafından bir teşkilâtın ihdasını icap ettirir.

*

* *

Bundan başka kongre idarenin İlmî surette teşkili ve hususile hükümet reisinin salâhiyetleri meselesinin gelecek kongre ruznamesine ithalini ehemmiyetle temenni eder.

Diğer taraftan kongre daimî büroyu idarenin İlmî surette teşkili için lâzım gelen tetkikatta bulunmak üzere her memleketin millî şubelerde muhabereye davet eyler.

Nezaretlerin dahilî teşkilâtı

1 — Nezaretlerin teşkilinde işlerin tevsii mezuniyet esasına göre tanzimine dikkat edilmeli yani nezaretler ancak sevk ve idare ile meşgul olmalı, icraî işleri mümkün olduğu kadar devaire terketmelidirler.

2 — Bir nezaretin sevk ve idare işlerinde siyasî ve İdarî işleri birbirinden ayırmalıdır. Siyasî işler nezaretin hususî memurlarından mürekkep hususî bir bürosu tarafından tedvir edilmeli ve büronun memurları nazırların mutemetleri olduğundan nazırlar istifa ederlerse bunlar da vazifelerini terketmelidirler. İdarî işlere gelince: Bunların tedviri meslek adamlarından mürekkep bir teşekküle tevdi edilmelidir.

3 — İcraî sahada silsilei meratibe göre müracaat makamlarını lüzum ve ihtiyaç olmadıkça çok mahdut bir daireye inhisar ettirmelidir. Umumiyetle meseleye nüfuz eden iki makamın mevcudiyeti kâfidir. Fakat icabında meseleyi İdarî mahkeme huzurunda takip etmek imkânı bırakılmalıdır.

4 — Merkezî kuvvetin salâhiyetini direktif vermek, murakabe vazifesini ifa etmek, disiplin işlerine inhisar ettirmek suretile basitleştirmek şayanı arzudur.

İdarelerin murakabesi

1 — Nezaret dairelerinin kontrol ve murakabesi hususî bir teşekküle tevdi olunmalıdır. Bu teşekkülün vazifesi emirlerin tamamii icrasına nezaret, idare makinesinin İktisadî ve müsmir işlemlerini teftiş ve hususile nezaret programının tatbikini temim hususlarıdır.

2 — Kontrol teşekkülünün istiklâl ve bitaraflığını temin için:

a. — Kontrol uzuvları doğrudan doğruya idareye iştirak etmemelidir.

b. — Kontrol uzuvları doğrudan doğruya nazıra merbut olmalıdır.

c. — Kontrol memurları kendilerini tesir altında bırakabilecek âmillere karşı tahtı emniyette bulunmalı ve bu husus bir nizamname ile tesbit edilmeli.

3 — Kontrol idaresinin mesaisi yalnız geçmiş hâdiseleri değil, carî hâdiseleri ve mümkün olduğu kadar geleceğe ait program ve plânları da şümulü dahiline almalıdır. Bu sonuncu nokta yani (mania) vazifesi bilhassa mühimdir.

4 — Her memlekette vâsi salâhiyetlerle mücehhez olmak üzere kâfi miktarda «idare müfettişleri» tayini çok

.....1110.....

şayanı arzudur. Bunların ehliyetleri ve bitarafılıkları her türlü münakaşanın fevkmda olmalıdır. Bunlar vazifelerinde tam bir istiklâli haiz bulunmalı. Noktai nazarları hükümet tarafından kabul edilmediği takdirde devlet reisine, yahut âli ihtilâf mahkemesine müracaat edebilmeli ve raporlarını ve hükümetçe bunlar üzerine mütte haz karar hulâsalarını neşretmek ve yahut parlâmentoya arz etmek salâhiyetini haiz olmalıdırlar.

Çalışma tarzı

- 1— Memurlara mümkün olduğu kadar fazla faaliyet temin etmeli.
- 2— Mûteakip tasdikleri (silsilei meratibi) tahdit eylemeli.
- 3— Memurların salâhiyetlerini memuriyetteki derecelerine bakmadan ehemmiyetle tayin etmeli. Öyle ki işler muhtelif makamlar arasında mükemmelen taksim edilmiş olsun,
- 4— Her makam için tecrübeli halefler temini maksadile namzet derecelerini tesbit etmeli.
- 5— Her memurun (employe) mes'uliyet derecesi tamamile tayin edilmeli.
- 6— Hususî ve umumî bütün idarelere kabili tatbik umumî bir tasnif metodu kabulünün tetkik edilmesi.

Memurların tayini

- 1— Yüksek, orta ve ilk tahsil derecelerine tekabül etmek üzere memuriyetlerde mafevk, orta ve madun olmak üzere üç dereceye ayrılmalı. Herhangi bir makamı işgal için

Tam bir hazırlık ve bir imtihan geçirmek" lâzım olmalı. Daire şefliği yapacak memurların mafevk sınıfa mensup olmakla beraber vilâyetlerde veya muhtar idarelerde hizmet etmiş olmaları şart ittihaz kılınmalı..

2 — Bütün büyük şehirlerde idare ilimleri tedris eden yüksek gece mektepleri vücade getirilmesi çok arzuya şayandır.

3 — Bir idarenin kıymeti ve verimi memurlarının kıymeti, meslekî vicdanları, sadakatleri, teşebbüs kuvvetleri bir kelime ile ahlâkî vasıflarile ölçülebileceğinden namzet intihabında bilgiye bakıldığı kadar bu vasıflara da dikkat edilmelidir.

Staj (mülâzimet devri) namzetlerin çalışma tardını tekemmül ettirmekle beraber yukarıda zikredilen vasıfları tekemmül ettirecek şekilde tanzim edilmeli.

— Bitmedi —

Sabri
Vilâyetler İdaresi Umum Müdürü

Şehirler ve Belediyecilik

BULGARİSTANDA BELEDİYE

İdare bakışından, Sofya şehri, çok kuvvetli bir emniyet ve polis teşkilâtı altında, sıkı bir inzibat içinde yaşamaktadır. Sofya valisi, şehir içinde yalnız İdarî vazifelerle mükellef olup emniyet ve asayiş meseleleri doğrudan doğruya Fransızların Pariste tatbik ettikleri usule benziyen bir şekilde, polis kumandanı tarafından tedvir edilir. Polis kumandanı vali veya mutasarrıf salâhiyetinde ve aynı zamanda bütün Bulgaristan emniyetile meşgul olan polis umum müdürünün muavini vaziyetindedir. Sofyanın hususiyeti icabı olarak belediye zabıtası vazifesini de devlet polisi görmektedir. Bunlar polis kumandanlığı seyrüsefer şubesine bağlıdır- Bu derli toplu şehre, belediyecilik noktasından bir ad koymak lâzım gelirse (Zincirli şehir) denilebilir.

Bulgar kardeşlerimiz gücenmesinler, Belediye zincirinden, Belgrat ve Budapeşte’de bahsedeceğiz. Zincirden kurtulmuş şehir olarak Viyanayı görün, onu ayrıca yazacağız.

Sofyada geliş gidiş kazalarının önünü almak için, dört yol ağzından ve bunların ortasından geçmek yasak edilmiş ve bu yasağın filen temini için de dört yol ağzına yaklaşan caddelerin köşe başlarına, trotuvarların kenarlarına zincir caddelerin köşe başlarına, trotuvarların kenarlarına zincir yerlerinde meydan ve cadde ortasında sağa sola geçeceklerin geçme vakitlerini göstermek üzere ikiye polis konmuştur.

Polislerin kumandalarını bir müddet seyrettikten sonra müsamaha ediyorlar mı diye bir tecrübe yapayım, ortadan geçeyim dedim, nazikâne bir selâmla gospodin, yasaktır, dediler. Bu yasakların ortasında okuyucularımdan, nereden geçeceğiz diye acele edenler vardır, onun için derhal ilâve edeyim ki her caddenin dört yol ağzına yaklaşan kısmında demir kazıklarla işaret edilmiş, karşıdan karşıya geçit yerleri vardır. Bu geçitlerde yürüyüş ve geçiş oldukça serbesttir. Bununla beraber tehlikelidir, çünkü polisler, yalnız tekerlekli vasıtalarla yol göstermekle meşgul oluyorlar ve ekseriya yayaları unutuyorlar, halbuki Viyanada polisin arkasını döndüğü her geçit kuşlar için dahi kapalıdır. O vakit yalnız yayalar geçer.

Sofya belediyesi, çok iyi çalışmaktadır, bütçesi yekûnu 415,923,078 levadır. Bunun elli milyon levası sudan alınır. Sofyarın suyu evvelce yalnız vitos dağından gelirdi. Bu sene altı yüz elli milyon leva harcanarak Rıla Balkanlarından yeni bir su getirilmiştir. Şehirde kırk yedin bin kûsur su abonesi vardır.

Geçen sene suyun metremikâbı beş levaya satılıyordu, bu sene kısmen yeni masrafı karşılamak üzere altı levaya çıkarılmıştır.

Belediye bütçesinin yüz yirmi altı milyon levasını tramvaylar temin eder. Çünkü sofya tramvayları da belediyenin malıdır. Gerek suyun, gerek tramvay idaresinin fennî işlerine bakmak üzere birer müdürleri olmakla beraber belediye reisi muavinlerinden birer zat idare vazifesini deruhte etmişlerdir.

Sofya belediyesinin beş reis muavini olup belediye vazifeleri bunlar arasında taksim edilmiştir.

Her işte muavinden başka bir de büro şefi vardır ki bunlar muavinlere yardım ederler.

Bu mini mini şehrin belediye hizmetleri 24 parçaya ayrılmıştır.

- 1— Malf işler - tahsil bürosu
- 2— Kasa ve vezne muamelâtı
- 3— Belediye sıhhat işleri
- 4— Yol ve kaldırım hizmeti
- 5— Şehir bahçe ve parklar ve şehir civarı ormanları vezaifi
- 6— Mezarlıklar tesisi, idame ve idaresi
- 7— Mezbahalar, salhanalar
- 8— Belediye hamam ve banyolar idaresi
- 9— Hâller idaresi
- 10— Belediye şehir mühendisi ve mimarlığı
- 11— Sular ve kanalizasyon idaresi
- 12— Belediye fabrikaları bürosu
- 13— Belediye terzileri ve dikiş şubesi
- 14— Belediye tramvay idaresi
- 15— İtfaiye teşkilâtı
- 16— Kadastro şubesi
- 17— Hali medenî ve nüfus sicilleri dairesi
- 18— Belediye cezaları kısmı
- 19— İçtimâî yardım
- 20— Gıda maddeleri komiserliği
- 21— Zarurî ihtiyaçlara narh koyma ve kontrol etme vazifesi
- 22— Hükümet murakabe komisyonu.

Bu komisyon her türlü alış verişleri yapar.

Maliye vekâletince inha ve Kral tarafından tayin edilen bir devlet murakıbı ile bir reis vekili ve bir de belediye azasından mürekkeptir.

35 azâdan mürekkep olması lâzım gelen Sofya belediye meclisinin istifa ve saire gibi sebeplerle halen yirmi azası kalmıştır. Bunların beşi çiftçi, beşi demokrat, altısı liberal, birisi radikal, ikisi komünist, birisi müstakildir.

Belediye meclisi şubat, haziran ve ağustos aylarında on beşer gün müddetle adiyen toplanır, reisin davetile ve yahut azadan yedisinin talebile fevkalâde dahi toplanabilir. Toplanmalar alenidir ve her toplanmada kesif bir halk kitlesi müzakereleri dinler. Belediye azaları her içtima günü için ikişer yüz leva alırlar, mubayaa ve murakabe komisyonuna girecek olan her aza da ayrıca iki yüz leva alır.

Belediye reisliği için ayda on sekiz bin leva veriyorlar, bundan başka reisin beş bin leva temsil tahsisatı vardır, het içtimada diğer azalar gibi aldığı iki yüz leva bu hesaba dahil değildir.

Belediye muavinleri ayda on iki bin leva alırlar, hususî otomobil ve diğer masrafları bundan hariçtir.

Sofya belediyesi evvelce altı belediye dairesine taksim edilmişti. Şimdi bunların sayısı dörde indirilmiştir. Her belediye dairesinde belediye meclisince, kendi azası arasından seçilmiş birer aza, müdürlük vazifesi görür ve bunlar da ayda 12 bin leva alırlar.

Bulgarca Opştina belediye, Kimet belediye reisi demektir. Köy belediyesine Selska Opştina ve şehir belediyesine Gratska diyorlar. 2552 köy belediyesi ve 97 şehir belediyesi vardır.

Bunu öğrenince, bizim 519 şehir belediyesile 22814 köy belediyesini ve bunun haricinde kalan 1 8000 köy idaresini düşündüm. Köylerimizin dağılıklığı ve birbirile arala-

.....1116.....

ındaki mesafe çokluğunu hatırlıyarak Bulgar komşularımızın, bütün cenubî Bulgaristan köylerini tek bir elektrik santıralından verilen cereyanlarla aydınlatmalarına gıpta ettim.

Bulgaristan köy belediylerinin 1932 bütçeleri yekûnu 1,418,992,593 levaya çıkmıştır. Bu bütçelerden ayrılan paralarla her köy, elektrik kooperatifine ortak olmaktadır. Kooperatife girmek mecburî değilse de, köye elektrik cereyanı almak isteyen münferit zenginler olsa dahi, bütün köy kooperatife dahil olmazsa cereyan vermek yasaktır.

Bundan başka nüfusu altı bine kadar olan belediyeler tek başlarına belde plânı yaptıramadıkları için, aralarında 28 milyon levalık bir plân kooperatifi yapmışlardır.

Aynı mahiyette müşterek iş görmek üzere bir de 45 milyon levalık sular kooperatifi vardır.

112 milyon levalık bir bütçe ile idare edilen Deliorman havalisi su tevziatı bundan hariçtir.

Avrupa büyük şehirlerinin geniş asfalt caddelerine mukabil, Bulgarların Sofyada yaptıkları mini mini sarı parke taşlarla süslenmiş yolları daha şık ve zarif görünüyor.

Genç kızların ipek üzerine elde işledikleri oyalar gibi, toprak üstüne pek mahirane yerleştirilmiş olan bu sarı parkeleri metetmeden geçmek haksızlık olurdu.

Bulgar komşularımız, bu yollar için çok büyük masraflar etmişler,, fakat taşların yalnız bir tarafının 35 sene dayanacağını düşünerek bu masrafa katlanmışlardır, şurasını da kısaca hatırlatayım ki bu güzel yolların üzerinde ve kenarında gece hayatı yoktur. Akşam üstü Darülfünun talebelerinin kesif kalabalığı arasında gelip geçenlerin hara-

aretli münakaşalarından başka civcivli ve şakraklık duyulanaz, bu itibarla da Sofya, yalnız ciddi ve sakin çalışanlar için bir inziva yeridir.

Sofya belediyesinin şehri güzelleştirmeye matuf bulunan himmet ve gayretinden, belediye binasına hiç bir hisse düşmemiştir.

Bizim de bir kısım şehirlerimizin büyüklüğüne ve güzelliğine, mevkiinin ehemmiyetine uymıyacak kadar küçük ve hatta harap belediye binaları olduğu gibi Sofyada, (oğlan everdim, kız çıkardım) diyen eski aileler gibi, çocuklarına yeni yeni köşkler, konaklar yaptığı halde, kendisini unutmuş münzevî bir halde küçük bir sokak içinde sıkışıp kalmıştır.

Bununla beraber bu vaziyet, binanın içindeki canlılık ve çalışma kudretini sarsmamaktadır. Yirmi dört kısma ayrılmış olan belediye işlerini çeviren beş muavinlik belediye meclisi azasından olması kendilerine ayrıca bir kuvvet vermekte, işi benimsemekten başkaca bir salâhiyet menbar gibi görünmektedir.

Çünkü Pomoşnik Kimet denilen belediye muavinleri belediye meclislerinin ekseriyetle veya ittifakile meclis içinden seçilmiştir. Belediye meclisinde, yaptığı işler hakkında izahat verirken, diğer arkadaşları gibi söz hakkına maliktir. Bir mecliste sorgu soranların karşısında memur vaziyetinde bulunmak mevzuu bahis işin izah ve müdafaa kudretini küçültür. Sofya belediyesinde böyle bir mahzur yoktur ve halk tarafından intihap edilmiş bir vatandaş ve onların mümessilleri tarafından seçilmiş bir icra uzvu sıfatde her muavin yaptığı işin hesabını açıkça vermeğe hazırdır.

Vakıa, milletler arasında İdarî bilgiler kongresinin temennileri içihde memürları intihapla yapılması muvafık ise de ihtisas işlerinde böyle bir intihap fena neticeler verebilir. Diye bir tavsiyesi vardır.

Fakat burada muavinlerin maiyetinde, ayrıca büro şefleri bulunduğu gibi ihtisasa taallük eden işler için de işin cins ve nevine göre ayrıca birer mütehassıs bulundurulmaktadır. Yalnız muavin umumî sevk ve idareyi, belediye meclisinin verdiği direktif dahilinde yapmakla mükelleftir.

Malûm olduğu üzere, Bulgaristan belediyeleri de gerek İdarî işlerde, gerek İktisadî çalışmalarında, bütün dünyanın kabul ettiği şekilde muhtar idare usulünü tatbik etmektedirler .

Belediye intihapları, meb'us intihap kanununda seçme hak ve vazifesini «intihap hakkındır, vazifemdir, bunu idare hukuku müderrisleri izah ederler» seçilme salâhiyetini haiz olanlar, belediyelerde de aynı vaziyettedirler, bunun için 21 yaşını ikmal eden Bulgar belediye intihabına iştirak ederler. Belediye azasına seçilmek için otuz yaş esas olarak kabul edilmiştir. Fakat orta veya yüksek tahsili olanlar yirmi beş yaşında bulunanlar dahi belediye azası olabilirler. Bütün intihaplar nisbî seçme usulile yapılır ve belediye reisleri meclis içinden seçilir. Köy belediyelerinde 8-12 aza şehir belediyelerinden 12-35 aza vardır, meclislerin toplanmaları her defasında on beş gün olmak üzere senede üç defadır.

Bulgaristanda belediye intihaplarının diğer memleketlerde örneği olmıyan bir de ortağı vardır. Belediye intihabına iştirak için rey vermeğe gelen her vatandaş, mahallî maarif encümeni azalığı için de ayrı bir kutuya reyini atar.

Bu şekilde seçilen maarif encümenleri mahallî maarif bütçesini hazırlar ve belediye meclisine tasdik ettirerek bütün muallimleri de kendileri tayin eder.

Belediye bütçelerine gelince: Şehir bütçeleri eylülde ve köy bütçeleri ikincikânunda yapılır ve 1 nisanda tatbik başlanır. Bütçeler, her yerde olduğu gibi belediye idareleri hazırlar. Ve belediye meclisinden geçirilir. Fakat belediye meclisi bir bütçeyi üç defa müzakere ve münakaşa etmeğe mecburdur. Bütçe bu şekilde kabul edildikten sonra, yalnız Sofya belediye bütçesi tasdik edilmek üzere Dahiliye Vekâletine gönderilir. Diğerleri şehir bütçesi olsun, köy bütçesi olsun tasdik edilmek üzere sancak mutasarrıflığına verilir.

Bulgaristan idari ve mülkî taksimat olarak vilâyet yerine sancak usulünü tatbik etmektedir. Bununla beraber, bu bir unvan meselesinden ibaret olup vazife ve salâhiyetleri diğer memleketlerdeki valilere ait vazife salâhiyetlerinin aynidir. Yalnız polis ve emniyet işinde fark vardır. Burada polis ve emniyet için memleket ayrıca dört mmtakaya ayrılmıştır. Başka memleketlerde vilâyet denilen bu sancaklara (okrik) diyorlar. Bunların sayısı 16 dır. Okoliya denilen 84 kazaya ayrılmıştır. Bundan sonra 2552 köy belediyesi tak-simatı vardır.

Sancak mutasarrıfları belediye bütçelerini tasdik ederken sancak meclisinin, yani bizim tabirimizle vilâyet umumî meclisinin reyini alırdı. Fakat bu meclisler vilâyet hususî idaresi teşkilâtı 1 temmuz 933 tarihinden itibaren lâğvedil-miştir. (Sancak bütçeleri Dahiliye Vekili tarafından tasdik edilir idi.)

Şimdi bütçeler için tetkik ve mütalea beyanı vazifesi bizim vilâyet idare heyeti dediğimiz mühendis, doktor, maarif müfettişi (müdür yoktur) ziraat müdürü, baytar, mesai müfettişi ile mal müdürlüğünden veya muhasebeciden mürekkep heyete verilmiştir.

Bununla beraber, sancak beyi idare heyeti mütaleasma bağlı değildir. Bunların mütalea ve reyleri istişarîdir. Vilâ-

.....1120.....

yet umumî meclisi lâğvedilmeden evvel dahi belediye bütçeleri üzerindeki mütaleaları istişarî idi. Belediyeler sancak beyi tarafından yapılan tadil ve tasdikten memnun değillerse Dahiliye Vekâletine itiraz edebilirler ve bu itiraz Şûrayı Devlete kadar gidebilir.

Belediyelerin malî muhtariyeti mutlak değildir. Evvelce vilâyet umumî meclisleri vaziyetinde bulunan sancak meclisleri lüzumu kadar müfettiş tayin eder ve bu vasıta ile belediye bütçelerinin sırf şeklini murakabe eylerdi. Hükmî şahsiyeti haiz ve muhtar idareye malik olan maarif encümeni bütçelerde hayvan sağlık komisyonları bütçeleri tatbikatı da bu müfettişler tarafından kontrol edilirdi.

Sancak meclislerinin lâğvı üzerine Dahiliye Vekâletine izafeten bu meclisler tarafından yapılmakta olan malî murakabe sancak idarelerinde yeniden kurulan belediyeler malî kontrol komisyonuna verilmiştir. Bu komisyon bir büro şefi ile her 30 belediyeye bir müfettiş isabet etmek üzere lüzumu kadar müfettişten mürekkeptir.

Büro şefinin yüksek tahsil görmüş olması şarttır. Bu büro, sancak meclislerinin kendi müfettişleri vasıtasile belediye masrafları üzerinde yaptığı teftiş vazifesini aynen yapacaktır. Bununla beraber bu büronun da tetkikatı ve mütaleaları istişarî olup sancak beyinin yapacağı icra işine hazırlık mahiyetindedir.

Belediye bütçesi yekûnu beş milyon levadan yüksek ise bu gibi belediyeler için Dahiliye Vekâleti tarafından bir devlet murakıbı tayin edilir. Bu murakıbın imzası olmaksızın belediyece hiç bir masraf yapılamaz.

Bu vaziyette bulunan belediyelerde, reis ile devlet murakıbı arasında sarfiyat noktasından ihtilâf çıkabilir.

Bu takdirde Divanı Muhasebat hakem vazifesini görür.

Malî murakabe esaslarından olmak üzere bir de be-

belediye tahsildar ve kâtibinin tayini şekli göze çarpar, kâtiplik vazifesini de gören belediye tahsildarının belediye reisi tarafından inha ve sancak beyi tarafından tayini şarttır. Diğer memurları belediye reisi tayin ve azil eder. Lüzumunda tahsildarlar azil kararını belediye verir. Sancak beyi tatbik eder. Cürüm tahakkuk ederse azil eder, suiistimalinden dolayı azlolunan bir tahsildarın on sene müddetle belediyelerde vazife alması yasaktır.

Azilden sonra, açık veya mazuliyet maaşı usulü yoktur.

Kanunu esasiye istinat etmemekle beraber idareten alınmış olan bir tedbire göre nüfusu 4 binden az olan belediyeler, tahsildar, kâtip yerine bir memurla iktifa etmeğe mecburdurlar, evrak, kayıt, sicil memurlukları gibi vazifeler ihdas edemezler.

Nüfusu 4 binden fazla belediyeler için böyle bir tahdit yoktur.

Malî murakabe esaslarından en mühimmi de belediye bütçesi tasdik edilip tekemmül ettikten sonra belediye meclisleri bütçenin yalnız % 5 i nisbetine kadar münakale icrasına mezun olup bunun haricinde bütçe madde ve fasıllarını değiştiremezler.

Belediyelerin malî işlerle, Dahiliye ve Millî Sıhhiye Vekâleti, mülkî idare ve intihap daireleri müdürlüğünün birinci muavinliği meşgul olur.

Vekâlet isminden de anlaşılacağı veçhile Sıhhiye Vekâleti ayrı bir teşkilâta malik değildir. Eskiden bizde olduğu gibi bütçeli umum müdürlük şeklinde Dahiliye Vekâletine bağlıdır. Vekâletin bir de polis umum müdürlüğü vardır ki, Sofya polis kumandanı bunun muavini olup, bütün Bulgaristanın dört emniyet mıntakası bu umum müdürlüğe merbuttur.

Bu iki umum müdürlükten başkası sadece müdürlüktür.

Mülkî idare ve intihap işleri müdürlüğü bizdeki mahallî idarelerle vilâyetler idaresi vazifelerini tevhide idare etmektedir.

Bu müdürlüğün başında bulunan zat, Bulgaristanın en çalışkan ve becerikli sancak beylerinden birisi olup sekiz senedenberi bu vazifeyi çevirmektedir. Kendi mesleğine ait geniş mikyasta tetkikleri ve Bulgar mahallî idareleri ile intihap işleri hakkında matbu eserleri vardır. Belediye malî işlerine bakan muavininden başka, üç muavini daha var. Bunlardan birisi belediyeye ait emlâk işleriyle hudut ihtilâfları mesaili ve mülkî taksimat vezifelerine bakar, üçüncüsü belediye reislerinin intihaplarını, tebeddüllerini ve intihap kanununun diğer işlerini ve köy belediyeleri kanunu tatbikatını takip eder. Dördüncü muavin, sancak beyleriyle, kaymakamların ve komiserlerin tayin muameleleriyle zat işleri müdürü vazifesini görür. Bütçe kontrol müdürlüğü bunlardan başkadır.

Müşetşarlık makamı, teftiş reisliği ve hukuk müşavirliği ile Dahiliye kadrosu tamamlanmış oluyor.

Dahiliye ve Millî Sıhhiye Vekâleti binası da Türkler zamanından kalma, tek ktlı, sade ve mütevazi bir yapıdır.

Bütün ileri milletlerin yaptığı gibi belediyelerde vazifeler mecburî ve ihtiyarî olarak ikiye ayrılmıştır.

Belediye memurları, devlet memuru derecelerine göre İdarî bir tasnife tâbi tutulmuştur. Maaşları, muadil devlet memuru maaşını geçemez. Devlet, belediyede geçen hizmet müddetini ve belediyede devlette geçen hizmet müddetini tanımaz. Tekâütlük için belediye memurlarının maaşlarından % 10 kesilir. Belediye de kendi bütçesinden her me-

murun maaşına göre % 10 ayırarak üç ayda bir tekaüt sandığına yatırır. Tekaüt müddeti, devlet memurları müddetinin aynidir.

Köy belediye meclisleri Dahiliye Vekâletinin emrile ve şehir belediye meclisleri irade ile fesholunabilir. Bu takdirde yeni intihaba kadar üç kişilik bir komisyon vazife görür.

Köy belediyelerinde de sarf kâğıtları belediye reisi ile tahsildar, kâtip tarafından müştereken imza edilir. Bunların aralarında ihtilâf çıkarsa, meseleyi sancaktaki divanı muhasebat murakıbbı tetkik eder. Bunların kararından memnun kalmıyan taraf merkez divanı muhasebatına itiraz edebilir. Belediye tahsildar kâtiplerinin en az orta tahsili görmüş olması ve bir imtihan geçirmesi şarttır.

Şehir belediyelerinde zabıta işi devlet polisine tevdi edilmiş ise de köy belediyeleri kendi işleri için belediye zabıtası teşkilâtı yapmışlardır.

Belediyelerin gelirleri

Belediye kanununun 67-68 inci maddeleri köy belediyesi gelirlerini ve 88 - 89 uncu maddeleri şehir belediyesi gelirleri sayar. Bunlardan bir kısmı aşağıda arz edilmiştir:

Belediye gelirlerinden, belediye İktisadî teşebbüsleri hasılatından sonra en çok irat getiren belediye mer'aları hasılatı ve icar bedelleridir. Bundan sonra belediye hududu i- çindeki bekçiler için alman taksi gelir.

A— Bağ ve meyva bahçelerini bekleme ücreti, taksi bahçelerinde cinsine ve nev'ine göre hesap edilir. Fakat her seneki miktarı, bütçede bekçi teşkilâtı için konmuş tahsisatı geçemez.

B— Hayvan^ satışından alınan % 3 ihtisap resmi.

1924 te yapılan bu kanun tadiline göre hayvanlar mübadele edilmiş ise ihtisap resmi aradaki fark üzerinden alınır ve miktarı elli levayı geçemez. Arada fark yoksa, yahut hediye mahiyetinde ise belediye yalnız elli leva resim alır.

C— Kile kantar resmi:

Belediye sınırları içinde her tartı ve ölçü işi için mecburîdir. Her elli kiloda ve her hektülistede birer leva alınır. Kantariye kelimesi, Türkler zamanından kalma bir tabir olarak aynen muhafaza edilmiş, yalnız kantarına şekline konmuştur.

D— Zephiye resmi: Kilo başına bir leva.

E— Tellaliye resmi: Müzayedeli her nevi satıştan % 2 hesabile alınır.

F— Oyun kâğıtları üzerinden en az yüz leva olmak üzere alınan belediye resmi.

G— İlk hizmetçi için yüz ve ondan sonraları için beş yüz levadır.

H—Su değirmenlerinin her taşından 1500 leva, fabrikaları her elekten 2000 leva, harman makinelerinden 300- 1000 leva, kereste biçen makinelerden 100-1000 leva senelik taksi.

İ— Levha resmi:

En küçüğü elli levadır. Hususî firmalardan on bin, şirketlerden yirmi bin leva alınır. Yabancı dillerle yazılırsa aslının üç mislidir.

J— Yangın sigortalarının primleri üzerinden %10 itfaiye hissesi.

K — Sanayiden devletçe alınan vergiye belediyeler en çok % 60 zam yapabilirler.

L — Kıymeti yirmi bin levadan yüksek boş arsalardan metre murabbai üzerinden muayyen bir resim alınır.

M— Maden kömürlerinin beher tonundan iki leva belediye resmi.

Yangın hissesi itfaiye masraflarına ve maden kömürü taksi belediye imar işlerine hasredilmek üzere bir nevi tahsis varidat usulü kabul edilmiştir.

N— Belediye sınırı içindeki kaplıcaların girme biletlerinden birer leva.

O — Yazlık gezme mahallerine gelenlerin büyüklerinden otuz ve küçüklerinden on leva resim alınır.

Bunda da sayfiyenin güzelleştirilmesine tahsis usulü vardır.

P — Belediye sınırı içinde yapılan kumaşların beher metresinden bir leva resim.

R — Kaldırım resmi, seyrüsefer biletleri üzerinden belediye taksi, mezarlık ve cenaze taksileri.

S — Belediye gayri menkulleri geliri.

T — Belediye emlakının satış hasılatı.

U— Belediye istikrazları.

V— Muvakkat diğer gelirler.

Belediye istikrazları hasılatının bütçenin adı masraflarına harcanması yasaktır. Bu paralar ancak yeni inşaat ve tesisat için fevkalâde bütçelerdeki masraflara karşılık olur.

Gazino ve meyhanelerin cami yakınında bulunmaması için alman tedbirler gibi, Bulgarlar da içki satış yerlerinin

.....1126.....

kilise yakınında olmaması için yerlerinin tesbitinde belediyeye salâhiyet vermiştir.

Bütün Bulgar belediyelerinin 931-932 senesi bütçeleri yekûnu 2,552,578,274 levadır. Bundan bir milyar dört yüz on sekiz milyonu köy belediyelerine aittir.

Lâğvolunmadan evvel hususî idare bütçeleri 201,504,698 leva idi.

K. Naci

Mahallî İdareler Umum Müdürü

Yeni Demografide Kovadis meselesi

(Mabaat)

5— Ferdin bu şuurlu müdahalesi meçhul bir hâdise kaldıkça nüfus artması kanunlar, fizyolojik sebepler haricinde; İçtimaî, İktisadî konjoktürlerle taayyün eder.

Eğer fert hamlin olup olmamasına serbestçe karar verirse; eğer bir cemiyette çocuğa malik olmak iradesi doğumların lâzımı kayri müfarik bir şartı bulunursa o zaman, şimdiye kadar yalnız tabîî kanunlara, bedenî vaziyete, İktisadî ve İçtimaî kuvvetlere tâbi bulunan tevellüdat hareketlerini karıştıran ve onlara müessir olan yeni bir âmil daha meydana çıkmış olur.

Bu yeni âmil de tevellüdatın; her şeyden evvel çocuk yapmağa kadir kimselerin arzu ve kararlarına tâbi olmasıdır.

İki vaziyet ve şekil arasındaki fark pek barizdir. Bu derin farkı ilk darbei nazarda görmemek imkânsızdır. Birincide; ferdin iradesinin rolü yoktur ve nüfus; fizyolojik kanun dahilinde, müsait veya gayri müsait İktisadî ve İçtimaî konjoktürler arasında artar. İkincide ise nüfus artmasının tâbi bulunduğu fizyolojik kanunların rolünden, İktisadî ve İçtimaî vaziyetlerden başka ferdin keyif ve arzusunun da alâkası vardır.

Hulâsa; birinci şekilde nüfus hareketi; her şeyden evvel fizyolojik, İçtimaî ve İktisadî âmillerle taayyün eder. İkinci halde ve şekilde ise bunlardan başka ferdin iradesine taallük eden âmillere de nüfus hareketine müessir olur.

İptidâî devirden çıkıldıkça; fizyolojik; İktisadî ve İctimaî neviden müsait kuvvetlerin yardımı, nüfus miktarını sûratle artırır.

Eğer cemiyet; ikinci halde bulunuyorsa, ferdin muvafakati olmadan bu kuvvetlerin yardımı nüfusun artmasını temin etmez.

Çiftler tam sıhhatte ve refah içinde olurlar; fakat eğer istemezlerse çocukları olmaz.

Asrî cemiyette nüfusun artması veya azalmasının tâbi bulunduğu âmiller arasında ferdin çocuk yapmak veya yapmamak arzu ve iradesi daima büyük bir ehemmiyet ve mevki kazanmıştır.

Hatta amelî noktâi nazardan da bu bir kat'î unsurdur. Çünkü bir nesle malik olmak arzusu ve iradesi ilk şarttır ve temeldir. Bu şart olmayınca fizyolojik kanunlar İktisadî ve İctimaî âmiller tabiatile müessir olamazlar.

Bir cemiyet bir kere tekâmülünün bu safhasına girince onun adedi inkişafı tevellüdat üzerinde fazla müessir olan ferdin iradesinden başka kat'î bir surette İktisadî âmillere de tâbidir.

Demografik tekâmül sahasında her ailenin çocuksuz kalmaması için çiftlerin hamle mâni olmak için kasten sıhî tedbirlere müracaat etmemesi lâzımdır.

Asrî ailelerde alâkadarların müdahale ve iradeleri do- layısile tevellüdatın tahdidi; İktisadî ve İctimaî konjoktür müsait bile olsa tevellüdat miktarının azalması ile ifade olunur.

Fardin ihtiyatî müdahalesi kuvvetle sahneye çıkınca Maltüsçü temayüller bütün nüfuz ve kuvvetini kaybetmiştir.

Çok müzakere ve münakaşa edilen nüfusun hendesî bir nisbette Artması kanununa, tevellüdatın azalmasına sebebi-

yet veren ferdin vasıtasız ve ihtiyatî müdahalesinden ibaret bulunan âmil mâni olur.

Nüfus miktarı her sene mukayese edilir, yahut bu nüfusun artma nisbetinde hissolunacak derecede azalma görülürse o zaman hendesî nisbette artma kalmaz.

Nüfus harekâtı, Maltüsün keşf ve tahmin edemediği yeni bir veçhe ve istikamet almakta ve ekseriya nüfus artacak yerde azalmaktadır.

6— Şimdi mevzuu bahsolan mesele; tevellüdatın ihtiyatî tahdit sahası neden ibarettir?

Bu hususta iki unsuru tetkik etmek muvafık olur. Bunlar da:

Aileler nisbetinin neden ibaret bulunduğudur.

Mevzuu bahis ailelerde kaç çocuktan sonra tahdidat başlamaktadır ?

Bir çocukla iktifa edilmesi ile dört çocuktan sonra durulmasındaki vaziyet tamamen başkadır. Eğer doğumlar ve ölümler miktarını; aileler, evlenmeler, yahut doğurmağa muktedir kadınlar adedine nisbet edersek bir ailenin veya balığa bir kadının malik olması lâzım gelen vasatî çocuk miktarını elde etmiş oluruz.

Nüfusun değişmemesi, müstakar kalması için ölümleri doğumların karşılaması ve bu hususta tam bir müvazenenin tesisi lâzımdır.

Mevzuu bahis nisbet; doğum, ölüm ve evlenme adetlerine göre az veya çok yüksek olabilir. Nüfusu arttırabilecek kadın kadar erkek olduğunu ve beher kadına vasatî iki çocuk düştüğünü ve ölüm nisbetinin de asgarî bir nisbette bulunduğunu (herkesin ancak iki çocuk bıraktıktan sonra ölmesi şartile) kabul edilirse o zaman nüfus ne artar, ne de azalır; ancak ölüm hakikatte bu kaideye tâbi olmaz. Bina-

enaleyh anne olan her kadının ikiden fazla çocuk yapması lâzımdır. Aksi takdirde nüfus miktarı azalacaktır.

İktisadî, İctimaî, ahlâkî fizyolojik sebepler dolayısıyla her kadın çocuk yapmağa muktedir olamaz ve hakikaten dünyaya çocuk getiremezler ve bu da yukarıda bahsettiğimiz vasatî nisbetin tabiatile daha yüksek bir miktarda olmasını icap ettirir. Çocuk vasatisinin, nüfusu müstakar bir halde tutacak bir nisbette olduğunu nazarı dikkate alalım. (Asrî cemiyette beher aileye vasatî 3 çocuktan aşağı düşmesinin nadiren vaki olduğunu zannediyorum.) Bu asgarî bir nisbet olacaktır. Tetkik ve müşahede neticesinde elde edilen nisbet hakikaten bu asgarî nisbetin dununda olursa cemiyetin demografik hareketleri düşkün, aksi takdirde bu hareket müterakkidir.

Evlenme miktarı nüfusu umumiye yekûnuna nazaran ne kadar fazla olursa aile itibarile vasatî çocuk miktarı asgarî nisbeti de küçük olacaktır. Bilâkis evlenme miktarı ve bunu takip eden vaz'ı hamil nisbeti az olursa aile itibarile vasatî çocuk miktarı asgarî kıymeti de zarurî olarak yüksek bulunacaktır. [1]

[1] Bu o demektir ki ölüm nisbeti kuvvetli olursa aile itibarile olan vasatî çocuk miktarı asgarî nisbeti de yüksek olmalıdır; aksi takdirde doğum, ölüm boşluğunu dolduramaz, böylece ölüm azamî bir seviyeye vâsıl olduğu zaman (meselâ harp zamanında) bunu telâfî ve karşılanması ancak pek yüksek bir doğum nisbeti ile kabil olabilir.

Bu da beher aileye düşen çocuk miktarı asgarî nisbeti rakamı ile ifade edilmektedir.

Diğer bir cemiyette hamil istememek pratikleri taam- müm eder ve senelik evlenme miktarında da azalma temayülü görölürse bu iki sebep, beher aileye düşen çocuk miktarının, nüfus miktarının sabit ve müstakar kalmasını temin eden asgarî kıymetin dununda olmasını intaç eder.

Bu itibarla beher aileye isabet eden vasatı çocuk miktarı asgarî nisbetine büyük bir ehemmiyet vermekteyiz. Binaenaleyh bir cemiyette nüfus miktarını sabit tutmağı temin eden beher aileye düşen vasatı çocuk miktarı asgarî kıymetinin neden ibaret olduğunu bilmek asla faydasız olmayacaktır.

Bu asgarî nisbet tabiatile tahavvüllere maruzdur; ancak bu kıymet herhalde bir cemiyette nüfusun inkişafındaki hâkim temayüller hakkında bir hüküm vermek için bir nok- tai istinat, bir esas olacaktır.

Beher aileye isabet eden vasatı çocuk miktarı asgarî nisbetin dununda olunca nüfus miktarı azalır. Bu asgarî nisbet ölüm nisbetile doğrudan doğruya ve senelik evlenme a- dedile de makûsen mütenasıptır.

Tabiri diğerle ölüm miktarı ne kadar fazla ve büyük olursa o kadar az evlenme vakası kaydedilir; ve nüfusun tabiî bir tensik ve ihya ile sabit kalması için her ailenin fazla çocuğı olması lâzımdır. Tarif ettiğimiz asgarî nisbet herhangi bir ailede çocuk miktarı nisbetini, yahut müşahede neticesinde elde edilen vasatinin beher aileye düşen çocuk miktarı asgarî nisbetine olan nisbetini göstermeğe yarıyan bir endekse esas teşkil eder. Bu endeks; bir memlekete sabit bir nüfus temin edecek olan tevellüdatm az veya çok farkını tahmin etmeğe, millî menfaate ne derecede hizmet edil-

diğine veya zarar verildiğine hükmetmeğe müsaade edecektir [1].

7— Aile itibarile vasatı çocuk miktarı asgarî nisbeti noktai nazarından demografik hareketin hali hazırdaki vaziyeti neden ibarettir ve istikbalde bundan ne bekleniyor? Şimdi bunu tetkik edelim.

Umumî bir tarzda medenî hükümetlerde on dokuzuncu asırda ölüm nisbeti düşmüştür. Bu tenezzül doğum nisbetinden daha kuvvetli olmuş veya olmağa başlamıştır. Bu da tabiatile nüfusun süratle artmasını intaç eylemiştir. Zira - ölüm nisbetindeki tenezzül sebebile - aile itibarile olan vasatı çocuk miktarı, nüfusu sabit bir miktarda tutan asgarî nisbeti daha vaktile çok geçmişti. Bununla beraber hamil ihtiyatî müdahalesi gittikçe taammüm etmiş ve aile itibarile olan hakikî çocuk vesatî miktarı ile asgarî miktar arasındaki fark tedricen tenezzüle doğru gitmiş ve nihayet bu fark Fransada menfi bir dereceye gelmiştir. Tevellüdatın tenezzülü temayülü İngiltere ve Almanyada da açıkça görünmektedir. Binaenaleyh medeniyetin başında bulunan memleketlerde beher aileye isabet eden vasatı çocuk miktarı nüfusun hali tevakkufta olduğunu gösteren asgarî nisbete tekarrüp eylemektedir, işte asri cemiyette demografik hareketin farik alâmet ve vasfı budur.

[1] Meselâ farzedelim ki sabit bir nüfusta asgarî nisbet 3.85 tir. Bu miktarı 100 addedelim.

Bir ailenin iki çocuğu olduğunu görünce endeks:

$$\frac{2 \times 100}{3.85} = 51.94 \text{ tür.}$$

Bir ailenin beş çocuğu olunca endeks:

$$\frac{5 \times 100}{3.85} = 129.85 \text{ olur.}$$

Nüfus hareketinin asrî temayülünü sıhhatle ifade etmek istersek tevellüdat miktarının tenezzülünde veya aile iti- barile vasatî çocuk miktarının düşmesinde ısrar etmek kâfî değildir. Bunlarla, nüfusun sabit miktarda kalmasını temin eden asgarî nisbet arasındaki fark ta gittikçe daralıyor ve hatta şurada burada menfî bir dereceye kadar geliyor. İşte bu noktanın da tenviri zarurîdir.

Hulâsa; asrî nüfus harekâtı; beher aileye isabet eden vasatî çocuk miktarı asgarî nisbetten gittikçe farketmekte ve hatta menfî ve açık verici bir dereceye gelmektedir.

Asrî cemiyetlerde nüfus inkişafının müstakbel vaziyeti; evvel emirde beher aileye isabet eden vasatî çocuk miktarı ile, nüfusu sabit bir miktarda tutan asgarî nisbet arasındaki farka ve bilhassa bu farkın fazla veya noksan olmasına tâ- bidir.

Nüfus ilmile meşgul olanların vazifeleri gaipen haber vermek değildir. Fakat tetkik edilen hâdiseyi, tadile müsait bütün sebeplerin tesirini büyük bir dikkatle tetkik ettikten sonra inkişaf ve tekâmülün muhtemel temayülünü işaret etmektir. Bizi meşgul eden mesele hali hazırdaki beşeriyetin nereye gittiğidir.

Bu meselenin büyük ve hayatî bir ehemmiyeti vardır. Çünkü bunda ırkî beşerin istikbalî mevzuu bahistir. Eğer demografik hareketin son tekâmülüne bir müdekkik nazarile bakarsak hamli istememek pratiklerinin tevessü ettiğini ve gittikçe de sahasını genişlettiğini görürüz ve bunu saklıyamayız.

Çiftler artık çocuk yapmak veya yapmamak hususunda kendilerini pek az tesadüfe bırakmaktadırlar. Çocuk yapmak istemiyenler daha emniyetle, huzurla gayelerine kavuşmaktadırlar. Müstakbel tekâmül ve inkılâp noktai nazarından bilinmesi lâzım gelen mühim bir mesele:

Tevellüdatı tayin için ferdin vukubulan şuurlu müdahalesi devamlı İctimaî bir hâdise midir? Yahut ferdin bu husustaki iradî tahdidinin kalkması ve yerine eski tabîî kuvvetlerin serbestisinin kaim olması ihtimali kabul olunabilir mi?

Yani fert yeniden çocuk yapmamağı, cinsî münasebet neticelerinden kendini kurtarmağı arıyacak mıdır?

Hamile mâni olacak nisbeten kolay tedbir ve vasıtalar malûm olunca çocuk yapmak istemiyen insanlar bunları kullanmaktan mahrum olmayacaklardır. Binaenaleyh asrî cemiyette çocuk doğumu daha ziyade ailelerin iradesine tâbi bulunmaktadır. Zamanımızın insanı bu hususta rasyonel bir surette hareket etmektedir.

Fert; ailede bir çocuğun bulunmaması hissi, ailenin mal ve mülklerinin, servetinin mirassız kalmaması, aileyi söndürmemek kaygusu ilâh... gibi şeylerden ibaret bulunan çocuk istemek sebeplerini terazinin bir gözüne koyuyor ve bu sebeplerin terazinin diğer gözüne koyduğu çocuğun doğmasında, terbiye ve tahsilinde yapılan fedakârlıklarla kısmen olsun tevazün etmediğini görüyor.

Zevç, zevce münasebetleri haricinde vukubulan cinsî münasebetlerde çocuğa malik olmak arzusu asla mevcut değildir ve çocuk korkusu umumîdir. Cemiyette ihtiyatî tedbirler taammüm ettikçe bu korku ekseriya hamli men e sevkettmektedir. Şu halde ancak çocuğu fazla istiyen aileler hamle mâni olacak tedbirlere müracaat etmezler ve çocuk adedi arttıkça daha bir çocuk istemek arzusunda annelik mes uliyetinden ricat etmeyen gene bu aileler malik bulunuyorlar.

Fert malik olmak istediği çocuk miktarını tesbit ederken menfaatlerini, ailesinin menfaatini, maddî ve İctimaî vaziyetini göz önünde bulundurur.

Bazı aileler bir çocukla iktifa ederler, bazıları da iki çocuk isterler. Çocuk miktarını tesadüfe bırakmıyan aileler ekseriyeti teşkil etmektedir. Bilihtiyar kısır kalan aileler de vardır.

Evlenme miktarını nüfusu umumiye ile nisbet ve mukayesede çocuk vefiyatının asgarî bir nisbette olduğu kabul edildiği halde bir çok hükümetlerde nüfusu lâakal hali tevakkufta tutmak için beher aileye vasatı üç çocuğun bile kâfî gelmediğini görürüz. Binaenaleyh çocuklarının adedini tahdit eden çiftler halen fazla tatbik edilen bir veya iki çocukla kalmamalıdır. Uç ve hatta dört çocuğa malik olmaları lâzımdır. Aksi takdirde elde edilecek vasatı ve nisbet yukarıda bahsettiğimiz asgarî nisbetin dununda olacaktır.

Tetkik ve taharrilerimizi aşağıdaki şekilde hulâsa edebiliriz:

A— Hali tabîde Maltüs kanunu İctimaî hayatta şiddetli bir kuvvetle icrayı hükmeder; ancak Maltüs temayüllerinden ileri gelen neticeye tâbi olmıyan sayısız sebepler müessir olmaktadır.

B— İctimaî vaziyet ve şartlar gerek doğum, gerekse ölüm nisbeti üzerine tesir yapar.

C----- Medeniyetin terakkileri ölüm nisbetini muntazaman düşürmektedir. Ancak bu nisbet; fizyolojik sebeplerin tayin ettiği asgarî bir miktar ve nisbetin tabiatile dununda olamaz.

D— Doğumun azalmasında ferdin ve cemiyetin kuvvetli tesiri vardır.

E— Zamanımızın demografik hal ve vaziyetinde, te- vellüdat yalnız tabîi ve İctimaî âmillerin bilvasıta hareket ve tesirine tâbi olmayıp fardın arzu ve iradesine de tâbidir,

.....1136.....

F— Ölüm nisbeti üzerinde fizyolojik zaruretlerden ileri gelen tabîî âmiller hâkim tesir yapar; bilâkis doğum nisbeti üzerindeki hâkim tesir; daha ziyade ferdin iradesi tesirinden, ruhî âmilden ileri gelmektedir.

G— Beher aileye isabet eden vasatî çocuk miktarı asgarî nisbeti demografik istatistiklerde mühim bir rol oynar: ve nüfus hareketlerini gösteren mühim bir endekse esas teşkil eder.

BİTMEDİ

Yazan :
CHARLES RALAS
Macaristan istatistik
Cemiyet' İkinci Reisi İstatistik
Budapeşte Darülfünunu
Profesörlerinden

Türkçeye çeviren :
SELİM SABİT
Umum
Müdür Muavini

Cihan İdare hayatına ait Malûmat

FRANSADA İDARİ ISLAHAT PROJELERİ

«La Revue politique et Parlementaire» mecmuası Fransada yapılması tasavvur edilen İdarî ıslahat hakkında bir makale neşretmiştir. Bu makalenin mühim kısımlarını hulasaten ıktibas ediyoruz:

«Hükümet teşkilâtında en evvel mevzuu bahsedilmesi lâzım gelen mesele idare işlerindeki faaliyetdir. Her teşkilâtta bir baş olması icap eder. Nitekim meşrutiyet esasatına istinat eden kanunlarımızda Başvekilin diğer nazırlara nazaran mevki daha nafiz bir şekildedir. Diğer taraftan Başvekilin muayyen bir nezaretin idaresini deruhte etmemesi, onlardan daha mühim olan memleketin siyaseti umumiyesine nezaret vazifesile meşgul olması da teamül iktizasındandır. İstatistik umum müdürlüğü ve saire gibi Başvekâlete doğrudan doğruya merbut olan idarelerin de icraî bir mahiyeti yoktur. Bunlar bütün nezaretlerin müştereken alâkadar oldukları meselelerle işğal etmektedirler.

Başvekâlet makamı hükümet idaresinin en yüksek mevkiinde ve bütün nezaretlerin fevkinde bulunduğuna nazaran işleri muhtelif nezaretler arasında taksim etmek ve c suretle gördürmek icap etmektedir. Fakat bu nezaretlerin adedi ve salâhiyet daireleri hiç şüphesiz sırf parlamento cereyanlarının icap ettirdiği tesadüfe istinaden tesbit edilemez Kat'î bir ihtiyaç ve lüzum olmadıkça da adetlerinde ve salâhiyet dairelerinde tadilât yapılamaz.

Bu vaziyette en aşağı 1 2 nezaret mevcut olduğuna göre Başvekilin hiç olmazsa haftada bir defa kendi işlerine halel getirmeden nazırlardan her birile görüşüp konuşması, o nezaret üstündeki teftiş ve murakabe hakkını muhafaza eylemesi lâzım gelir. Bunun muntazaman tatbik edilmesi kabil olamayacağı fikri bize nezaretlerin adedi kısmen azaltıldığı ve meselâ aşağıda gösterdiğimiz veçhile sekiz büyük gruba taksim edildiği takdirde işlerin daha iyi görüleceği kanaatini vermektedir.

1 — Dahiliye: Umumî hizmetler - polis - sıhhat - İçti
maî muavenet - mesai kanun ve nizamnamelerinin tatbiki.

2 — Maliye.

3 — Hariciye.

4 — Millî müdafaa: Kara, deniz ve hava kuvvetleri seferberlik şubesi.

Bu dört nezaretten sonra gelenler doğrudan doğruya sade hükümet işlerde değil, hususî teşebbüsler ve faaliyetlerle de alâkadarlardır. Onlar üzerinde az veya çok murakabe hakları mevcuttur.

5 — Istihsalât - Ziraat - sanayi - ticaret.

6 — Nafia ve münakalât - Nafia - yollar - şimendiferler - deniz ve nehirler
münakalâtı - ticaret gemileri.

7 — Maarif ve millî terbiye.

8 — Müstemlekât ki bunun bütün işleri aşağı yukarı diğer yedi nezaretle alâkadar ve müşterektir.

Cetvel işlerinde adliye nezareti yoktur. Adliye işleri diğerlerine nazaran kemiyet itibarile daha az olduğu için buna hacet görülmemiştir. Fakat faaliyet sahasının keyfiyet itibarile haiz olması icap eden manevî yükseklik dolayısıyla de başka bir nezarete raptedilmesi doğru olamaz. Binaenaleyh onu diğerlerinden büsbütün ayrı ve onların fevkinde

tutarak aynı zamanda Başvekil muavinliğini ifa edecek br- âmirin idaresi altına vermek daha münasiptir.

Bu taksimat sayesinde Başvekilin işler hakkında müdavelei efkâr edeceği zevatın adedi dokuz kişiye inmiş oluyor. Keza her nazırın doğrudan doğruya kendisine merbut c mak üzere nezarette on beş yirmi kadar müdürlük ihdas r derek onlarla münasebatta bulunmasına da lüzum yoktu- Her nezarette ihtiyaca göre iki, üç, dört, beş müsteşarl:1 bulunacak, bu zevat siyâsî veya İdarî iktidar ve liyakatle rile tanınmış olanlar arasından seçilecektir. Eğer faydalı olacaklarına kanaat getirilirse nazırlar meclisine de iştirak ettirilmeleri mümkündür.

Meselâ Dahiliye Nezaretinin umumî idare ile polise, umumî sıhhat, İçtimaî muavenet ve mesaiye bakmak üzere üç tane müsteşarı bulunacaktır.

Maamafih bu şekil tabiatile bir proje olmaktan fazla bir iddiaya sahip değildir. Tatbikata girişildiği zaman teşkilâtın teferruatının daha kat'î surette tayin olunması icap edecektir. Yalnız riayet edilmesi lâzım gelen esas, büyük memurlar teşkilâtının muntazam yapılması, adetlerinin ihtiyaçtan fazla olmaması icap ettiği takdirde bir memurun iki işi birden görebilmesinin temin olunmasıdır.

Ust tabakada bu suretle vücude getirilen teşkilât hiç şüphesiz küçük memurlar arasında da kolaylıkla tatbik olunabilir. işinin çokluğu vaktile iyi tahmin olunmadığı için maiyetine verilen bir kaç memurla bü yükün altından nasıl kalkacağım şaşırıp kalmış âmir, maiyetinde her işi gören muktedir bir şefî bulunduğu için vazifesi kâğıtlara ancak imza atmaktan ibaret bedava maaş alan müdürler de ortadan kalkmış olur.

Fransada memurların maddî ve manevî hal ve vaziyetleri

Pariste çıkan «Politique» mecmuasında «Fransada memurların maddî ve manevî hal ve vaziyetleri» serlevhasile mühim bir makale intişar etmiştir. Bunun mühim parçalarını tercüme ve dercediyoruz:

«Fransada harpten sonra memûr adedinin çoğalmasında bazıları bilhassa şu sebeplerin âmil olduğunu söylüyorlar: Hükümetin ve bir kısım fırkaların taraftarlarını çoğaltmak istemesi. Memuriyet hayatının ticaret ve san'at meslekleri gibi maddî bir sermayeye ihtiyaç arzetmemesi ve her nevi malî tehlikeden masun bulunması. Memurluk sıfatının kısmen şerefli bir mevki temin eylemesi.

Hiç şüphesiz bu saiklerin memur adedinin çoğalmasında mühim rolleri vardır. Fakat bizce Fransadaki memur tezayüdünün başlıca iki sebep mevcuttur: Evvelâ harp; muharebe üç kısım memurların adedini son derece fazlalaştırmıştır: Mütেকaitler, geri alınmış arazinin imarında kullanılanlar, umumî borçlar idaresi memurları. Bunların yekûnu (11,000) e balığ olmaktadır. Tekrar Fransaya ilhak edilen üç vilâyetin 13000 memurunu da buna ilâve etmek lâzımdır:

Diğer taraftan bilhassa üç sınıf memur tabakası artmıştır:

1 — Millî Müdafaa:

Yeniden alınanlar: 20.000

Seyyar muhafaza kıtaatı: 12.000

Askerî polisler: 9.000

Sivil polisler: 16.000

Askerî hizmetin bir seneye indirilmesi Fransanın meslekten yetişme 154.000 asker istihdam etmesine sebebiyet

vermiştir. 34.000 jandarma ile sivil polisler bu yekûndan hariçtir.

2 - İktisadî ve İctimaî işlerdeki inkişaf ta bir kısım

memurların fazlalaşmasını mucip olmuştur. Meselâ İctimaî sigortaların ihdası yeniden 2500 kişiye memuriyet verilmesine sebep olmuştur. Keza vilâyetlerde kur a efradının kayıtlarının çıkarılması ve celplerinin temini için heyetlere 25 00 yardımcı memur verilmiştir. Sıhhiye işlerinde ucuz ikametgâh temini, İctimaî felâketlerin tehvini mesailinde, posta ve telgraf işlerinde, İctimaî muavenet meselelerinde kullanılan memurların adetleri de artırılmıştır.

3 - Vilâyet ve nahiye işlerinde kullanılan memurların da adedi artmıştır. Yeniden 3000 polis ve 7000 yol memuru hizmete alınmıştır.

Tabîî bütün bunlara sebep az çok harbin her memlekette tevhit ettiği vaziyetten Fransanın da masun kalmaması ve hükümetin iş ve vazifelerinin artmasıdır. Acaba bu memuriyetler içinde füzulî oalrak ihdas olunmuşları yok mudur? Hiç şüphesiz tektük bulunabilir. Fakat memur adedini hissedilir derecede azaltarak gene aynı işlerin aynı şekilde görülebileceğine inanmak yanlış bir fikre zahip olmaktır. Bu suretle yapılacak iktisadın neticesi husule gelecek karışıklıklar ve suiistimaller, kazanılan paradan daha fazlasının elden çıkmasını mucip olacaktır. Ama, bu vaziyette de gene bazı karışıklıklar ve suiistimaller vukubulduğu da söylenebilir. Onların sebebini memurların bugünkü maddî vaziyetlerinin az çok fena şerait içinde olmasında aramalıdır.

Fransa devleti hali hazırda çok fazla iktisat ederek hatta son derece cimrilik göstererek yaşamaktadır. Frangın 1914 teki kıymeti nazarı dikkate alınarak yapılan bir hesap neticesinde memur masrafının 1913 senesine kıyas edilirse

1932 de ancak iki buçuk misline yakın bir nisbette arttığı görülür.

Fakat bazıları, buhran dolayısıyla bir çok hususî is ve irat sahiplerinin, hususî müesseselerde çalışan işçiler ve yevmiyecilerle birlikte kazançları azaldığı, hatta bir kısmı bu kazançlarını büsbütün kaybettikleri halde memurların böyle bir tehlikeden masun kaldıklarını ileri sürerek, onların da buhranın doğurduğu vaziyet karşısında hisselerine düşen fedakârlığı yapmalarını istememektedirler. Bazıları ise memur olmanın ahalinin "memur olan lüzumsuz bir kitleyi bedava beslediğini" iddia etmektedirler.

Bunlar, baştan aşağı yanlış fikirlerdir. Millî hayatın temadisini temin için icap eden vazifeleri görmekte olan memurlar da İktisadî istihsalâtın vücut bulmasına yardım etmiyorlar mı? Bir kere müstehlik değil midirler?

Maaş ve ücretler üzerine konmuş ağır vergileri vermiyorlar mı? Müstehlik olmak itibarile muhtelif istihlâk vergilerini tediye etmiyorlar mı?

Buna rağmen 3 3 milyar franklık Fransa bütçesinde maaşları ve bütün masrafları dahil olmak üzere memurlara ayrılan para 1 4 milyar 664 milyon franktır.

Belki harpten evvelki vaziyetle mukayese edilecek olursa bu da göze fazla görünür. Fakat şunu itiraf etmek lâzımdır ki harpten evvel memurlara pek az maaş veriliyordu, maddî vaziyetleri ancak sefalet kelimesile tavsif olunabilirdi. 1912 senesinde mevcut 400.000 memurun aldığı paranın yekûnu 5 1 7 milyon franktı. Memurların dörtte üçünün maşı da 3 bin franktan azdı. O zaman Fransada memur olmak ancak açlıktan ölmeyecek kadar kazançlı bir iş bulmak manasına gelebilirdi. Bunun içindir ki bir çok memuriyetlere bir kısmen kendi iratları mevcut burjuva tabakasından gençler giriyor, o suretle hâkimler, askerler ve belediye memur-

lardan bir nevi asalet tabakası teşekkül etmek üzere bulunuyordu. Fakat demokrasi fikirlerinin terakkisi ve devlet işlerinin fazlalaşması her sınıf vatandaşların memuriyet hayatına girmesini temin etti.

Yukarıda arzettiğimiz veçhile Fransa bütçesinde memurlara yapılan masraf umumî masrafın ancak % 2 7 sini teşkil etmektedir. Bunu memur azaltmak, umum memurların maaşlarından kesmek, yahut yüksek memurların maaşlarından kesmek suretile tenkise kalkışmak hata olur. Çünkü, bir kısım müstehliklerin satın alma kabiliyetleri ve adetleri azaltılmış olacaktır.

Müşteri bulamayınca millî mahsul ve mamulâtın fiyatı düşecektir. Aradaki muamelelerden alınan vergiler alınmayacaktır. Binaenaleyh bir miktar kazanmak için böyle akibeti meçhul bir tehlikeye atılmaktansa, şimdiki masrafı yapmakta devam etmek daha hayırlıdır.

Bunun içindir ki memurların miktarını veya maaşlarını azaltmak meselesi, umumî meselelerden, İktisadî, malî işlerden, evrakı naktiyenin miktarını azaltmaktan, bütçe muvazenesinden, İdarî ıslahattan ve hali hazırdaki İçtimâî mesailden ayrı mütalea edilemez.

Binaenaleyh memurların maaşlarını veya adetlerini azaltmak teşebbüsleri karşısında tesadüf olunan bu gibi manialar, devlet işlerinde uzun zamandanberi icrası beklenen ıslahatın bir an evvel mevkii tatbiki konması ihtiyacını da aşikâr bir surette meydana çıkarmaktadır.

RUSYA MEMURLARINI AZALTIYOR

Eski vaziyet:

Beynelmilel mesai bürosu tarafından 1933 senesi ipti-

dasında neşrolunan malûmata nazaran Sovyet hükümeti e- peyce bir zamandanberi memurlarının adedini azaltmağa çalışmaktadır. 1932 senesinde devletin idare ettiği sanayi, nakliyat ve ticaret işlerine ait masarif 123 milyon rubleye indirilecektir. Fakat amele ve köylünün mesaisini teftişe memur komiserliğin yaptığı tetkikata nazaran bir çok idareler bütçenin bu tarzdaki tahdidine ittiba etmek şöyle dursun, bilâkis fazla masraf etmişler ve memurlarının, müstahdemlerinin adetlerini ziyadeleştirmişlerdir. Meselâ 1931 se nesinde nakliyat komiserliği, kadrosunda tensikat yapmağı deruhte ettiği halde yeniden 325 7 kişi iae komiserliği ise bir misli fazla almıştır. Bunlara benzer memur ve müstahdem fazlalığı «İstihlâk kooperatifleri merkezi» nde, ağır sanayi ve ziraat komiserliklerinde de görülmüştür. Keza bu memurların maaşlarında da fazlalık görülmüştür. Teftiş komise; liginin 1 1 6 idarede yaptığı tetkikat neticesi safolunan 8 milyon 200 bin rubleden 4,600,000 nin maaş ve ücretlere tahsis edildiği anlaşılmıştır. Keza devlet bankasında da 200000 ruble tasarruf edilmek lâzım gelirken 5 10000 ruble fazla fasraf yapılmıştır ki bunun 180000 rublesi maaşlara ve ücretlere verilmiştir.

Fakat Komünist fırkasının merkez komisyonu ve teftiş komiserliği 1932 senesinin ilk dokuz ayında 73 idarede memurların adedini % 28 tenzil etmiştir. Keza teftiş komiserliğinin bir nokta daha nazarı dikkati celbetmiştir. Bir çok müesseseler merkezleri Moskovada olduğu ve yahut payitahta pek yakın bulunduğu halde ayrıca orada da mümessillikler ihdas etmişlerdir. Teftiş komiserliği bu memuriyetlerin %85 ini ilga etmiştir.

Tatbik olunan tedbirler:

1932 senesi teşrinievvelinin 8 inde neşrolunan bir kanunla halk komiserleri meclisi, amele ve köylüyü teftiş komiserliğini muhtelif müessesatın memur adedini 20 gün zarfında % 50 ye indirmeğe salâhiyettar kılmıştır. Bu karar neticesi muhtelif idarelerden 3,900 memur çıkarılmış ve yapılan tasarruf 1 5 milyon rubleye balığ olmuştur.

Halk komiserleri meclisi muhtelif halk komiserlikleri idarelerinde ve İktisadî, ticarî müesseselerde memurların yüzde ondan yüzde yirmiyeye kadar azaltılmasını karar altına almıştır. Hiç bir komiserlik ve müessese halk komiserler meclisinden mezuniyet almadan kadrosunu tevsi edemeyecektir.

Teftiş komisyonunun bazı idarelerde yaptığı tensikat neticesi şu kadar memur açıkta kalmıştır: Ağır sanayi komiserliğinde 1,104 «tensikat % 19,7», hafif sanayi komiserliğinde 526 «tensikat % 23,5», maliye komiserliğinde 118 «tensikat %16,2» dir.

Açıkta kalan memurlar muhtelif mıntakalarda sınâî ve ticarî müesseselere dağıtılacak, bu suretle hissolunan mütehasıs yokluğu telâfi edilmiş olacaktır.

ROMANYA MEMURİN KANUNUNA DAİR

Romanyada 1 866 da ilân edilen kanunu esasının 1 31 inci maddesinde «umumî hizmetlerle tanzif edilecek memurların oralara kabullerine ait hususî bir kanun tanzimi» temennisi mevcuttu. Bunun tatbik sahasına geçmesini ancak 1923 senesi kanunu esasısı temin edebildi. Aradaki bu fasıla esnasında Romanyada memurlar muhtelif nezaret ve dairelerin hususî nizamname ve talimatnamelerine tevfiği hare-

ket edilerek yetiştirildiler ve çalıştırıldılar. Bunların arasında, kanunî teşkilâtın nasibedar olarak bulundukları idarelerin kendilerine yapmaları ihtimali mevcut haksızlığa karşı emniyet altına girmiş olanlar şunlardı: Hâkimler, profesörler, maarif ve mezahip nezareti memurları, divanı muhasebat azaları, hastane hekimleri, mühendisler, arazi nezareti ve posta ve telgraf ve telefon memurları.

Umumî harpten sonra Romanyanın arazisi büyüyünce, umumî bir İdarî vahdet temin edilinciye kadar menrdekete yeni ilhak olunan havalideki mahallî kanunların tatbikine devam olundu. Romanya memurlarının vaziyeti muhtelif yerlerde muhtelif şekiller aldı. Yeni vilâyetler eski amelî tarzı idareye tâbi olmakta devam ettikleri için oradaki hükümet memurları diğerlerine nazaran daha iyi bir şekilde yaşıyorlardı.

Meselâ Bukovina'da 25 mayıs 1914, Ardeal'de ise 1883 ve 1912 kanunları carî idi. Diğer taraftan hizmetler ve vazifelere ait bir çok hususât ile maaşlar ve ücretler oraları idareye memur meclisler tarafından tayin olunurdu.

Gerek idare tarzlarındaki tehalüf, gerekse yeni hükümete yeni bir İdarî veçhe vermek ihtiyacı 19 haziran 1923 tarihli memurun kanununun neşrini mucip oldu ki bu kanun bir kânunusani 1 924 te tatbik olunmağa başladı. Bu kanun iki kısmı havi idi. Birinci kısım umumî hizmetlerde kullanılan bütün memurlara şamil idi. ikinci kısım hâkim sınıfı, hariciye memurları, maarif memurları, rahipler sınıfı, fen ve ihtisas adamları, teşriî kuvvetler nezdinde müstahdem memurlar istisna edildikten sonra diğerlerine tatbik edilecek hususî sekili ihtiva ediyordu. Muhtelif sınıflar için dahilî nizamnamele de evvelce mevcut bunlara ait hususât da gene eskisi gibi tatbik sahasında kaldı.

Bu yeni kanun, bütün memurlar için memuriyete kabul, orada hizmet, mükellefiyet, mes uliyet, bir şahısta içtima edemeyecek vazifeler, maaş, tahsisat, tekaüt, ihraç meselelerine ait bütün esasatı muhtevi idi. Bu esasat memurun kanununun birinci kısmını işgal ediyordu.

ikinci kısım umumî esasattan müstesna tutulmamış bütün memurların memuriyete kabul, tayin, terfi, tebdil şekillerine dair vazolunmuş hususî şartlara taallûk ediyordu. Meselâ: Şef veya bu memuriyetten yüksek makamlar için Darülfünun veya buna mümasil yüksek mekteplerden birinin şahadetnamesi isteniyordu. Stajyerlikten şefliğe kadar dîa lise tahsilini bitirmiş olması şartı konmuştu.

Bilhassa memuriyetler için mektep şahadetnamelerinin büyük bir ehemmiyeti mevcut olmakla beraber münhal bir memuriyete zikrolunan şahadetnameleri haiz kimselerden, bilhassa talip bulunmadığı takdirde o vazifelere ilk dört sınıf memurlar arasından münasibini seçip tayin etmek hakkı 122 inci madde ile âmirelre verilmiştir.

Romanyada idare memuru yetiştirmek için hususî bir mektep mevcut değildir. Orada gençler herhangi bir Darülfünun fakültesine memur olmak için değil, fakat o mektebin şahadetnamesinin kendilerine temin edeceği herhangi bir mevkii elde etmek gayesile yazılırlar. Fakat böyle bir mevkie sahip olamayınca memuriyet kapısına baş vururlar. Tabî bunlar diğer mesleklerde muvaffak olamamış zayıf ve fena yetişmiş unsurlardır.

Maamafih meselenin esası bu noktada değildir. İş Romanya memurlarının idare memuriyetleri için hususî bir tahsil görerek hazırlanmamalarında ve müstakbel memurun daha başlangıçta kendini umumî hizmetlere hasretmesi imkânını bulamamasındadır. Romanyada memurların ekseri kısmı hukuk mezunlarından müteşekkildir. Bunlar da şüp-

.....1148.....

hesiz ideal memur olamıyorlar. Bunun için orada yüksek idare mektebi tesis ihtiyacı tamamen baş göstermiştir.

**Amerika Müttehit Cümhuriyetleri memurlarile Avrupa
hükümetleri memurları maaşlarına dair mukayeseli
bir istatistik**

Umumî Harpten evvel, başlıca Avrupa memleketlerile Amerika Müttehit Cümhuriyetleri memurlarının maaşları hakkında mevcut malûmat şu merkezde idi: Fransa ve Almanya memurlarının maaşları aşağı yukarı birbirlerinin aynı idi. İtalya ve Belçika memurlarının maaşları daha azdı. İngilterede küçük memurların maaşları Fransa ve Almanyaninkilerden pek farklı olmamakla beraber yüksek memurların aldıkları para çok fazla idi. Amerika Müttehit Cümhuriyetleri dahilinde ise küçük memurların maaşları, Almanya ve Fransanmkilerin iki misli, büyük memurların maaşları pek az nisbette ziyade idi.

Vaziyeti iyice izah edebilmek için biraz tafsilât vermek icap ediyor. Fransada memurlara bugünkü maaşlarını temin eden kanun 1930 senesi teşrinievvelinin birinde neşrolunmuştur. Ondan evvel Fransa memurlarının aldıkları maaşların miktarı hayat pahalılığı ile hiç te mütenasip değildi. Ancak 1914 teki maaşlarının üç, bazan da dört mislini teşkil ediyordu. Bu suretle ikametgâh tahsisatı da dahil olmak üzere memurların aldıkları maaşlar, 1914 teki vaziyet 100 itibar olununca ancak 540 nisbetinde idi.

Diğer bir takım memleketlerde ise harpten sonra memurun maaşlarının değişmesi başka bir yol takip etmiştir. Hatta son zamanlarda bir çokları bütçenin masraf kısmındaki yükü hafifletmek için memurun maaşlarından tenzilât yapmak mecburiyetinde kaldılar.

Bunlar, bilhassa İngiltere, Lehistan, İtalya, İsviçre, Çekoslovakya, Amerika Müttehit Cümhuriyetleri, Japonyadır. Fakat şunu da hatırlatmak lâzımdır ki İngiltere, Almanya, İsviçre, Amerika Müttehit Cümhuriyetleri devletleri memurlarının maaşları hakikaten çok yüksekti.

Bu tenezzül muamelesinden sonra bile Almanyadaki memurların bir kısmının maaşları, diğer memleketlerde kendi ayarlarındaki memurların maaşlarından % 20 nisbetinde fazla kaldı. İngilterede yapılan tenzilât ise % 5 ile %10 arasında tebeddül ediyordu.

Amerika Müttehit Cümhuriyetleri memurlarının bugün aldıkları maaşlar, aşağı yukarı Avrupanın muhtelif memleketlerindeki memurların maaşlarının vasatisinin iki misline müsavidir. İtalyada alınan tedbirler sayesinde memurların bugün ellerine geçen paranın 1914 teki maaşlarına nazaran % 1 0 nisbetinde fazla bir iştirâ kuvveti mevcuttur

Bu malûmat esas itibarile (Beynelmilel mesai bürosu) nun yaptığı tetkikata tevafuk etmektedir. (Beynelmilel mesai bürosu) doları esas ittihaz ederek Fransa, Almanya, İngiltere, İsviçre, Holanda ve Amerika Müttehit Cümhuriyetleri merkezlerinde memurların almakta oldukları maaşlar arasında bir mukayese vücade getirmiştir. Bu mukayese neticesinde ismi yukarıda geçen Avrupa memleketlerinden memurlarının maaşları hayat pahalılığına en az uyan hükümetin Fransa olduğu meydana çıkmıştır.

Ahmet Hidayet

Yunanistan'da İstatistik Teşkilâtı [*]

A — MERKEZİ İDARİ İSTATİSTİK

I. Tarihî icmal

istiklâlin ilânından sonra Yunan hükümetinin ilk meşgul olduğu işlerden biri, memleketin idaresine yarıyan malûmatı toplamak için tedbir almaktan ibaret olmuştur, ilk istatistik bürosunun tesisi, sonra gerek idarei umumiyeeye müteallik bu şubenin ıslahı, gerek istatistik muamelâtının tamamen tanzimi hususunda sarfedilen gayertler, Yunan hükümetinin istatistik işlerine verdiği ehemmiyeti göstermektedir. Geçen yüz sene zarfında resmî istatistik muamelâtına ait tekâmülün tarihi üç devreye ayrılabilir.

Birinci devre. — 1833 tarihinden itibaren, her nezaretin (vekâletin) salâhiyetli şubeleri kendi dairelerine taallûk eden istatistikleri tanzime memur edilmişlerdir. Filhakika, bu tarihte, istatistik muamelâtı yalnız bir büronun vazifeleri olarak tertip edilmişti.

Bu suretle, Dahiliye Nezareti ahalinin hal ve hareketile, ziraate, hayvan yetiştirmeğe, sanayie, dahilî ticaret ve muvasalata ait istatistik ile uğraşüyor; medenî ve cezaî - kazaî istatistikin tanzimi Adliye Nezaretinin vazifeleri arasında bulunuyor; Maarif Nezareti ilk, orta ve yüksek tahsile

[*] Bizde «Merkezî istatistik idaresi ihdasına ve va- zائفine müteallik kararname» ile talimatsamenin (Kanunlarımız: C: 2, 5: 1 71) de mukayeseye medar olacağına binaen mütaleası elbette faydalıdır. A. K.

ait istatistikleri yapıyor ve nihayet Maliye Nezareti haricî ticarete ve seyrisefaine müteallik istatistiği tertip ediyordu.

İlk istatistik bürosu 1834 tarihinde, umumî iktisat dairesinin (Division) bir şubesi (Section) olmak üzere Dahiliye Nezaretinde teşkil olundu. Bu büronun salâhiyeti, Dahiliye Nezaretinin yalnız yukarıda zikri geçen istatistik umuruna değil, belki bu nezaretin diğer şubeleri ve diğer nezaretler (Departement) tarafından toplanan bütün istatistik malûmatı taharri ve tasnife şamil idi. Bu büro bir çok seneler biricik istatistik merkez bürosu olarak kaldı.

O zamanlar istatistikî malûmat saîâhiye" 4are memurları tarafından veriliyor ve bunlara, bazan, n.uayyen hâdiselerin her biri hakkında malûmat toplamak gayesile teşkil edilmiş olan hususî komisyonlar yardım ediyordu.

Nüfusun tahriri için bütün evleri dolaşan ve mevcut her sahsı sureti mahsusada tertip edilmiş matbu defterlere (registre) yazan bir takım komisyonlar var idi. 1861 de, ilk defa olarak, (Atina) ve (Pire) de şahsî bültenler kullanılmıştır.

Bu bültenlerin tatad ve icmali 1879 tarihine kadar, her komünün bürosunda icra edildi. Fakat bu tarihten itibaren. bütün bültenler merkeze cemedilerek merkez bürosu tarafından icmal olundu.

Nüfus hareketlerine müteallik malûmat, istatistik bürosunca tertip ve ihzar edilmiş olan defterlere papaslar tarafından yazılan notlardan istinbat olunuyordu.

Ticarete ve seyrisefaine müteallik malûmat, Maliye Nezaretinin kendilerine tevzi etmiş olduğu tablolar vasıta- sile gümrük memurları tarafından veriliyordu. Umumiyetle istatistikî bir takım malûmatı ihtiva etmek üzere devairin tertip ettikleri rapor ve muhtıralar hariç

olduğu halde, ilk istatistik tabloları, aşağıdaki muhtelif senelerde tertip edilmişlerdir:

1828 nüfus tahriri tabloları; 1838 adliye istatistik; 1831 de haricî ticaret istatistiki; 1858 de seyrisefain istatistik!; 1859 da belediyelerin irat ve masrafları istatistiki; 1860 da nüfusun hareketi ve ziraat istatistiki; 1867 de sanayi istatistiki.

1882 tarihinde; haricî ticaret istatistiki ile vergiler ve saire istatistiklerini tanzim le mükellef olmak üzere Maliye Nezaretinde hususî bir istatistik bürosu ihdas olundu. 1910 senesine kadar devam eden birinci devrenin mümeyyiz sıfatı, resmî istatistikin usulü dairesinde teşkilâta malik olmamasıdır. istatistik ile teveğğul eden memurlar, aynı zamanda idare hizmetlerde muvazzaftırlar ve istatistiki tertip için kendilerine verilen vesait te mahdud idi. Bundan da yalnız zaman geçtikçe istatistik tahkikatının (enguetes) tevsiine muvaffakiyet husule gelememiş değil, belki sarfedilen himmetlere rağmen Dahiliye Nezaretindeki istatistik bürosunun faaliyeti nihayet nüfusun tahririne münhasır kalmıştır.

İkinci devre— Yukarıda beyan edilen hal ve vaziyetin neticesi olarak, Yunanistan, bir çok seneler millî tasarrufa müteallik ihşaî malûmattan mahrum kalmıştır.

Binaenaleyh 1911 senesinde Ziraat, Ticaret ve Sinaî Nezareti nezdinde ihdas olunan istatistik şubesi tarafından ihşaî araştırmalara yeniden başlanması fevkalâde bir hâdise gibi selâmlanmıştır. Bir istatistik dairesi ihdasına ve bu dairenin teşkilâtına dair olan 36 numaralı 1913 kanunu mucibince, istatistik şubesi müdürlüğüne münkalip olmuş ve bu müdürlük ilmin umumî mebdeferine tevfikân teşkil edilmiştir. Bu kanunun başlıca ahkâmı şunlardır:

1— Millî iktisat nezareti nezdinde bir istatistik müdürlüğü ihdas etmek, bu müdürlük bir memuriyeti mahsusa

olup bir müdür, bir kâtip, altı evrak memuru (greffiers) ve bir hademedden mürekkepti. İstisnâ bazı ihtiyaçları vukuunda 30 evrak memuru ilâve etmek salâhiyetini de haizdi.

2 — Ahalinin hal ve hareketine, ziraate, san'ate, umumiyetle ve sanayie, dahilî ve haricî ticarete ve müvassalata müteallik bütün ihşâî işlerin bu müdürlüğe tâbi olmaları suretile merkeziyet usulünü prensip olarak - kabul etmek diğer istatistiklerin tertibi salâhiyettar nezaretlerin memuriyeti mahsusalarına bırakılmıştır. Çünkü evvelâ bu memuriyetlerin teknik ehemmiyeti ikinci derecededir - Bunlara lazım olan malûmat, idare tarafından muntazaman toplanmaktadır. - Saniyen müdürlüğü daha teşekkül eder etmez - memurları bizzarure mahdud olmakla haddinden ziyade yormamak mecburiyeti vardır.

Bu kanun mucibince, haricî ticaret istatistiği 1916 tarihinde Maliye Nezaretinden alınarak Millî İktisat Nezareti nezdinde müteşekkil istatistik müdürlüğüne nakledilmiştir.

3 — Nezaretçe tasvip edilmezden evvel, nazarı tetkikine konulmaları mecburî olan bütün ihşâî plân ve muameleler hakkında reyini beyan ile mükellef bir istatistik şûrası (conseil) teşkil etmek.

4 — İstatistik umuru hâriciyesini aşağıdaki esaslar dairesinde teşkil eylemek: A) Vilâyet, kaza ve nahiye komisyonları tesisi; B) kendilerinden istenilen ve verilmesine vazifeleri müsait olan her nevi malûmatı toplıyan istatistik müdürlüğüne göndermeleri hususunda idarei umumiye/c ve belediye memurlarına mecburiyet tahmili; C) Vilâyet Araat mütehassıslarile kaza ve nahiye kâtiplerinin muntazaman istihdamı; Ç) Memurlarının adedi ihşâî malûmatı toplamağa kifayet etmiyen bazı gümrüklerle liman reisliklerinde sureti mahsusada istatistik ile meşgul olacak memurlar tayını

5 — Malûmat vermekten istinkâf eden, yahut yanlış

malûmat veren her şahsa ceza vermek, nihayet, şahsî maili yette olan ihşâf malûmatı kat'î surette ketum tutmak.

İstatistik dairesini teşkil eden ve aynı zamanda ilk defa olarak müdürlüğünü deruhte eyliyen, hali hazırda (Atina) Üniversitesi Millî iktisat profesörü M. K. Varvarosos ol - muştur, istatistik şûrası reisliğini de, bir çok seneler M. A. Andra Ademi yapımıştır ki mezkûr Üniversitede ilmi malî profesörüdür.

İstatistik müdürlüğünden ayrı olarak, muhtelif nezaretlerde istatistik şube veya büroları ihdas edilmiştir, ikinci devre esnasında, istatistik muamelâtına yeni bir hareket verilmiş; muhtelif bürolar pek çok araştırmalar yaparak hakikî faydayı mucip risaleler neşretmişlerdir. Fakat Balkan muharebeleri, bunları takip eden Cihan Harbi, Küçük Asya savaşı ve neticeleri... Bütün bu hâdiseler istatistik terakkiyatını tamamile durmamakla beraber normal inkişafına mühim surette müessir olmuşlardır.

Üçüncü devre— İyi bir istatistik dairesine malik olmak zarureti 1919 dan itibaren hassaten kendini hissettirmekle, zamana hükümeti mevcut teşkilâtı ıslah etmeği lâbüt addeylemiştir. O tarihte istatistik şubesi şefi olan bu makale muharriri (yani M. Mihalopulos), 1930 dan itibaren, millî iktisat nezaretindeki istatistik ofisi müdürlüğünü deruhte edince, bu ofisin içinde bulunduğu natamam şerait ve alelîtlak Yunanistanda istatistiğin ahavalını nazarı itibare alarak, bütün ihşâf mhamelâtın birleştirilmesi suretile merkezîyet usulünün tatbikini takip etmek zarureti mübremesi karşısında kalmıştır.

Mesai neticesinde 31 mart 1925 tarihli kararname (decret Loi) İle Yunanistan umumî istatistik idaresini tesis ve müdürlüğünü deruhte eylemiştir. Bu idare Millî iktisat Nezaretinde ihdas edilen istatistik müdürlüğü ile tesis et-

mis ve diğer nezaretlerde bulunan bütün istatistik servisleri bu müdürlükte birleştirilmiştir.

Teşkilâtı esasiye kanununa göre, Yunan umumî istatistik idaresi Millî iktisat Nazırının sade bir gözetmesi altında, muhtariyeti haiz bir idare teşkil ediyordu. Kendine mahsus kütük defterleri ve arşivleri, mühürü ve meclisi vardı. Salâhiyeti her türlü ihşâf araştırmalara şamildi. 1 5 azadan mürekkep bir müşavere heyeti (istatistik şûrası) namile teşkil olundu. Şayanı teessüftür ki umumî istatistik idaresinin muhtariyeti çok zaman sürmemiştir. Hiç bir sebep olmaksızın, 6 temmuz 1925 tarihli kararname (Loi - decret) ile süpürülmüş ve istatistik servisi artık Millî iktisat Nezaretinin bir dairesi olarak telâkki edilmiştir. 1926 da yani diktatörlük henkâmında, Millî iktisat Nezareti süprüldü ve ona mevdu hizmetler Ziraat Nezaretine verildi.

Bu suretle umumî istatistik te binnetice Ziraat Nezaretine tâbi bir büro oldu. Fakat altı ay sonra Millî iktisat Nezareti tekrar ihdas edildi, bu meyanda Yunanistan umum îstatistiki de ihdas edilmiş oldu. Teşkilâtı mütevalî ahkâmı kanuniye ile kuvvetlendirilen bu yeni müessese, o zamandanberi Yunanistamn yegâne istatistik servisi olarak icrayi faaliyet etmektedir.

II. Hali hazır teşki lâtı

A. 31 mart 1925 tarihli kanunun başlıca hükümleri

Yukarıda görülmüştür ki Yunanistan umumî istatistik idaresinin teşekkül tarihi olan 1925 ten itibaren, istatistik muamelâtının bir merkeze cemi keyfiyeti tam bir surette fiil mevkiine konulmuştur.

Millî iktisat Nezaretinin bir idaresi olmakla beraber,

umumî istatistik, 3452 numaralı kanuna göre, muhtar bir idaredir ve teşekkülüne mütedair kanun ile kararnameler ahkâmına tevfikân bazı muamelâtı icra etmek salâhiyetini haizdir.

Bu idarenin vazifesi bütün ihşaî araştırmaları tettebbu ve ihzar etmek, nüfusun hal ve hareketine, ziraate, sanayie, muhtelif sahalarda sây şeraitine, dalhilî, haricî ticarete, muvasalata, mâliyyeye, adliyyeye, maarif ve mezahibe, sâyie, sıhhat ve içtimâî basirete ve askere müteallik malûmatı usulü dairesinde toplamak, yoklamak, sıralamak ve neşretmektir. Bu muhtelif sahalarda tecelli eden mesaisi (istatistik yıllığı) nda neşrolunmaktadır. İdare, bundan başka, ilmi hareketleri ve beynelmilel neşriyatı takip etmek, istatistik mesaisini icra hususunda yeknesak usuller elde edip beynelmilel mukayeseleri kolaylaştırmak için, beynelmilel istatistik mü- esseseleriyle münasebette bulunmak mecburiyetindedir.

Yunan umumî istatistik idaresi nazır tarafından kararlaştırılan her anket için lâzım gelen düsturları ve malûmatı hazırlar; nazır da (istatistik şûrası) nın reyini aldıktan sonra bunların icrasını emreder. Nazırın emir veya kararı yapılacak, muamelenin usulünü taayyün ettiği gibi istenilen ma- lûmatın ne kadar zamanda verileceğini de tesbit eder.

İdare sâyin sureti icrasile meşgul olarak, gerek hükûmete ve gerek efrada tesadüfen lâzım olacak mütemmim emir ve malûmatı verir, istatistik mesaisinin icrasını temin için, icabı takdirinde, mahalline memurlar gönderilmesini emredebilir.

Aynı kanun mülkiye memurlarını (idarei umumiye, belediye ve nahiye memurlarını), askerî ve dinî memurları ve hatta salâhiyettar her belediye memur ve mühendisini, istenilen malûmatı ihtimam ile toplamağa, onları yoklamağa ve muayyen mühlet zarfında göndermeğe mecbur kılmaktadır,

Bu mecburiyetleri ifadan istinkâf eden veya bu hususta terahisi sabit olan her şahıs para cezasına duçar olur. Kezalik, kanun bütün cemiyetleri, korpurasyonları, kooperatifleri, şirketleri - eşhas gibi - ihşaî malûmatı doğru olarak toplamak hususunda, para cezası tehdidile, mükellef tutmaktadır. Herhangi bir ihşaî işte takip olunan gaye etrafında bilerek yanlış işaatte bulunan; yahut ihşaî malûmatı toplamak vazifesile mükellef olanlara müşkülât ika eden kimseler hakkında kezalik kanun cezalar tayin etmektedir.

Şahsa müteallik malûmatın mektumiyeti meselesine gelince: Kanun bu mahremiyeti kat'î surette vazeylemektedir. Eşhas tarafından hâzineye müteallik olarak vaki olan beyanatı murakabe için, idare hiç bir zaman tonlanmış olan malûmattan istifade edemez. H er suiistimali kanunen cezaya çarpılır.

Kanunun esaslı hükümleri arasında istatistikin merkeziyetini tayin eden hükmü zikretmek lâzımdır. Bununla beraber şunu da işaret edelim ki bu kanun aynı zamanda istatistik şûrasının muvafakati şartile, bazı ahvalde, bürolarından birini veya diğerini başka servislere nakletmek hususunda merkez servisine her türlü muhtariyeti bahşediyor. Bu suretle gerek muvakkaten, gerek daimî olarak nakledilen bürolar, mevzuu bahsolan servislere müteallik istatistikleri tanzim ile hassaten mükellef iseler de bundan dolayı, Yunan umumî istatistik müdürünün emrine tâbi olmaktan kurtulamazlar.

Bütün memurların istatistik muamelâtına yardım etmeğe mecbur oldukları yukarıda görülmüştü. Şayet herhangi bir idarenin memurları buna kifayet edemez mertebede olursa, kanun umumî istatistik idaresine tâbi hususî memurlar istihdamını tecviz etmektedir. Bu nevi memurlar halen her vilâyette başlıca nüfus dairelerine, gümrük ve liman ri-

.....1158.....

yasetlerine ve mahkemelere tabidirler. Bir de Millî matbaa provalarını tertip ve tanzim ile mükellef bir hususî servisi de vardır

Nihayet, kanun, malûmatı ita, emredilmiş olan tahkikatın icrasını mahallen takip, malûmatın doğruluğunu murakabe, ve hini hacette istatistikin gaye ve faydasını talim ile mükellef olan memurlara rehberlik etmek vazifesiîe bir takım istatistik müfettişlerinin tayinini de derpiş etmektedir.

İstatistik şûrası

İstatistik şûrasının vazifeleri aşağıdakilerdir: A) Umumî istatistik tarafından teklif edilen gayenin istihsaline nezaret etmek; 2) İhsaî mesainin bir siyakta olmasını temin eylemek; 3) yapılacak ihşaî anketlerin sureti icrasına dair, İlmî prensiplere tevfiikan, reyini beyan etmek; 4) Mesainin ifasında yeknesaklığı aramak; 5) Kendi teşkilâtının tekemmülünü görmeğe matuf temenniler izhar ve yeni araştırmaların sureti icrasına müteallik teklifler dermeyan etmek su- retile, resmî istatistikin terakkisine ve inkişafına yardım etmek.

İstatistik şûrası halî hazırda aşağıdaki dokuz azadan tereküküp eder: Millî İktisat Nezareti kâtibi umumisi, istatistik müdürü, Atina Üniversitesi ile millî politeknik mektebi ilmi iktisat profesörleri, Atina Üniversitesi ilmi malî profesörü ve aşağıdaki teşekküllerden her birinin birer mümessili: bankalar ittihadı, Atina ticaret ve sanayî odası, Atina ziraat odası ve Yunan amelesi konfederasyonu.

Umumî istatistik müdürü: 1) Yapılacak ihşaî mesainin gayesine, bu mesainin icrası için umumiyetle veya mahallen ittihaz edilmiş olan hazırlıklara ve istenilen malûmatı toplama-

yıp kontrol etmekle mükellef uzuvlara (organes) dair bir rapor; 2) istimal edilecek sual cetvellerine ait projeleri, işin icra ve murakabesi maksadile hazırlanmış olan malûmatı ve istihsal edilen neticelerin neşrine müteallik tabloların plânlarını; 3) İstatistik ofisinin emrine verilen vesait ile tahmin olunan masrafları şûranın nazarı tasvibine arzeder.

Şûranın müzakeratına ait zabıtnameler neşrolunmaz.

Şûra muntazaman her senenin iknıcı nısfında içtimaa çağrılır ve istatistik müdürünün teklifi üzerine gelecek sene zarfında yapılacak istatistik işlerinin plânları hakkında reyini beyan eder. İstisnaî surette toplanmağa çağrılır.

C — Umumi İstatistik teşkilâtı ve memurları

Yunan istatistik idaresi 10 şubeye ayrılır [*] ki her birinin vazifeleri aşağıda gösterilmiştir:

1 inci şube.— Nüfusun sicilli: Nüfusun umumî tahriri, san atların binaları, meskenlerin tahriri, İdarî taksimat, merkezî ve mahallî idare; muhaceret ve seyyahat hareketleri, nüfusun harekâtı: Evlenmeler, doğumlar, ölümler, talâklar, ölümlerin sebepleri, sıhhat ve İçtimai basiret, annu - Bulletin mensuel de Stotistigve oire Stotistigve mecmualarına ait yazı işleri.

2 inci şube.----- Ziraat: Ekilen arazinin mesahası, ziraî mülkiyet, ziraî teşebbüsler ve ehemmiyetleri, zer'iyat, iklimlerin ahvali, ziraî mahsulât, kümes hayvanlarının tahriri,

[*] Halen carî kanunu muaddel 4593 numaralı 1930 tarihli kanuna göre nüfusun hali tabiiide vaki hareketleri ayrı bir şube teşkil eder. Aynı kanun mevcut memur kadrosuna bir müfettiş, beş kâtip, 66 evrak memuru ilâve etmiştir.

ormanlar, ziraî iktisat, balık avı; sanayi: Sâyin şeraiti, ücretler, sâyin devamı müddeti, ameale teşkilâtı, işsizlik; İçtimaî basiret: Kooperatifler, tekaüt ve emniyet sandıkları.

3 üncü şube.— Dahilî ve haricî ticaret; havayıcı zaruriye fiatları; bankalar ve kredi müesseseleri, ticaret seyrisefain hal ve hareketi; devlet maliyatı: Varidat, masarif, vergiler, istikraz; devletin hususî emlâk ve arazisi ve bunların işletilmesi.

4 üncü şube.— Posta, telgraf, telefonlar; yollar, demiryolları ve diğer muvasala vasıtaları.

5 inci şube.— Hukukî ve cezaî kaza; hapisaneler ve ıslahhaneler.

6 inci şube.— İlk, orta ve yüksek; sanayi tedrisatı; edebiyat ve nefis sanatlar; kiliseler, manastırlar, rahipler; kara ve deniz askerî, polis ve jandarma.

Bu altı şubeden maada, umumî istatistikin daha dört şubesi vardır ki bunların birincisi memurin, İkincisi provaların tashihi, üçüncüsü kütüpane ve tercüme, dördüncüsü matbuaların tasnifile meşgul olurlar.

Umumî istatistik memurları iki gruba ayrılır: Merkez memurları, taşra memurları. Merkez kadrosunda daimî olan memurlar ve muvakkat olan memurlar vardır. Birincileri müsabaka ile alınır, evrak memurlukları müsabakasına bir jimnaz, yahut ticaret mektebi vesikasını haiz olanlar, ve kâtiplikler müsabakasına hukuk veya ulûmu siyasiye ve riyaziyeden doktora diplomasını hamil bulunanlar girebilir.

Memurların ihşaî bilgilerini artırmak için, kurslar ve istatistik müdürü, yahut başka bir salâhiyettar kimse tarafından verilen konferanslar tertip olunur. Fazla olarak bazı memurlar sureti mahsusada tahsil ve tettebbu için ecnebi memleketlere gönderilir. Memurlar aşağıdaki derecelere göre tevzi olunmuşlardır: 1 müdür, 6 şube şefi, 1 müfettiş,

1 2 kâtip, 98 evrak memuru, 3 musahhih, 1 mütercim, 1 kütüpaneci,, 1 tasnifçi, 4 hademe.

Millî matbaada ayrı bir şube teşkil eden 33 mürettip vardır ki bunlar münhasıran istatistike ait yazıları tertip ile muvazzaftırlar.

Memurlar kadrosuna muvakkat olarak azamî 30 kişi ilâve olunabilir: Bununla beraber, tahrir esnasında, yahut büyük bir anket yapılırken, bu miktar tezyit te edilebilir. Muvakkat olarak istihdam edilen memurlar asaleten müstahdem evrak memurlarının haiz oldukları sıfatları cami olanlar arasından, fakat bilâmüsabaka, intihap olunurlar.

Taşra servis memurları 36 kişidir ve şu suretle tağımış bulunmaktadır: Her vilâyette bir, başlıca gümrükler ile liman reisliklerinde 1 4, başlıca nüfus müdürlüklerinde altı ve 10 kişide belli başlı bidayet mahkemelerile müddeiumumiliklerde bu memurlarda, nihayet, merkez memurlarının tâbi oldukları şerait dairesinde intihap olunurlar.

1929 senesinde memurların maaşları aşağıdaki şekil-
de tesbit edilmiştir:

Müdür	62000-69000	drahmi [*]
Şube müdürü	43000-55000	»
Müfettiş	45000-55000	»
Kâtip	29000-40000	»
Evrak memuru	15000-23000	»
Musahhih	29000-40000	»
Mütercim	29000-5 5000	»
Kütüphaneci	29000-40000	»
Hademe	12000-14000	»

[*1 3 75 drahmi — 1 İngiliz lirası.

C — Tasnif makineleri

Bütün ihşaî malûmat merkezde toplanıyor ve ekseriyet itibarile makineler vasıtasile tasnif ediliyor. Makineler şunlardan ibarettir:

1) istatistik makineleri: 6 adet Povvers makinesi (seçip ayırırken sayan bir makine ile beş tane motörlü zımba makinesi) ;

2) Toplama makineleri: 14 adet motörlü makine ve 1 7 adet Burro Ugh's, Morchanel, Lipsio ve saire sisteminde makineler.

D — Bütçe

Millî İktisat Nezareti (1929-1930 senesi) bütçesine umumî istatistik için vazedilen tahsisat şu tarzda tefrik olunur:

Memur ve müstahdemler	6 200 000 Drahmi
Malzeme ve saire	300 000 »

İstatistik neşriyatı için Maliye Nezareti tarafından verilen kâğıdın bedeli ve 1929 senesinde icrayı faaliyet eden muvakkat tahriri nüfus bürosu memur ve müstahdemlerinin maaş ve ücretleri bu miktara dahil değildir.

Diğer taraftan, aynı sene bütçesinde, 4593 numaralı kanun mucibince gümrüklerden ithal veya ihraç edilen emtia ve eşyadan alınan istatistik resmi hasılatı olarak 9 000 000 drahmi raddesinde bir meblâğ görünmektedir. Bu para, kanun mucibince, hazine tarafından tahsil olunuyor ve istatistik ofisi ihşaî tetkikat için bunun ancak 2/5 miktarını istimal edebiliyor.

III. Mesâî ve neşriyat hakkında mülâhaza

Umumî istatistik, yukarıda söylendiği veçhile, bütün ihşâî muamelâtı merkezde topladığı cihetle faaliyeti sahasını elinde bulunan vesaitin müsaadesi derecesinde ve usulî bir şekilde genişletmeğe teşebbüs etti. Binaenaleyh, mesaisine müteallik programın yakın bir atide tahakkuk edebileceği ümit olunabilir. Aşağıda, umumî istatistikin başlıca mesaisile neşriyatını göstererek takip ettiği usul (methodes) hakkında münhasıran izahat veriyoruz:

Umumî nüfus tahriri.— 490 ve 3445 numaralı kanunlara tevfikân nüfusun tahriri her on senede bir, aşarî bir rakama tevafuk eden tarihlerde, yapılır. Kanun, bazı müstesna hallerde, Nazırlar heyetinin karârile, tahriri nüfusu: daha kısa müddetler zarfında yapılmasına da mesâğ vermektedir.

Tahririn gayesi.— San at ve mesleklere ait tahrir ile birleştirerek, nüfusun filen ve kanunen mevcut olan miktarını tesbit etmektir. Mesken kâğıtları ve şahsî bulletenler ile ifa olunur. Bunlarla istenilen malûmat şunlardır: Ad ve san, cins, baş, doğum yeri, tabiiyet, ikametgâhın bulunduğu nahiye, hali medenî, maarif, din, lisan, san'at. Bütün bu malûmat, tahririn yapıldığı günün yarı gecesindeki vaziyete uygun olmak icap eder.

Bulletenler, ahali tarafından, tahririn yapıldığı gün verilir ve mahallî komisyonlarca tayin edilen, fakat hizmet- erine mukabil bir ücret verilmeyen tahrir ajanları tarafından kontrol edilir. Belediyeler tahrire müteallik bilcümle vesaiki, gerek doğrudan doğruya ve gerek vilâyetler vesatetile, bunları tasnif ve neticelerini neşrile mükellef, istatistik ofisine gönderirler.

Ahalinin tabîî hareketi.— Bu istatistik, belediyelerle

(commune) idareleri tarafından teşçil edilen hali medenî vak aları esas tutularak tanzim olunur. Fakat bu hususta muttarit ve yeknesak bir kanun mevcut olmadığı cihetle, matlûp malûmat, yeni kanunun carî olduğu mintakalarda, şahsî bulletenler vasıtasile alınmakta ve diğer mintakalarda muhtasar istatistik tablolarında teksif edilmektedir.

Her vilâyette istatistik umurile muvazzaf olan memur, bulletenlerle tabloları toplayıp tetkik ettikten sonra bunların umumî istatistik idaresine gönderir. Bunların neticeleri, biri nüfusun tabîî hareketlerini ve öbürü beynelmilel fihriste göre tasnif edilmiş olan ölüm sebeplerini muhtevi iki yıllık risalede neşrolunur.

Muhaceret ve seyahat hareketleri.— Muhacirin ve seyahate müteallik olmak üzere memlekete her girip çıkan eşhasa mahsus bulletenler ianesile, her ay bir istatistik tertip olunur, ikamet müddeti her seyyaha ait girme bulletenile çıkma bulleteni yekdiğerine takrip ile tayin edilir. Muhacir ve seyyahların tasnifi, seyahatte takip edilen maksada göre, yapılır. Her sene içmalî bir istatistik neşrolunur.

Ziraî istatistik.— Zeredilen arazi ile hasat verimine (rendement) müteallik malûmat her sene muhtelif belediye veya nahiyelerde toplanır. Bundan başka, vakit vakit ziraate müteallik malûmat ta cem ve tahrir olunur. En sonuncusu, beynelmilel ziraat enstitüsünün arzusuna tâbi, 1929 tarihinde, her çiftçiye bir bulleten tevzii suretile, yapıldı. Toplanan malûmat, vilâyetler ziraat mütehassısları ile kaza komisyonları tarafından mahallen kontrol edildi ve tasnifi umumî istatistik idaresince yapıldı..

Sınâî istatistik.— 1930 tarihinde sınâî ve ticarî teşeb- büsat ile memur ve ameleler hakkında - aldıkları maaş ve ücretleri de göstermek üzere - bir tahrir yapıldı. Sanayi ve ticaret odalarının kontrol edilen şahsî bulletenler umumî istatistik idaresinde toplandı.

Haricî ticaret istatistiki.— Bu istatistikin tertibi için lâzım olan malûmat (ithal ve ihraç olunan eşya ve emtianın miktar ve kıymetleri) gümrüklere verilen beyannamelerden alınmıştır. Beyan edilen kıymetler c. i. f. ve f. o. b. hükümlerine göre takdir edilerek umumî ithalât ve ihracat ticareti tetkik olunur. Bu hususta takip edilen usul, İktisadî istatistikler hakkındaki beynelmilel mukavele ahkâmına muvafıktır. Alınan neticeler ayda bir çıkan risalelerle ve bir yıllık tablo ile neşrolunur.

Seyrisefain istatistiki.— Seyrisefain harekâtım tesbit için buharlı ve yelkenli gemilerin girip çıkmalarını gösteren dört fhrist kullanılmaktadır. Bulletenler gemi kaptanları tarafından doldurulmakta ve liman reisleri tarafından kontrol edilmektedir. Bu istatistik, memaliki ecnebiye ile yapılan ticarete ait seyrisefainden başka, gemilerin uğradıkları yerlerle kabotaj hareketlerini de ihtiva eder. Bulletenler umumî istatistik idaresine verilir. Buda her ay alınan neticeleri hazırlayıp neşreder.

Yukarıda işaret olunan işlerden başka, umumî istatistik idaresi demiryolu istatistiklerde, posta, telgraf ve telefon istatistiklerde, adliye, maarif ve saire... istatistiklerde iştigal eder. Bunlara ait malûmat salâhiyetli memur veya dairelerden alınır. Bu istatistiklerin ne suretle tertip olunacakları her sene muntazaman neşrolunan risalelerde izah edilir

Yunan umumî istatistik idaresinin başlıca neşriyatı şunlardır:

L'annuaire statistique de la Grece, 1930 senesinden beri intişar etmektedir. Resmî istatistiklerin bir hulâsasını, muhtelif idare şubelerine ait bir çok malûmatı ihtiva eder:

Le Bulleten Mensuel, 1929 danberi her ay muntazaman çıkar ve en son malûmatı muhtevi olur;

Nüfus tahririne ait istatistikler:

.....1166.....

Belediye ve nahiyeler kamusu;
(Atina) ve (Pire) amelesi hakkında yapılan tahkikatın istatistikî neticeleri;
Yunanistanın nüfusu hakkında umumî malûmat; nüfusun harekâtına ait istatistik;

Ölüm sebeplerinin istatistiki;
Meb'usan ve ayan intihaplarına ait istatistik;
Yıllık ziraî istatistik (ekilen arazi ve hasat ile alınan randman, hayvan miktarı ve saire...);

Ziraat ve hayvanat tahriri;
Sinaî ve ticarî teşebbüsât tahriri;
Hayayici zaruriyenin, başlıca istihlâk mevaddının vasatî fiyatlarını müş ir bulleten;

Haricî ticaret istatistiki;
Seyrisefain harekâtına müteallik istatistik;
Atina borsasındaki esham ve tahvilâtın harekâtına ait aylık ve yıllık bulletenler;

Demiryol istatistiki;
Posta, telgraf ve telefon istatistiki;
Kazayı hukukî ve kazayı cezaî istatistiki;
Cinayata ait istatistik;
Kabahatlere müteallik istatistik;
İlk, orta ve yüksek tahsile ait istatistik.

Bu neşriyattan maada, Yunan umumî istatistik idaresi, memleketin umumiyetle idaresi hakkında nafi tetkikler yapar; kendisinden dahilen istenilen malûmatı verdiği gibi ecnebi memleketlerden vaki olan talep üzerine de lâzım gelen malûmatı verir.

Nihayet, ecnebi memleketlerce neşredilen ihσαιyata ait zengin bir kolleksiyonu vardır. Fransız lisanile vaki ve tetkiki kolay neşriyatını, diğer memleketlerin neşriyatı muka-

beleşinde, mübadele eder ve ecnebi ve beynelmilel istatistik idarelerde münasebatta bulunur.

Muhtelif idareler tarafından neşrolunan mevkut risalelerde de mühim ihşâf malûmat vardır ki başlıcaları ormanlara, madenlere, hapisanelere, deniz ticaretine, harp gemilerine ve saire... ye mütealliktir.

B— Belediye istatistikî

San zamanlara gelinceye kadar (Atina) dan başka hiç bir belediyede bir istatistik şubei mahsusası yoktu.

Atina belediyesi istatistik bütçesi de yalnız nüfusun hareketile meşguldü. Aynı harekâta ait istatistik bir kaç sene Selanik nüfus müdürlüğünce tertip edilmişti.

Yunan umumî istatistik idaresi, hiç değilse büyük şehirlerde istatistik büroları ihdas ve teşkil etmekle belediye istatistikini takviyeye hizmet eylemiştir. İstatistik teşkilâtına ait 3452 numaralı kanun, belediye reislerini istatistik büroları ihdas etmeğe mecbur tutmuştur. Bunlar şimdi memnuniyete değer bir surette çalışıyorlar.

C— İstatistik tedrisatı

1922 tarihinde, istatistik için Atina Üniversitesinde fevkalâde bir kurs açıldı. Fakat buraya henüz sureti mahsusada bir profesör tayin edilmedi. Bununla beraber, elyevm ilmi malî profesörü olan M. A. Andre Ademi, 1906 tarihindenberi muhtelif istatistik kursları yapmaktadır.

Kezalik 1928 tarihindenberi Selanik Üniversitesinde ihdas olunan istatistik kürsüsüne henüz kimse tayin edilmemiştir.

.....1168.....

İktisadî ve ticarî ilimler yüksek mektebinde, istatistik, 1928 denberi iktisat profesörü M, Kolitsunokis D. tarafından okutuluyor.

Nihayet istatistikin siyasî ilimler serbest mektebinde okutulması da mevzuu bahistir.

Ç — Hususî istatistik

İstatistik tetkikatı, 1898 tarihinde ihdas edilen, Yunan istatistik cemiyeti tarafından oldukça tevsi edilmiştir. Bu cemiyetin maksadı, memleketin maddî ve manevî terakkiyatile münasebettar meselelerin tetebbuu hususunda faydası olan ihşaî malûmatı toplayıp tertip etmektir. Bu gayeyi istihsal için, muhtelif müsabakalar tertip ve bir çok tetkikat için mükâfatlar tahsis eylemiştir. 1916 da, (iktisat ve istatistik cemiyeti) namile tadil edilmiş ve faaliyetinin yeni yeni eserlerini göstermiştir. Bununla beraber işbu faaliyet yavaş yavaş azalmış ve nihayet büsbütün yok olmuştur. Bunun yerine 1916 da teşkil edilen (Siyasî ve İçtimai ilimler cemiyeti) kaim olmuştur.

(Yunan Bankası) ile (Atina Bankası) nın tetkik şubeleri de keزالik istatistik ile meşguldürler ve ayda bir buletenler neşrederler. Bundan başka, (Bankalar ittihadı) bir takım İktisadî ve ihşaî malûmatı ihtiva eden Annuaire economique de la grece mecmuasını neşretmeğe başlamıştır.

Belli başlı ticaret ve sanayi odaları keزالik ihşaî malûmat neşrederler.

D — Umumî neticeler

Yukarıdaki izahattan açıktan açığa istintaç olunur ki resmî, ihşaî muamelâtı tamâmile merkeze toplamak suretile ileriye doğru esaslı bir adım atmıştır. Bu servisin tedricî terakkisi, uhtesine mevdu gayeyi istihsal hususunda sarfolunan miistemir gayrete delildir.

Fakat, bu himmet ve gayret ile mütevazî olmak üzere, istatistik tedrisatını takviye etmek, hususî faaliyetleri inkişaf ettirmek ve belediye istatistik bürolarının teşkilâtını genişletmek icap eder.

MihalopolosYunan Umumî İstatistik
Müdürü**Ali Kemâli**

Bilecik Valisi

ALMAN HÜKÜMETİNİN; NEZARETLER MUAMELÂT TALİMATNAMESİNİN 2 İNCİ HUSUSÎ KISMI

Bu hususî talimatname, 1 mayıs 1924 tarihinde kabul olunarak, 22 1 inci teşrin 1928 senesinde yapılan tadilâttan sonra yeniden tab ve neşredilmiş olup elyevm mer î bulunmaktadır.

Fihrist:

A — DEVLET ŞÛRASI, DEVLET İKTİSAT ŞÛRASI, MİLLET MECLİSİ İLE TAHRİRİ MUAMELÂT ŞEKİLLERİ

I — Devlet Şûrası:

Umumî, encümen toplantılarının tayini, içtimaa iştirak edeceklerin vaktinde haber verilmesi, tekliflerin gizli tutulması, kararlar. (1 - 7)

II — Devlet iktisat şûrası:

Umumî, hükümetin teklifleri, hangi içtimaların gizli olacağı, hükümet murahasaları, sual ve izahatlar, (13-16)

III — Millet meclisi:

- A — Umumî
Millet meclisinde hükümet sıraları, (13-16)
- B — İstizahlar (17)
- C — Küçük sualler (18-19)
- D — Arzuhal, istida ve kararları (20-22)
- E — Meclisin kanunî teklifleri (23)
- F — Nazırların mecliste beyanatı (24-25).

B —KANUNLARIN HAZIRLANMA YOLLARI

I —Müsveddelerin hazırlanması:

- A — Cumhuriyet reisi ve Başvekalin haberdar edileceği haller. (26)
- B - Diğer nezaretlerin iştiraki (2 7)
- C — Hariçten alâkadarların iştiraki (28)
- D — Eyalet hükümetlerinin iştiraki (29)
- E - Gizli tutma (30)

II - Müsveddelerin yazılması:

- A — Kanunun adı (31)
- B - Kanunların başlangıcı (32)
- C - « » bağlanması (33)
- D — Kanunların haricî şekillerinde vahdet ve telhis (24)
- E - Kanunlarda vuzuh, kanunların dili (35-36)

III — Kanun lâyhalarının takdimi:

- A — Hükümete verilmiş, hükümetçe müdafaamı (37-40)
- B — Devlet iktisat şûrasına verilmesi (41-42)
- C — Devlet şûrasına verilmesi (43-45)
- D — Meclise şevki (46-50)**

IV— Devlet şûrasının ve millet meclisinin kanun lâyhaları:

- A — Devlet şûrasının kanunî teklifleri: (5 1)
- B — Millet meclisinde yapılan kanunî teklifler (52)

.....1172.....

V_Devlet şûrasının son itirazı. (53-54)

VI_Kanunların tamamen hazırlanması, neşri (55 - 57)

C_Kanunların tatbikatında gözetilecek hususat: (58-67)

D_Kanunların resmî gazete ve nezaretler mecmuasında neşredilmeleri (68-73)

Lahika: 18 inci maddedeki A ve B matbua numunelerde 22 inci maddedeki C matbua numunesi.

SON

A — DEVLET ŞÛRASİLE - MİLLET MECLİSİLE – İKTİSAT ŞÛRASİLE UMUMÎ MUAMELÂT VE TEMASLARIN ŞEKLİ

I — DEVLET ŞÛRASI:

— 1 — Umumî

1 — Kendi dairesi tahrirî muamelâtını, I 928 senesinde resmî gazetenin 363 üncü sayfasındaki talimatname ahkâmına göre yürütür.

2— Umumî içtimalarile, encümenlerinin içtimaları, meclisin açık bulunduğu müddetçe, davet vukubuldukça icra olunur. Umumî içtimalar «Açık» yapılırsa da, encümen içtimaları «Kapalı» yapılır ve müzakereleri gizli tutulur.

— 2 —

İçtimaa riyaset.

1 — Umumî içtimalara, dahiliye nazırı riyaset eder. Fevkalâde hallerde, içtimai icap ettiren nazır riyaset eder. Dahiliye nazırı, diğer nazırlarla anlaşma yaparak içtimalara münavebe ile riyaset edebilecekleri gibi, herhangi bir müsteşar da içtimaa riyaset edebilir.

2 — Encümen içtimalarında, bir nazır veya bir müsteşar gelemese, mazbatayı yapacak vekâletin bu mesele ile alâkadar olan umum müdürü içtimaa riyaset eder. Eğer bu umum müdürün de manii varsa, başka bir umum müdürün veya lüzumunda başka nezaretten bir umum müdürün riyaset edebilmesi için vaktinde ait olduğu makama haber verir. İstisnâ hallerde, bir şube müdürü riyaset edebilir.

— 3 —

Encümen toplantılarının tayini.

1 — Encümenlerin ne vakit içtima edeceklerini dahi- liye nezareti tesbit eder. Toplanma günü, aynı zamanda devlet şûrasının kalem Md. olan Dahiliye Nezareti kalemi mahsus müdürü tarafından bildirilir, içtima günü; devlet şûrasının mazbata muharriri muameleyi hızırladıktan ve alâkadar nezaretle anlaştıktan sonra, tesbit olunur. Herhangi bir nezaret, teklifinin süratle karara raptını istiyorsa, kendi mazbata muharriri dahiliye nezareti kalemi mahsus müdürde vakti zamanında temasta bulunmalıdır.

2 — Nezaretler muamelât talimatnamesinin 14, 16 ve 34 üncü maddelerdeki hazırlık zamanlarına dikkat olunacaktır.

.....1174.....

Mazbataların ihzarında bu maddelere riayet etmekle beraber, eyaletlerin de mütaleaları alınmalı ve hazırlıksız içtimalardan içtinap etmelidir. Herhangi bir sebepten dolayı mukannen toplantı günlerinden gayri günlerde ve acele toplanma hallerinde, mektup veya telgrafla davet olunacak azanın Berlin haricinde bile olsalar, gelmeleri için geçecek zaman nazarı dikkate alınarak, toplantı günü tesbit edilmelidir.

3 — Encümenlerin içtimai saat 15 ten evvel aktedilmemelidir. Umumî içtima günü olan salı günü içtimaları öğleden evvel yapılmamalıdır. Öğleden sonra yapılacak salı içtimamdan evvel de, yalnız müstesna hallerde, encümen içtimai yapabilir. Cumartesi günü öğleden sonra hiç bir içtima yapılmaz.

4 — Ayni encümenin bir günde müteaddit muhtelif içtimaları veya, muhtelif encümenlerin ayni günde içtimaları olmamasına dikkat edilmelidir.

— 4 —

İçtimaa iştirak edecek memurların evvelden haberdar edilmesi.

Encümenlerin içtimalarında, evvelâ reisin muvafakatini alırlar. Bu memurların adedi çok ise veya mütehassıslardan, gruplar iştirak edecekse riyaset eden nezaret bunların bir listesini tanzim ettirir.

— 5 —

Hükümet namına yapılan izahatın kaydedilmesi.

Hükümet tarafından encümen veya heyeti umumiyyeye

tevdi olunacak mühim işlerin muamelesi ve notları, mazbata muharriri tarafından ait olduğu dosyalara konur.

— 6 —

Tekliflerin gizli tutulması.

1 — Matbu teklifler, açık olacak heyeti umumiye içtimalarında müzakere edilmeden evvel gizli tutulur ve bunlar yalnız müzakereye iştirak edecek azaya verilir. Azadan başka eşhasın da mütaleası alınacaksa bu matbuaların onlar tarafından da gizli tutulması hususu temin olunur.

2 — Hükümet tarafından «gizli» kaydını almış olan bütün matbualar (teklifler) başka bir emir ve tamimle bu karar kaldırılıncıya kadar gizli tutulurlar. Devlet şûrasının bürosuna tevdi olunacak teklif matbualarından vaktinden evvel herkese şuyu bulmaması arzu olunan şeylerde «gizli» kaydını alırlar.

— 7 —

Kararlar.

Şûranın kararları, merbut olduğu nazırlıkta hazırlanır. Hükümetin mütaleası, heyeti umumiyeye tahriri ve encümenlere şifahî olarak bildirilir. (47 inci maddeye müracaat)

II —. DEVLET İKTİSAT ŞÛRASI:

— 8 —

Umumî.

Devlet iktisat şûrasının vazifeleri ve muamelâtının nasıl

.....1176.....

tutulacağı hakkındaki 4/5/1920 ve 10/6/1921 tarihli kararların ahkâmı bakidir.

— 9 —

Hükümetin teklifleri.

1 — Hükümetin teklifleri tetkik ve mütaleası alınmak üzere, devlet iktisat şûrasına havale olunur. Devlet iktisat şûrasının 2 daimî encümeni vardır, iktisat siyaseti, içtimaiyat siyaseti. Bu encümenlerden gayri lüzumu kadar encümenler teşkil olunabilir.

2 — Encümenlerin vazifesi, kendilerine havale olunan teklifleri tetkik etmek ve kendi talimatnamesinin 11 inci maddesi 3 üncü fıkrasında tasrih olunan kararı veremeyeceği hallerde, bu teklifleri heyeti umumiye sevkettir.

3 — Reisin karar verebileceği hallerde de, bir encümenin kararı heyeti umumiye bildirmeksizin hükümete haber verilir ve keyfiyet heyeti umumiyenin ilk içtimasında arz olunur.

— 10 —

Hangi içtimalann gizli olacağı.

1 — Devlet iktisat şûrasının heyeti umumiye içtimaları açıktır. Encümenlerin içtimaları kapalıdır.

2— Teklif matbualarının gizli tutulma işi 6 inci maddedekinin aynidir.

— 11 —

Hükümet murahhasları.

1 — Hükümet tarafından gönderilen murahhaslar ve

mümessiller her içtimaa girebilirler ve taleplerinde dinlenirler.

2 — Devlet iktisat şûrası; hükümet tekliflerinin müzakeresinde, hükümet mümessillerinin de bulunmasını hükümetten rica edebilirse de, gönderip göndermemek hükümetin yedi ihtiyarındadır.

3 — Nezaretlerde müstahdem hiç bir kimse bir mütehasıs sıfatile dinlemez. Sair resmî dairelerin memur ve müstahdemini de müstesna hallerde yalnız nazırların müsaadesile dinlebilirler.

— 12 —

Sual ve istizahlar

1 — Hükümetten Parlmento usulünde olduğu gibi sual ve istizahı madde olunamaz.

2 — Hükümetten sorulacak sualler, ya bir encümen tarafından veya en az 10 aza tarafından yapılabilir. Devlet iktisat şûrasının reisi böyle sorguları evvelâ daimî encümene havale eder. Encümenin reisi, sorulacak mesele hakkında müzakere yapmak ve izahat vermek üzere, hükümetten murahhaslarını rica eder. Hükümet mümessillerini de dinledikten sonra encümen meseleyi isterse heyeti umumiye arzeder. Hükümet bu heyeti umumiye içtimasında mümessillerini gönderir.

3 — Suali alan nezaret buna cevap vermemek istiyorsa, keyfiyeti doğrudan doğruya devlet iktisat şûrasının kendisine bildirir, (iktisat nezaretine değil!.)

III — MİLLET MECLİSİ:

a — Umumî

— 13 —

Millet meclisinin muamelât ve işleri hakkında 12/12/ 1922 tarihli ve resmî gazetenin 11/1923 te 101 inci sayfasındaki talimat ile meclis binasına giriş, çıkış ve meclisin dahilinde tarzı hareket hakkındaki 18/6/1921 tarihli talimatnameler ahkâmı caridir.

— 14 —

Her nezaretin daire müdürlüğü, meclise girip çıkacak yüksek memur ve murahhaslara, kırmızı daimî kartlar verir. Diğer memur ve müstahdemine bir defaya mahsus ve lüzumunda kullanmak üzere mavi kartlar verir. Mavi kartlar kullanıldıktan sonra derhal geri alınacaktır.

— 15 —

Millet meclisinde hükümet sıraları.

1 — Nezaretlerin mümessilleri için bu mevkilerin ikinci sırası, nazırlar, müsteşarlar ve umum müdürler için de birinci sırası tahsis olunur. Meclis riyaset kürsüsünün sol tarafındaki hükümet sıraları, devlet şûrası azalarına ve eyalet nazırları mümessillerine mahsustur.

2— Hitabet kürsüsünün sağ tarafına, mevzuu bahis işin ait olduğu nezaret murahhasları ve sol tarafına, encümen mazbata muharriri otururlar.

.....1179.....

3— Riyaset kürsüsüne ve hükümet sıralarına giden yollar daima açık tutulmalıdır.

4— Büyük addolunan günlerde hükümet sıralarına her nezaretten yalnız müsteşar ve en çok iki memur girebilir. Bunun için de yalnız o güne mahsus olmak üzere, ait olan nezaretin kalemi mahsus müdürü meclis idare âmirinden kart ister. Böyle günlerde giriş kapısında bir liste bulundurularak, kartını gösterip girenlerin isimleri buraya yazılır. Müsaadesiz girenler mes'ul edilirler. Kartlar içtimain sonunda alman yere iade olunur.

— 16 —

Hariciye encümenine vekil ve müsteşarlardan başka ve hükümet murahaslara, encümen reisine tahrirî malûmat verildikten sonra girebilirler.

b — İstizahlar

— 17 —

1 — Meclisin muamelât talimatnamesinin 56 inci maddesi mucibince, meclis reisi istizahları, hükümete tebliğ ile, ne vakit cevap verileceğini tahriren sorar.

2 — Hükümet; cevap vermekten istinkâfa, 15 günden evvel cevap vermeğe veya cevap için muayyen bir zaman tayinine salâhiyettardır.

3 — istizahı alan nazır, başka türlü hareket etmeği kararlaştıramamışsa derhal ve herhalde istizahın geldiği tarihten 1 5 gün zarfında, meclis riyasetine kendi imzasile atideki tahrirâtı gönderir;

.....1180.....

«Hükümet meb'usun numara ve tarihli istizahına cevap vermeğe hazırdır. Cevap verilecek günün kat'iyetle tesbiti için meclisin reisi ile ayrıca ve bizzat temas edeceğim efendim.»

c — Küçük sualler

— 18 —

Yazı ile cevap

1 — Meclisin azalarının ufak suallerine, meclis reisi hususî bir tezkere ile ait olduğu nezarete gönderir. Bu gibi suallere, tahriratın tarihinden en çok 14 gün içinde cevap vermek lâzımdır.

Bu müddet zarfında tam ve matlûp veçhile cevap vermeğe imkân yoksa, keyfiyet ve ne vakit matlûp cevabın verilebileceği, tahrirî olarak meclis reisine bildirilir.

2 — Ufak suallerin cevaplarında ve cevapların hazırlanmasında kullanılacak matbualar nümune 1 ve nümune 2 de gösterilmiştir.

3 — Acele ahvalde, verilecek cevabın diğer nezaretler tarafından da imza edilmesinden sarfinazar olunabilirse de lüzum görülen hallerde muvafakatleri en seri bir vasıta ile (meselâ telefonla) alınır ve müsveddeye işaret edilir.

4 — Sualin tevcih olduğu nezaret bu سوال ile alâkadar değilse, alâkadar olan nezaretle evvelâ telefonla konuşularak muvafakat alındıktan sonra سوال takriri derhal oraya havale olunur.

— 19 —

Şifahî cevap

Meclise 14 gün içinde tahrîrî cevap verilmiemişse, meclis reisi bu meseleye şifahî cevap verilmek üzere o günü ruznamesine alır. Başkaca bir karar ittihaz olunmamışsa, meclis kâtibi veya ait olan nezaretin murahhası cevabı okur. Murahhas tahrîr okunmadan evvel, meclis reisine veya kâtiplerinden birine kendi ismini bildirir. Cevabın bir kopyası sual sorana, bir sureti de meclisin yazı işleri kalemine ve beş nüshada Alman Gazeteciler Cemiyeti mümessillerine verilir. Cevap mecliste alenen okunduktan sonra tab ve neşredilebilir.

d — Arzuhal, istida ve kararlar

— 20 —

İstida ve arzuhalleri, meclis reisi ait olduğu encümene havale eder. Encümen talep ettiği zaman hükümet namına, izahat için biri gönderilir. Encümenin vardığı netice, meclisin heyeti umumiyesine arz olunur. (Meclis muamelât talimatnamesinin 64 ve 65 inci maddelerine müracaat).

— 21 —

Kararların ait olduğu dairelere şevki

Meclis reisinin imzasile nezaretlere gelen kararlar, nezaretin muayyen bir şubesinde toplanır. Burası ait olan yerlere birer suret göndererek 23 üncü maddedeki esaslar dahilinde muamelesinin süratle ikmaline nezaret ve takip eder.

Kararların cevabı.

1 — Meclise her sene iki defa (mayısta ve teşrinisanide) de bir liste ile, verdiği kararların neticeleri ve nazarı dikkate alınması lâzım gelen şeyler hakkında neler yapıldığı bildirilir. Listenin tamamı Dahiliye Nezaretinde hazırlanır. Diğer nezaretler numune 3 teki matbua ile verecekleri malûmatı, ve aldıkları tedbiri bildirirler.

2 — Her nezaretin şubeleri, kendilerine havale olunan istidalar hakkındaki fikirlerini ve meclisin kararlarına ait çare ve tedbirleri 3 numaralı matbuaya ayrı ayrı sahifelere yazarlar. Cetvelin ikinci hanesine meclis reisinin karar hakkındaki tahriratının tarihi konur. Cetvelin 3 üncü hanesinde meclisin kararı kelime kelime yazılır. Ve bunun altına, meclis reisinin tahriratında istinat ettiği hükümet evrakı matbuası sırası yazılır. Cetvelin 4 üncü hanesi, hükümetin kısaca vereceği cevap için olup, burası, nazır başka bir şey tembih etmemişse, müsteşarın vereceği direktif üzerine doldurulur, yazılır. 2 1 inci maddede bildirilen şube; cevabî muamelâtın noksansız olmasını kontrol eder ve onları, meclisin kararları sırasıyla yazar ve vakti zamanında (nisanın ve teşrinievvelin bidayetinde) Dahiliye Vekâletine gönderilmesini temin eder.

3 — Mühim ve acele hallerde, liste yapılmadan da nezaretlerden meclis riyasetine cevaplar gönderilebilirse de, bu cevabın bir kopyası da, Dahiliye Nezaretine gönderilir.

e — Teklifler.

Meclisin içinden gelen tekliflerin hangisine hükümetin

mecliste ve hangisine encümende cevap ve izahat vermek lâzım geldiğini ait olduğu şube tayin eder. Bu iş müteaddit şubeleri, umum müdürlükleri, hatta nezaretleri alâkadar ediyorsa, mecliste kimin murahhaslık edeceği önceden tayin edilir. Mazbata muharrirliğini yapacak vekâlet, lüzum görürse meclis reisine, takririn müzakeresine salâhiyettar olacak zatı da bildirir.

f — Nazırların mecliste beyanatı

— 24 —

Not varakaları

Mecliste mevzuu bahsolması ihtimali olan meselelerle umurun tenkit ettiği işler, her kısımda ve şubedeki yenilikler ve saire için her alâkadar şubece bir not varakası ihzar olunarak, o daire âmiri tarafından bizzat nazıra verilir. Bu vaakaların yalnız bir tarafı yazılır; ve köşesine şubesi, hulâsası ve tarih yazılır. Bunları evvelâ nazır görür, sonra muhtelif şube ve kısımların not varakaları hususî kalemde tevhit olunurlar. Bundan sonra birer kopyaları da, müsteşara, ait olduğu şube müdürüne ve kısmına verilir.

— 25 —

Nazırların beyanatının neşredilmesi

1 — Nazırların meclisteki beyanatlarının stenografi ile alınmış zabıtları, hükümetin resmî gazetesi ile ertesi gün neşrolunur. Bunun için meclisten gelen bu cins zabıtlar derhal gözden geçirilmeli ve beyanatın verildiği günün ertesi

.....1184.....

gün resmî gazetede intişar edebilmesi için saat 1 1 re kadar meclis yazı işleri kalemine iade edilmiş olmalıdır.

2 — Nazırların, yazıya tahvil olunan ve umumu alâkadar eden veya siyasî olan beyanatları, nutkun hitamında derhal Alman gazeteciler birliğine ve Volf ajansına bir kopyası verilir.

b — Kanunların hazırlanma yolları I. Müsveddelerin hazırlanması:

a — Cümhur Reisi ve Başvekilin haberdar edilmeleri

— 26 —

Herhangi bir siyasî maksat için ehemmiyetli bir kanun lâyihası hazırlanırken veya hazırlık mühim netice ve muameleyi mucip olcaksa, Cümhur Reisi veya Başvekil bundan haberdar edilir.

b — Diğer nezaretlerin iştiraki.

— 27 —

1 — Yapılmak istenen kanunla alâkası olan nezaretler, kanun lâyihası hazırlanırken ihzar muamelesine iştirak ederler.

2 — Dahiliye Nezareti, kanunu esasiye temas eden bütün kanun lâyihalarının ihzarında mutlaka iştirak ettirilir.

3 — Eğer bir kanunun tatbikatı; hükümeti, eyaletleri, şehirleri, masrafa sokacaksa, Maliye Nazırının, Divanı Mu-

.....1185.....

hasebat reisinin, tasarruf komiserliği reisinin de, müsvedde ihzar edilmeden evvel, fikir ve mütaleaları alınmalıdır. Çok teferruata kaçan veya masraflı bir ihzar muamelesini icap ettiren kanun hazırlıklarına alâkadar olan nezaret ve reislikler muvafakat etmeden girişilmemelidir. Alâkadarların anlaşılamazlık halinde vekiller heyeti kat'î kararı verir. Nazırların meşgul oldukları sair acele işler bu sebepten tehir edilemez.

4 — Vergiye müteallik her kanun müsveddesinde Maliye Nazırı mutlaka iştirak eder.

c — Hariçten alâkadarların iştiraki.

— 28 —

1 — Kanunların ihzarında ve mühim talimatnameler yapılırken, alâkadar işin mümessilleri davet olunur. Bu temsilde kulüpler, cemiyetler ve dernekler; şube ve kısımlarının arzularını, ihtiyaçlarını vakti zamanında dinlemeğe ve onların metaîbini nazarı dikkatte tutmağa mecburdur. Aynı şey, vilâyetlerin, şehirlerin ve belediyelerin mümessilleri hakkında da caridir.

2 — Alâkadar nezaretler ve riyasetler müsvedde üzerinde anlaşmadan evvel, cemiyetler ve emsalî ile temas edilmez. Çünkü bu suretle kanun müsveddesine, sonradan çıkarılması lâzım gelecek şeyler de konulabilir.

3 — Kudreti ve nüfuzu veya teşkilâtı bulunduğu eyaletin hudutlarını aşamıyan cemiyetler, o eyalet hükümeti tarafından dinlenir ve metalebeleri, eyaletçe temsil olunur.

d — Eyalet hükümetlerinin iştiraki.

— 29 —

1 — Nezaretler; kanunların ihzarında mühim meseleler için, devlet şûrasının daimî encümenleriyle temas eder ve müşavere yaparlar. Davet ya eyaletlerin encümendeki azalarına ve yahut encümenlerde temsil edilen eyaletlerin murahhaslarına, hükümet vasıtasile gönderilir. Kanun müsveddesi siyasî ve pek mühim maddeleri de havi ise, encümen azalarından başka reislerinin de iştirak ettirilmesi muvafık olur.

2 — Hazırlanacak kanun müsveddelerinden eyalet hükümetleri de zamanında haberdar edilmeli ve kanun müsveddesinin gizli tutulup tutulmaması meselesi de önceden bildirilmelidir.

3 — Herhangi bir nezaret; yaptığı kanun müsveddesini, devlet şûrasına veya eyalet hükümetlerine bildirmeden evvel, bazı resmî dairelerin veya eyaletlerin fikirlerinde esaslı noktalarda ayrılmış bulunup bulunmayacağını, encümenlerin ve eyalet hükümetlerinin hangi noktalarda muhalif vaziyet alacakları ve ona göre tedbirler düşünmüş olmalıdır.

4 — Yapılacak bir kanun müsveddesi, eyalet veya vilâyetlerin bilvasıta veya bilâvasıta masrafını mucip olacaksa ve masraf peşinen hükümetçe tesviye edilmeyecekse, bunun malî ciheti evvelâ eyalet hükümetleriyle konuşulur.

e — Gizli tutma.

— 30 —

Nezaretlerin kanun müsveddeleri; meclise sevkedilme-

den evvel, gazetelerde intişar edemiyeceği gibi, meclis azalarına ve encümenlerine, hatta, resmî olarak iştirak etmemiş sair dairelere bile bildirilmez. Herhangi bir sebepten istisnâ bir hareket yapılmak lâzım gelirse müsvettenin ihzarında âmil ve müessir olan nezaretlerin, hatta siyâsî işlerde Başvekâletin de muvafakati alınmak lâzımdır. Kanun müsvettenin ihzarında 28 ve 29 uncu maddelerdeki hükümler, bu madde ile ilga edilmiştir.

II — Müsveddelerin yazılması:

a — Kanunun adı

— 31 —

1 — Kanunun adı ve unvanı mümkün olduğu kadar kısa tutulmalıdır. Kanun muhteviyatı unvandan hulâsa edilmeli ve pek istimal edilen «hakkında» kelimesini kullanmaktan çekinmelidir.

2 — Eski bir kanun değişecekse veya kaldırılacaksa, yeni kanunun başlığında, eski kanun yalnız adı ile bahsedilerek tarih ve numarası yazılmaz.

3 — Bir kanunun birden fazla tebdilinde, şu şekilde başlık yazılmalıdır.

« kanununun ikinci değişmesi, veya.....
ikinci kanun.»

b — Kanunların başlangıcı.

— 32 —

1— Kanun atideki şekilde başlar:

.....1188.....

«Millet meclisinin kabul ettiği.....kanun devlet şûrasınca da kabul edildiği cihetle neşredilmiştir.

2 — Eğer kanun başka bir kanunu değiştiriyorsa, bu hususatın kanunda nazarı dikkate alındığı şu suretle işaret edilir:

«Bu kanuna eski kanunu değiştirenmaddeleri konmuştur.»

3 — Bu hususta Dahiliye Nazırı evvelâ dinlenmiş olmalıdır.

4 — Millet meclisi; azasın üçte ikisi nisbetinde bir ekseriyetle, devlet şûrasının kabul etmek istemediği bir kanun kabul ederse; bu gibi kanunlar şöyle başlar:

«Meclisi meb'usan tekrar tekrar reye vazettiği işbu kanunu; kanunu esasının 74 üncü maddesinin 4 üncü fıkrası mucibince kabul etmiştir.»

5— Eğer bir kanun halkın talebi ve arzusile meydana gelmiş veya herhangi hususî bir vaziyet icabı kabul edilmişse bunun ilân ve neşri şekli dahiliye nezaretile alnışıldıktan sonra kararlaştırılır.

c — Kanunların bağlanması.

— 33 —

1 — Her kanun, kanunda sarahat olmadıkça resmî gazetede intişarının 1 5 inci günü muteber olur. Hangi günden itibaren tatbik olunacağı kaydı ancak mecburî hallerde konur. Bu gibi hallerde de, kanunun 3 üncü defa mecliste okunuş günile devlet şûrasının itiraz etmeğe hakkı olduğu kanunî mühlet ve neşri ilân müddetleri nazarı dikkate alınmalıdır. Ecnebi devletlerle yapılan muahedeleri kabul eden muvafakat kanunları için 2 inci fıkradaki hususî kaidelere riayet olunur.

2 — Ecnebi devletlerle yapılan muahedeler sadece hükümet veya İdarî meselelerden olmayıp ta devletin kanunlarına temas ediyorsa, kanunu esasının 45 inci maddesi mucibince evvelâ meclisin muvafakati alınmak lâzım gelir. Bu muvafakat devlet kanunu halinde yapılır.

Böyle bir kanunun muteber olması, hukuku düvel esasatı üzerine muahedenin karşılıklı imza ve teatisinden sonra şu cümle yazılır:

«Bu kanun neşir ve ilânından bir gün sonra muteberdir.»

Veya; «..... muahedeninmaddesinden yazılı olduğu gibi kanunun muteber olacağı gün resmî gazetede tasrih olunacaktır.» Muahedenin teati edildiği gün ile muteber olacağı günü hariciye nezareti resmî gazetede ilân eder.

d — Kanunların harfîcî şekillerinde vahdet ve telhis

— 34 —

1— Kanunlar maddelere, fıkralara ve numaralara taksim edilecektir. Uzun olan kanunlar bap, fasıl ve kısımlara ayrılabilir. Kanunlardan bahsolunurken umumî kanunlar kitabında olduğu gibi madde numarası ve sayfası gösterilir. Ceza kanunları, medenî kanun gibi büyük kanunlardan bahsedilirse kanun tarihi ve resmî gazetede ki sayfası yazılmağa lüzum yoktur.

2— Eğer kanun maddelere ve fasıllara ayrılmışsa başlığın altında bir tek madde veya bir tek fıkra olarak yazılır.

3 — Resmî gazetede ilân olunan kanunlardan şu suretle bahsolunur:

.....1190.....

«Resmî gazete sayfa 326 ve 1922 senesinden sonraki kanunlarda da meselâ;
«1 Sayfa 460 «hangi seneye ait olduğu ise ancak kanunun tarihile resmî
gazetenin tarihleri başka başka olduğu hallerde yazılır.»

Meselâ: «Umumî Harpte ölenlerin mezarları hakkında 29/12/1922 tarihli ve
resmî gazetenin 1923 senesi 1 inci ayı 5 5 inci sayfasında çıkan kanun» denir.

e — Kanunlarda vuzuh, kanunların dili.

— 35 —

Kanunlarda vüzuh

1 — Her kanunda kanunu yazdırmağa saik olan düşünce vazih olarak
yazılmış bulunmalı ve kanunu anlatmak için uzun tafsilâta lüzum kalmamalıdır.
Bu fıkra kanunların talimatnamesi için de caridir.

2 — Kanun ve talimatnamelerde diğer kanun ve tali
matnamelere müracaat «kaydı» konulmamalı. Zaruret halinde de kanun
okununca bahsolunan kanuna müracaat etmeden neye müteallik olduğunu
anlatmalıdır. Meselâ:kanunun maddesi (muhasebe defteri
tutulması hakkında)

3 — Değiştirilen kanunlarda kendiliğinden anlaşılmalıdır. Eğer herhangi bir
kanunun bir çok maddeleri değişti- riliyorsa, ya eski kanunun yeni açtığı şekil
tebliğ edilir veya eski kanun tamamen kaldırılır. Veya yeni kanunun sonuna
konacak bir madde ile evvelki kanunun yeni kanunla değişen maddeleri
tamamile toplu halinde neşrine hükümet mezun kılar.

4 — Bir kaç kanun tadil edilecekse tier biri için ayrı ayrı tadil edici birer kanun çıkarmak lâzımdır.

—36—

Kanunun dili.

1 — Kanunun dili açık ve acemiler için de anlayışlı olmalıdır. Terkipler, adlî ıstılahlar kullanmaktan içtinap etmelidir. Kısa cümleler, uzun cümeler ve tafsilâtlı cümlelere tercih edilmelidir.

2 — Her kanunun lisanın bütün inceliklerine malik olması ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilmesi için, manası bozulmadan tertip edilmek üzere kanun müsveddeleri Alman dil cemiyetine gönderilir. Bu cemiyet dahiliye vekâletinden tahsisat aldığı cihetle müsveddelerin tetkiki için posta parasından gayri bir para almaz.

III — Kanun lâyhalarının takdimi:

a — Kanun müsveddesinin hükümete verilmesi, kararlaştan müsveddelerin hükümetçe müdafaası.

— 37 —

Umumî

1 — Kanun lâyhaları, kanunları çıkaracak meclise gitmeden evvel, kanunu esasi mucibince, tetkik, müşavere ve karar altına alınmak üzere kabineye (vekiller heyetine) sevkolunur.

Kanun müsveddelerinin vekiller heyetinde nasıl muamele göreceği 1924 senesi 3 mayıs tarihli ve resmî gazete-

nin 173 sahifesinde intişar ederek 1926 senesi 14 nisanında resmî gazetenin 119 uncu sahifesinde (nezaretler gazetesi) değışmiş şekli bildirilen talimatnamede musarrahtır.

2 — Kanun müsveddesi; 25 nüsha olarak Başvekâlet müsteşarlığına hitaben yazılan bir tezkere ile birlikte gönderilir. Bu tahriratta alâkadar nezaretlerin ve eyalet nazırlarının kanun müsveddesine rıza veya muvafakat gösterip göstermedikleri veya ne dereceye kadar muteriz oldukları bildirilir. Anlaşamamazlık noktaları hulâsa olarak yazılır. Herhalde, ya kanunun; hükümeti, eyalet ve belediyeleri masrafa sokmıyacağı veya masrafa sokuyorsa Maliye Nezaretile Divanı Muhasebatın veya devlet tasarruf komiserliğinin malûmatı olup olmadığı, itiraz edip etmedikleri bildirilir. (27 inci madde 3 üncü fıkraya müracaat) Bu malûmat noksan ise, Başvekâlet müsteşarlığı bunları ait oldukları yerlerden sorar, tamamlar.

3 — Ecnebi memleketlerle yapılan muahedelere ait olan kanun müsveddelerini alâkadar nezaretle beraber, hariciye nezareti de ihzar eder. İstisnâî hallere, yalnız hariciye nezaretinin muvafakile müsaade olunabilir.

4 — Kabinede şifahî izahata lüzum yoksa; müsveddenin raptan gönderildiği tahriratta, mevcut tahrirî esaslar üzerinde karar vermenin kâfi geleceği tasrih olunmalıdır.

5 — Büyük kanunların müsveddelerini iyi anlaşılması için böyle kanunlara bir izahname raptolunur. Bu izahnamede; kanunun neye ait olduğu, kanunun esbabı mucibesi, kanunun taksimat şekli, mühim muhteviyatı, henüz münaziünfih olan meseleler ve halli için düşünülen tedbirler hulâsaten yazılmalıdır. Bu izahat bir çok hallerde matbuata tebligat şeklinde de verilebilir.

.....1193.....

6 — Müsveddenin şevkinde amelî olarak kullanılan tahrirat şekli şudur:

«Başvekâlet Müsteşarı B. efendiye:»

Bağlı olarak gönderilen hakkındaki kanun ve esbabı mucibesini nazırlar heyetinin en yakın toplantılarından birinde ruznameye alınması ricasile takdim ediyorum efendim.»

(Bundan sonra lüzumuna göre raptolunan izahnameye işaret edilir ve tafsilât verilir.)

Alâkadar nezaretler (ve eyaletler) kanun müsveddesine muvafakat etmişlerdir. Veya: nezaret ilenezaret arasındaki fikirlerin tevhidine imkân bulunamamıştır. (Esbabı şudur.)

Hükümet, eyalet ve belediyeler bu kanun ile hiç bir masrafa girmeyeceklerdir. - veya: Maliye Nezareti, Divanı Muhasebat, hükümet tasarruf komiserliği bu kanunla yapılması lâzım gelen masraflar hakkında haberdar oldular ve hiç bir itirazda bulunmadılar.

İşbu kanun müsveddesinden 25 nüsha bu tahriratın 25 nüshasile birlikte takdim edilmiştir. Bf.»

7 — Kabineye verilen kanun müsveddelerinden birer suret derhal bütün nezaretlere gönderilmelidir.

Kanunu teklif eden nezaretin yazı işleri kalemi, kanun müsveddesinden birer suret, nazıra, müsteşara ve alâkadar şube ve kısımlara da ayrı bir emir olmadan gönderir.

— 38 —

Müzakere ve içtimaa hazırlık.

Kabinede müzakere edilecek kanun müsveddeleri,

İdare — 10

.....1194.....

Başvekâlet müsteşarlığına vakti zamanile gönderilmiş olmalıdır ki, müsveddenin noksanı olup olmadığı ve sairesi, lâyiha nazırlar içtimainin ruznamesine alınmadan evvel kontrol imkânı bulunsun. Diğer cihetten kanun müsveddesinin Başvekile arzından içtima gününe kadar da en az 4 gün zaman kalmalıdır. (Hükümet muamelâtı talimatnamesinin 28 inci maddesi, fıkra 3).

— 39 —

Sonraki değişiklikler.

1 — Devlet şûrası kanunda değişmeler yapılmasına kadar vermişse ve bunu esaslı bir mesele veya siyasi sebepler icap ettiriyorsa veya alâkadar nezaret, devlet şûrasının kararma hükümetin muvafakat ettiğini istemiyorsa, kanun müsveddesi tekrar hükümete geri gelir.

2 — Aynile eğer mecliste veya encümenlerinde kanunda da değişiklik yapılacaksa hükümetten mutlaka sorulur. Vaktin darlığı dolayısıyla buna imkân olmazsa, hiç olmazsa alâkadar nezaretle doğrudan doğruya anlaşma imkânı aranır.

3 — Meclis veya encümenleri, kanun müsveddesinde mühim ve esaslı bir değişme yapmağa karar verirse, hükümet bu karardan derhal haberdar edilmelidir.

— 40 —

Kanun müsveddelerinin müdafaası.

Hükümetçe kararlaştırılan kanun müsveddeleri, mecliste, devlet şûrasında, iktisat şûrasında, muhtelif nezaretler

.....1195.....

arasında, anlaşılamamazlık veya fikir tehalüfö olsa bile, tek cepheden müdafaa edilir. Hükümetin fikrile mutabık olmıyan, fakat müsveddenin ihzarında, doğrudan doğruya veya yardımcı olarak çalışmış memurların hükümetin noktai nazarı aleyhinde cephe alanlara yardım etmeleri kat'ıyen memnudur.

b — Kanun lâihâsının devlet iktisat şûrasına verilmesi.

— 41 —

Umumî

Devletin iktisat siyasetine veya İctimaî siyasetine taallûk eden ve hükümet tarafından hazırlanan kanunlar, devlet şûrasına arz olunmadan evvel ve nihayet devlet şûrasile beraber, mütaleası alınmak üzere devlet iktisat şûrasına arz olunur.

Buna mahsus tahrirat takriben şu şekildedir:

Muvakkat iktisat şûrası siyasetine

Esbabı mucibesile birlikte gönderilenkanun müsveddesi hakkında mütaleai âliyelerinin iş'arını rica ederim efendim.

— 42 —

Gelen mütaleaların tarzı muamelesi.

1 — Devlet iktisat şûrası, kanun müsveddesi hakkında heyeti umumiyenin ve encümenlerinin fikir ve mütalea-

.....1196.....

leleri, alman neticeyi, müstenkif adedini ve reylerin vaziyetileleri, allan neticeyi, müstenkif adedini ve reylerin vaziyetini gösteren mazbatayı, ve raporu hükümete tevdi eder. Keyfiyet hulâsa edilmeksizin olduğu gibi devlet şûrasına ve meclise bildirilir. Kanun hakkında devlet şûrası daha evvel bir karar ittihaz etmişse (yani fikir ve mütaleasını bildirmisse) yalnız iktisat şûrasının mazbatası millet meclisine sevkoîunur.

2 — Hükümet, devlet iktisat şûrasının tekliflerini de nazarı dikkate alınmasını muvafık bulursa, gerek kanun müsveddesine ve gerek esbabı mucibesinde devlet şûrasına sevkedilmeden, lâzım gelen tadilât yapılır veya kanun oraya gönderilmişse yapılmasına muvafakat olunan tadilât, devlet şûrasına bildirilir. Lüzumu halinde kabine bu hususta içtima edebilir.

3 — Devlet iktisat şûrasının tadilât teklifleri kabul edilirse, bunlar kanun esbabı mucibesinde zikredilmelidir, iktisat şûrasının teklifleri kabul edilmezse, kabul edilmemesi esbabı da kanun müsveddesile beraber devlet şûrasına bildirilir.

c — Kanun müsveddesinin devlet şûrasına verilmesi.

— 43 —

Umumî

1 — Hükümetçe ihzar olunan bir kanun müsveddesi, nazırlar içtimamda kabul edildikten sonra devlet şûrasına gönderilir, iktisat şûrasının da mütaleası alınmak lâzım gelen hallerde evvelâ iktisat şûrasına gönderilir. Acele olan bu gibi hallerde ise, iktisat şûrasına da, devlet şûrasile beraber arz olunur.

2 — Bu husustaki tahriratın şekli:

«Devlet şûrası riyasetine

Esbabı mucibesile birlikte gönderilmiş olankanun lâyihasının millet meclisine şevkine muvafakat buyurulmasını rica ederim efendim.»

3 — Kanun müsveddesi mümkün olduğu hallerde, sahifenin yalnız bir tarafına ve tabedilmek üzere hazırlanmış bir surette veya iki nüsha olarak gönderilir ve müsveddenin bağlı olduğu tahrirata alâkadar dairenin (mazbata muharriri) adı bildirilir. Bu suretle devlet şûrasının lüzumunda ait olduğu makam ile doğrudan doğruya teması temin edilmiş olur.

4 — iktisat şûrasının mütaleası da, hükümetin bu mü- taleaya karşı noktai nazarile birlikte sonradan devlet şûrasına gönderilir. (Madde 42 ye müracaat.)

—44 —

Hükümetin yeniden teklifleri.

Kanun müsveddesi devlet şûrasında iken hükümet yeniden bazı teklif yapabilir. Hükümetin kabul ve muvafakat ettiği iktisat şûrasının tadilât tekliflerini de ayni suretle devlet şûrasına arzeder. (Madde 42, fıkra 2)

—45 —

Tadilât.

Devlet şûrası; değiştirdiği kanun müsveddelerini meclise sevkettirmeden evvel, hükümetin ne dereceye kadar,

.....1198.....

mevcut kanun müsveddesini bizzat tadil edebileceği tezekkür olunur. Lüzumu halinde kabine toplanarak karar verir. (Madde 39 a müracaat).

d — Kanun lâyihasının mecl.se sevkı.

— 46 —

Umumî

1 — Hazırlanan kanun lâyihası, devlet şûrasının da muvafakati alındıktan sonra, meclise sevk olunur.

Bu husustaki kullanılan tahrirat şekli:

«Millet meclisi riyyasetine:

Esbabı mucibesile birlikte takdim olunanhakkındaki kanun müsveddesi için devlet şûrasının da muvafakati istihsal kılınmış olmakla millet meclisi heyeti umu- miyesince de kabulü hususuna delâlet buyrulmasını rica ederim efendim.

2 — Hazırlanan kanun lâyihası, mevcut bir kanunu değiştiriyorsa, bu keyfiyet, kanun müsveddesini sevkeden tahriratta yazıldığı gibi devlet şûrasının; kanunun değişme keyfiyetine, kanunî reyle muvafakat edip etmediği de bildirilir. Yapılan bir kanunla, mevcut kanunlardan herhangi birinin değişip değişmiyeceği hakkında hükümetle devlet şûrası arasında fikir ihtilâfı olursa, tahriratta bu da zikrolunur.

3 — Hükümetle devlet şûrası, kanunu esasının 69 uncu maddesi 1 inci fıkrası mucibince, bir kanun ihzarında anlaşılmazlarsa, hükümet meclise kendi hazırladığı kanun lâ-

.....1199.....

yihasını arz etmekle beraber, devlet şûrasile olan anlaşamamazlık sebebinin de bildirir. Bu ihtilâfı bildiren tahrirat takriben şöyle olur:

«Millet meclisi riyasetine

Hükümetin hazırladığı hakkındaki kanun müsveddesini esbabı mucibesile birlikte arzile şerefî yap olurum.

İşbu kanun lâyihası üzerinde hükümetle, devlet şûrası arasında tam bir mutabakat hasıl olamamıştır. Devlet şûrasının fikir ve mütaleası ile, devlet şûrasının bu kararı hakkında hükümetin noktai nazarı tahrirata bağlı olarak takdim edilmiştir.»

4 — Hükümetle devlet şûrası arasındaki mutabakatsızlık muayyen bir kaç nokta hakkında ise, bunlar kâğıtta karşılaştırılmak suretile gösterilir. Kısa ve az olan bir anlaşma- mamazlık ise kanunu sevkeden tahriratta tafsil olunur.

— 47 —

Devlet şûrasının kararı.

Hükümetçe ihzar olunan herhangi bir kanun lâyihası hakkında devlet şûrasının verdiği karar da, meclise birlikte gönderilir.

— 48 —

Mecliste hükümetin mümessilleri.

1 — Mecliste veya meclis encümeninde hükümetin ha-

.....1200.....

zırladığı bir kanunun müsveddesi müzakere olunurken, hükümeti temsil ve kanunu müdafaa edecek murahhas, alâkadar vekâletçe ve bu kanunla alâkadar olan sair vekâletler de gene kendi murahhaslarını tayinle hususî bir tahriratla keyfiyet meclis riyasetine bildirilir.

2 — Bütçe müzakeresinde hükümeti temsil edecek murahhas maliye nezareti tarafından 1 teşrinisaniye kadar tayin edilmiş bulunacaktır.

3 — Nazırlar ve müsteşarların ayrıca bildirilmesine lüzum yoktur.

4 — Hükümeti temsil edecek sair murahhasların, mümkün mertebe az olmasına itina olunacaktır.

—49—

Nazırın mecliste izahatı.

Vaziyetin icabına göre; kanunun hazırlandığı esas nezaretin nazırının, kanun lâyihasının ilk müzakeresinde veya sonraki müzakerelerinde mecliste izahat verebilmesi için kanunun esasatı ve esbabı mucibesi hakkında hazırlanacak bir varaka müsteşar vasıtasile takdim olunur.

—50—

Meclis kararlarının tebliği.

Mecliste kabul olunan kanunlar, itimat olunacak surette 3 üncü defa okunduktan sonra meclisin reisi tarafından, kanunun ait olduğu nezarete gönderilir. Diğer taraftan ait olduğu nezaretin murahhası (mümessili) kanunun meclisteki müzakerelerini takiple kanunun 3 üncü okunuşundan sonra alacağı son şekli tesbit eder.

VI — Devlet şûrasının ve najillet meclisinin kanun lâyhaları:

a — Devlet şûrasının kanun teklifleri

— 51 —

Hükümet; devlet şûrasının hazırlıyacağı bir kanuna muhalif değilse bunu meclise, kendi kanunu teklifi gibi arz eder. Aksi takdirde kendi mütaleasını ve noktai nazar birlikte bildirerek meclise arzeyler. Böyle bir kanunu götürücü kâğıt şöyle yazılır:

«Millet meclisine»

Devlet şûrası tarafından hakkında hazırlanan bir kanunda kanunu esasının 69 uncu maddes'nin 2 inci fıkrası mucibince kesbi kanuniyet etmek üzere millet meclisine sevk etmekî şeref yap olurum.

Devlet şûrasının işbu kanunu teklifi hakkındaki; hükümetin mutabık kalmadığı noktai nazarı, teklifin sonunda arz olunmuştur.»

Veya; mutabık kalınamıyan noktalar kısaca bildirilmek kabilse; «devlet şûrasının kanunî teklifine mutabık olamıyan hükümet noktai nazarı da dır.»

b — Mecliste yapılan kanun teklifleri.

— 52 —

1— Eğer meclisten herhangi bir kanunî teklif gelirse, bu kanunun mevzuu bahsettiği işle alâkadar olan vekâlet

.....1202.....

kabinenin vakti zamanında bu teklife karşı alacağı vaziyeti tesbit etmelidir. Bu hususta alâkadar olan sair vekâletlerle ittifak hasıl olmuşsa ve mesele pek o kadar mühim değilse, kabinede ayrıca konuşulmaz. Nazırlarının haberi ve müsaadesi olmaksızın nezaret memurlarından herhangi birisinin meclis içinden yapılacak bir kanunî teklife yardım etmeleri memnudur. Lüzumu halinde hükümet 48 inci madde mucibince bir murahhas tayin eder.

2 — Meclis içinden yapılacak bir kanun teklifi hakkında encümen karar vermeden ve hatta mümkün olursa hemen, devlet şûrasının da fikir, mütalea ve noktai nazarı tesbit olunmalıdır. Alâkadar vekâlet ya kendine veya kanunla alâkadar olan encümene kanun lâyihasını bildirerek mütalea sorar veya encümenleri ve resmî daireleri kanunu esasının 67 inci maddesi mucibince tophiyarak mütalealarını alır.

V — Devlet şûrasının itiraz hakkı:

— 53 —

1 — Millet meclisinin kabul ettiği bir kanun ilân ve neşredilmeden evvel, hatta bu kanun devlet şûrasının evvelce kabul ettiği aynı şekilde kalsa bile, kanunu esasının 74 üncü maddesi mucibince itiraz hakkını istimal etmesi beklenir.

2 — Millet meclisinin kanunu kabul tarihinden ve devlet şûrasına bildirdikten en çok 15 gün zarfında hiç bir itiraz vaki olmazsa devlet şûrasının da bu kanunu kabul ettiği anlaşılır. Fakat vakit kaybetmemek için devlet şûrasının vereceği kararın bir an evvel çıkması takip edilir.

3 — Bu maksadı temin için, dahiliye nezareti büro müdürü (3 üncü maddedeki) millet meclisince 3 üncü o-

kumada kabul edilen kanunları meclisin hazırlıyarak kendisine göndermesini beklemeyen, devlet şûrasının ilk içtima ruznamesine dahil eder. Bunun için kanun için mecliste memur edilen hükümet murahhası; meclise sevkolunan kanunun olduğu gibi veya hangi değişiklikler ile kabul edildiğini büro müdürüne derhal bildirir. Eğer, herhangi bir kanunda mecliste yapılan tadilâtın nelerden ibaret olduğu tamamen ve vakti zamanında bildirmek kabil olmazsa, kanun için meclise memur murahhas, doğrudan doğruya devlet şûrası kâtibine (murahhasına), kanun lâyihasında yapılan tadilâtı, bir matbua üzerine yazarak, devlet şûrasının ilk içti-
mamdan evvel verir.

4 — Eğer bir kanun lâyihasında meclis pek çok tadilât yapmışsa, meclisteki murahhas, devlet şûrası murahhası ile veya bir murahhasın azası olduğu encümenin diğer aza- larile temas ederek, umumî içtimadan evvel bu meseleyi görüşmek üzere, encümen içtimainin akteedilmesini temin eder.

5— Kanun lâyihası tadilâtı için, encümen içtimama imkân kalmazsa kanunla alâkadar olan nezaret, devlet şûrası murahhasına, umumî içtimada vereceği rapor için yardım eder. Kendisile anlaşarak, lüzumunda bu nezaretten alâkadar müdür veya bir murahhas icap eden raporu hazırlamak ve izahat vermek üzere memur edilebilir.

— 54 —

İtiraz.

Devlet şûrası, itiraz etmeğe karar verirse, bu itirazını, devlet şûrası muamelât talimatnamesinin 28 inci maddesi 2 inci fıkrası mucibince, devlet şûrası reisi vasıtasile hükümete bildirir.

2 — Kanunla alâkadar olan nezaret, devlet şûrasının itirazını meclis riyasetine ve Başvekâlet müsteşarlığına tahriren bildirerek, lüzumunda Başvekilin müdafaa etmesini rica eder.

3 — Kanunla alâkadar nezaret, devlet şûrasının itirazının esbabı mucibesinde aynile millet meclisi riyasetine şevkine delâlet ederek millet meclisinin yeni bir karar vermesini rica eder.

4 — Millet meclisi umumî kaide olarak, devlet şûrasının itirazı veçhile kanunu derhal tadil etmezse, kanun lâyihasını bir encümene havale eder. Kanunla alâkadar olan nezaret; devlet şûrasının alâkadar azalarının da, m: İlet meclisinin bu encümenine iştirakle meselenin kolayca halli cihetini ve kanun lâyihasının mecliste ikinci defa okunmasından evvel, devlet şûrasının daimî encümenlerinin son şekilden haberdar olarak ona göre tedbir ittihazını temine gayret eder.

5 — Meclisin bu kanun lâyihası hakkında tekrar vereceği karar şekli devlet şûrasının heyeti umurniyes'ne arz olunur. Devlet şûrası bu son şekli ya kabul eder ve itirazını geri çeker, veya metalibinde (itirazında) ısrar eder.

6 — Bundan sonra her iki cihetçe bir ittifak hasıl olmazsa, kanunu esasının 74 üncü maddesi 3 üncü fıkrasına göre, meclisin kabul ettiği bir kanunun, devlet şûrasının muhakkak bir itirazına rağmen vücade gelip gelmediği hakkında karar verilir.

7 — Meclis kanunun ikinci defa tadil edilişinde, devlet şûrasının muvafakat etmediği yeni tadilât yaparsa, bu kanun, meclisin içinden çıkmış bir kanun gibi muamele edilerek, devlet şûrasının yeniden itiraza hakkı olur.

VI — Kanunların tamamlanması, hazırlanması ve neşri:

— 55 —

1 — Millet meclisinde kat'î olarak kabul edilen kanunlar en çok bir ay zarfında resmî gazetede ilân edilir. Mutlaka tutulması lâzım gelen bu mühlet, kanunun kabul edildiği günün rakkamı ertesi ay tekrar edince bitmiş olur.

2 — Şu halde, kanunların en çabuk surette ilân edilebilmesi için, yeni çıkacak olan bir kanun hakkında, devlet şûrasının son itiraz veya muvafakatinin bir an evvel (madde 53) akmasına dikkat olunarak, itiraz etmiyeceği anlaşılırsa, kanun (56 inci madde mucibince) vakit kaybetmeksizin, Cümhur Reisine arz olunur.

— 56 —

Kanunun Cümuhr Reisine arzedilmesi.

1 — Kanunla alâkadar olan nezaret, kanunu esasi, esa- satı dahilinde meydana gelen kanunun tasdik edilmesi için Cümhur Reisine arzederek. Bu hususta meclis reisinin hazırladığı kanun aslı esas tutulur ve kanun için murahhas tayin e- dilmiş olan memur bu kanunun mecliste kabul edilen kanunun kelime kelime aslı olup olmadığını kontrol eder. Lüzumu halinde göreceği noksanları herhangi bir yanlışlığa veya anlaşılmamışlığa meydan vermemek için, meclis reisinin nazarı dikkatine arz eder. Aynı zamanda kanunun bir sureti, taba hazırlanmak üzere resmî gazete müdürlüğüne gönderilir, ve lüzumu halinde sorulabilmek üzere alâkadar murahhasın ismi ve memuriyeti de bildirilir.

3 — İmza ve tasdik olunan kanunları, Cümhur Riyaseti kalemi, bilâvasıta resmî gazete müdürlüğüne gönderir.

.....1206.....

Buna mahsus tahriratın şekli:

«A — Katlanmış bir eseri cedit kâğıdına temiz olarak;

Yazının aslı ve kanundan bir suret.

A — Cumhur Riyaseti bürosuna, kanunu esasi esasları dahilinde kabul edilen hakkındaki kanunun Cumhur Reisi tarafından tasdikine delâlet olunması ricasile.

Devlet şûrası ././ tarihinde itiraz etmemeğe karar verdi.

Kanunun neşri lâzım gelen azamî mühlet de bitecektir. »

B — Dahiliye Nezaretine merbut resmî gazete müdürlüğüne; «Cumhur Reisi tarafından tasdik ve imza olunan kanunun neşri için, kanunun bir sureti, taba hazırlanmak için gönderilmiştir.»

C — Kanunun bir sureti, taba hazırlanmak için derhal resmî gazete müdürlüğüne murahhas kim olduğu bildirilmek şartile bildirilecektir.

4 — Resmî gazete müdürlüğü, kanunun tabedildiğini, kendine gelen tahriratın diğer sahfasına işaret ederek, kanunu, tabolunan bir nüsha ile birlikte, alâkadar olan nezarete gönderir. Kanun asılları mümkün olduğu kadar hususî bir dosyada toplanarak, zaman zaman, evrak mahzenine tevdi olunur.

5 — Eğer uzun kanunların ihzarı ve Cümhur Reisine arzı gecikirse, kanun lâyihası, alâkadar nezaretin hazırladığı şekilde matbaaya verilir ve tamamlandıktan sonra mukabele olunur.

— 57 —

Kanun evrakının imzalanması.

1 Kanun lâyihalarının tahriratını yalnız, nazır şahsan,

imza etmeğe mezundur. Bir kanunun ihzarında muhtelif zaretler çalışmışlarsa, mazbata muharrirliğini yapan nezaret ilk olarak, diğerleri sonra imza ederler.

2 — Muvakkaten manii olan bir nazırın yerine imza etmekte olan nazır meselâ; şu suretle imza eder:

«Dahiliye nazırı namına

Adliye nazırı

(İmza) »

3 — Herhangi bir nazırın vazifesinde, Cümhur Reisinin tensibile bakan nazır da;

«İşgal memleketleri nazırı

Vazifesine vekâlet etmekte olan

(İzma)

Münakalât nazırı

Diye imzalar.

4 — Eğer bir müsteşar da herhangi bir nazırın vazifesine bakmağa memur olursa, aynıle imza eder, yalnız vazifesinin yanına «Müsteşar» diye yazar.

3 — Kabinenin istifası halinde de, muamelâta, yani nazıra teslim edinciye kadar bakmağa mecbur olan nazır, eskiden olduğu gibi imzalamakta devam eder.

6 — Bu maddenin ikinci fıkrasındaki halde; Cümhur Reisine takdim olunmak üzere, Cümhur Riyaseti kalemine gönderilen kanun, refakat kâğıdına, asıl nazırın namına imza eden nazır değil, bu nezaretin mazbata muharriri murahhası memuru imza eder. (Dairenin en büyük âmiri.)

7 — Eğer kanuft, kanunu kazırlıyan nezaretin nazırı ile birlikte Başvekil veya başka nazır da kanun teklifini imza etmişlerse, tamamlanmış kanunun tahriratının imza edilmesi için kendilerine takdim olunur. Yani tahrirat, Cümhur Riyaseti kalemine, bu alâkadar nezaretlerden geçtikten sonra gönderilir.

.....1208.....

**c — Kanunların tatbikatına alit verilecek karar
ve talimatnamelerin şartları.**

1 — Kabul olunan kanunların tatbiki için lâzım gelen İdarî talimatları kanunun sarahaten başka türlü yapılmasını şart kasmadığı ahvalde, hükümet ve kaide olarak, kanunla alâkadar nezaret, yapar.

Kabul olunan kanunları eyaletler tatbik edeceklerse, bu hususta yapılacak talimatı, bir defa da devlet şûrası görür. (Kanunu esasının 77 inci maddesi).

2 — Bundan başka hükümet, kanunu esasi çerçevesi dahilinde, hususî kanunla muayyen talimatnameler çıkarmağa salâhiyettar kılınır.

Bu talimatnameyi de gene kaide olarak alâkadar nezaret yapar.

(Fakat 60 inci maddenin 4 üncü fıkrasile 62 inr deye müracaat.)

3 — Demiryolları için kanunu esasının 91 inci maddesinde hususî şartlar ahkâmı caridir.

— Bitmedi —

Macit Burhan
Türkçeye çeviren :
